

VESTIBULUM LATINITATIS

Lectiones et pensa

Практикум по предметот Латински јазик

(продолжителен курс)

Импресум:

Издавач:

Филозофски факултет

Автори:

проф. д-р Весна Димовска-Јањапова

доц. д-р Светлана Кочовска-Стевовиќ

Рецензенти:

Проф. д-р Валериј Софрониевски

Проф. д-р Елена Цукеска

Тираж:

500

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

8п.124'36(076)

ДИМОВСКА-Јањапова, Весна

Vestibulum latinitatis : lectiones et pensa : практикум по

предметот латински јазик : (продолжителен курс) / [автори Весна

Димовска-Јањапова, Светлана Кочовска-Стевовиќ]. - Скопје : Филозофски

факултет, 2019. - 154 стр. : илустр. ; 24 см

Lexicon latino-macedonicum: стр. 81-150

ISBN 978-608-238-164-0

1. Кочовска-Стевовиќ, Светлана [автор]

а) Латински јазик - Граматика - Практикуми

COBISS.MK-ID 10570250

Весна Димовска-Јањапова

Светлана Кочовска-Стевовиќ

VESTIBULUM LATINITATIS

Lectiones et pensa

Практикум по предметот Латински јазик

(продолжителен курс)

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	7
LECTIO PRIMA	
De Prometheo	9
De Minotauro	9
Daedalus et Icarus	9
Pensa	11
Dicta et sententiae	14
LECTIO SECUNDA	
De equo ligneo	15
De pyramidibus Aegyptiorum	15
Discordia Agamemnonis et Achillis	15
Pensa	17
Dicta et sententiae	20
	33
LECTIO TERTIA	
Per vias urbis	21
Equus et asinus	21
Orpheus et Eurydice	22
Pensa	23
Dicta et sententiae	25
	47
LECTIO QUARTA	
Iuppiter cum ove colloquitur	27
Hercules et Deianira	27
De Aenea	28
Cicero	28
Pensa	29
Dicta et sententiae	33
LECTIO QUINTA	35
De Hannibale	35
Sententiae	59
Pensa	36
Dicta et sententiae	38
LECTIO SEXTA	39
De Herodoto	39
De tubicine	39
De decemviris	39
Augustinus de pueritia sua narrat	39
Cato censor	40
Pensa	41
Dicta et sententiae	44

LECTIO SEPTIMA	
De Tantalo	45
Agamemnon et Iphigenia	45
Alexandri Magni cupido insatiabilis belli	46
Pensa	47
Dicta et sententiae	49
LECTIO OCTAVA	
De nuntio Marathonio	51
Oedipus	51
De erroribus Ulixis	52
Res gestae divi Augusti	52
Pensa	53
Dicta et sententiae	54
LECTIO NONA	
De Graecorum et Romanorum deis	55
Roma antiqua	55
De sacrificiis antiquorum	55
De Alcibiade	56
Catullus 5	56
Catullus 49	56
Pensa	57
Dicta et sententiae	59
LECTIO DECIMA	
De Cicerone	61
De Carthagine	61
De Achille	61
Raptus Sabinarum	62
Creatio consulum	62
Sacerdotes Vestae	63
Pensa	64
Dicta et sententiae	66
EXCERPTA EX AUCTORIBUS ROMANIS	67
Gaius Valerius Catullus, 2, 3	69
Gaius Valerius Catullus, 27, 85	70
Publius Vergilius Maro, <i>Aeneis</i> , I. 1-18	70
Quintus Horatius Flaccus, <i>Ad Melpomenen</i> , III. 30	71
Publius Ovidius Naso, <i>Tristiae</i> , IV. 10	72
Titus Lucretius Carus, <i>De rerum natura</i> , V. 1028-1050	73
Phaedrus, <i>Lupus et agnus, Canis per fluvium carnem ferens, De vulpe et uva</i>	74
Gaius Iulius Caesar, Commentarii de bello Gallico, IV. 12-14	75
Gaius Iulius Caesar, Commentarii de bello Gallico, VI. 17-23	76
Gaius Sallustius Crispus, <i>Coniuratio Catilinae</i> , 46-47	78
Titus Livius, <i>Ab urbe condita</i> , I. 9	79
LEXICON LATINO-MACEDONICUM	81

ПРЕДГОВОР

VESTIBULUM LATINITATIS *Lectiones et pensa* е учебно помагало (практикум) за продолжително ниво на изучување на латинскиот јазик за студенти од повеќе студиски програми или за самостојно учење, а според својата концепција, содржини и структура се надоврзува на учебникот VESTIBULUM LATINITATIS *Grammatica* и предвидено е да се користат заедно. Граматичките содржини застапени во учебникот кореспондираат со содржините предвидени со предметната програма по предметот Латински јазик (продолжителен курс), па така и овој практикум соодветствува на истите содржини, ја следи структурата на учебникот и за секоја граматичка целина од поглавјата во учебникот обезбедува четива (текстови или одбрани реченици), прашања, вежби и задачи за активно учење и примена или проверка на стекнатите знаења од граматика и лексика. Целта на практикумот е да му овозможи на корисникот стекнување компетенции за самостојна анализа и превод од латински на македонски јазик.

Учебното помагало VESTIBULUM LATINITATIS *Lectiones et pensa* содржи десет целини (поглавја), а во секое од нив застапени се по неколку куси одбрани (адаптирани или изворни) латински текстови, прашања и граматички вежби или задачи, автентични реченици ексцерпирани од римски автори и дела, како и дел со латински поговорки и фрази (*Dicta et sententiae*). Во делот насловен *Excerpta ex auctoribus Romanis* застапени се извадоци од прозни и поетски дела на десетина римски автори, што претставува една куса хрестоматија која му овозможува на корисникот усвојувањето на латинската дескриптивна граматика да го надгради со запознавање со дел од творештвото на

најпознатите римски класични автори и тоа преку самостојно или асистирано преведување. Полезна алатка при тоа ќе биде Латинско-македонскиот речник, којшто ја содржи лексиката застапена во практикумот, а за негово полесно користење на крајот се дадени и кратенките што се употребени во речникот.

LECTIO PRIMA

DE PROMETHEO

Prometheus, qui auxilio Minervae homines ex terra et aqua fecerat, de genere humano bene meruit. Aliquando consilium Iovis, qui omnes homines necare constituerat, Prometheo notum erat. Prometheus in caelum venit, ignem, quem Iuppiter hominibus negaverat, de Olympo subduxit et hominibus donavit. Quamquam ira Iovis magna erat, genus humanum non delavit. Prometheum autem Vulcanus iussu Iovis in monte Caucasus ferreis catenis ad saxum alligavit cotidieque aquila iecur Promethei devorabat. Iecoris pars, quam aquila interdum devoraverat, noctu crescebat. Ita Prometheus ingentes dolores tolerabat. Postea Hercules aquilam sagittam necavit Prometheumque liberavit.

DE MINOTAURO

Olim in Creta animal vivebat, cui partim hominis, partim tauri species erat, Minotaurus nomine. Is labyrinthum habitabat. Id aedificium Daedalus, artifex clarissimus, extruxisse dicitur. Minotaurus homines, qui in labyrinthum mittebantur, statim devorabat. Etiam Athenienses, quod rex eorum olim filium Minois interfecit, regi quotannis septem iuvenes et septem virgines mittere debebant.

Sed Theseus periculum, quod ei et amicis eius imminabat, sustulit. Ariadna, Minois filia, quae Theseum amavit, ei filum et gladium dedit. Constat eas res Theseo multum profuisse. Theseus, postquam gladio Minotaurum necavit, amicos quoque liberavit et filo e labyrintho salvus exiit.

DAEDALUS ET ICARUS

Daedālus, ille optīmus architectus, eiusque filius Icārus in Minois insūla *clausi erant*^a. Perpetuo *loci natalis*^b meminērant. In dies magis magisque et exilium et Cretam odērunt. Daedālus alas construēre coepit. Brevi tempōre artifex eas effēcit et ceris alligāvit. Ita uterque, pater et filius, volāre coepērunt, sed puer caeli cupidīne tractus altius volāvit. Ardōre solis alae Icāri mollescēre coepērunt et tabuērunt. Icārus, qui caruit alis, praecipitāvit in mare, quod nomen ab illo traxit. At pater infēlix artes suas odisse coepit et in perpetuum eas devōvit.

(според Овидиј)

Дајдал (Daedalus)

^a *clausi erant* – индикатив на плусквамперфект пасивен од *claudio*, *clausi*, *clausum*, 3 затворам, преведи: беа затворени

^b *loci natalis* – покрај глаголите со значење *се сеќавам* (*memini*, *reminiscor*) или *заборавам* (*obliviscor*) стои генетив за сеќавање (*genitivus memoriae*); vide *Lectio nona*.

1. Што претставува инфинитивот?

2. Во што е разликата меѓу *verbum finitum* и *verbum infinitum*?

3. Образувајте инфинитив на презент активен (a), инфинитив на перфект активен (b) и инфинитив на футур активен (c) од дадените глаголи:

narro, -āvi, -ātum 1 *раскажувам*

a. _____

b. _____

c. _____

habeo, habui, habītum 2 *имам*

a. _____

b. _____

c. _____

duco, duxi, ductum 3 *водам*

a. _____

b. _____

c. _____

sentio, sensi, sensum 4 *чувствувам*

a. _____

b. _____

c. _____

sum, esse, fui *сум*

a. _____

b. _____

c. _____

4. Образувајте инфинитив на презент пасивен (а), инфинитив на перфект пасивен (б) и инфинитив на футур пасивен (с) од дадените глаголи:

laudo, -āvi, -ātum 1 *пофалувам* a. _____

b. _____

c. _____

moneo, monui, monitum 2 *опоменувам* a. _____

b. _____

c. _____

rego, rexi, rectum 3 *управувам* a. _____

b. _____

c. _____

punio, -īvi, ĩtum 4 *казнувам* a. _____

b. _____

c. _____

5. Какво е временското значење на секој од трите инфинитиви во однос на дејството на главниот глагол?

6. Определете ја синтаксичката функција на инфинитивите во следните реченици и преведете:

1. De futūris rebus, etsi semper difficīle est dicēre, tamen interdum coniectūrā possis sequi. 2. Utīnam tam facīle vera invenire possem, quam falsa convincere! 3. Cum amīcos elīgis, diligentem te esse oportet. 4. Laborare debētis. 5. Semper sperare licet. 6. Graeci per decem annos Troiānos ex-

pugnāre non potērant. 7. Quamquam medīcus varia medicamenta adhibuērat, puellam aegram sanāre non potuit. 8. Aristaeus Eurydīcem flores carpentem rapēre cupivērat. 9. Tum Caesar insolentius et contra consuetudīnem Romānae libertātis agēre coepit. 10. Caesar Helvetios ipsos oppida vicosque, quos incendērant, restituēre iussit.

7. Наведете ги безличните глаголи од речениците во претходната задача и објаснете за каков вид безлични глаголи станува збор!

8. Подвлечете ги безличните глаголи во реченицата и определете каков вид безлични глаголи се тие!

Hieme pluit, ninguit, tonat et fulget.

9. Пополнете ги табелите со глаголските облици што недостасуваат:

	<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>		<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>
1.	coepi				
2.				meministi	
3.		coepērunt		memīnit	

10. Дополнете ги речениците со соодветната форма од глаголот во заградата:

1. Homīnes natūra servitūtem _____. (odi, odisse)
2. Senes iuventūtis libenter _____. (memīni, meminisse)
3. Hannībal iam puer Romānos _____. (odi, odisse)
4. Ovidius in Ponto „Tristia“ _____ scribēre. (coepi, coepisse)
5. Cives, _____ officia sua! (memīni, meminisse)
6. Diu captīvi crudelitātem Romanōrum _____ (memīni, meminisse) et domīnos suos _____. (odi, odisse)
7. _____ non licet. (pecco, 1)

DICTA ET SENTENTIAE

Quod licet Iovi, non licet bovi. Смислата е дека секому не му прилега сè.

Memento vivere. Односно, мисли и на животот.

Memento mori.

Oderint, dum metuant. Според Светониј, зборови на императорот Калигула.

Odero, si potero; si non, invitus amabo. Стих од Овидиј.

Id facere laus est, quod decet, non quod licet.

Accidit in puncto, quod non speratur in anno.

Miserum est tacere cogi quod cupis loqui.

Публиј Овидиј Насон (Publius Ovidius Naso)

LECTIO SECUNDA

DE EQUO LIGNEO

Paris a Priāmo rege in Graeciam missus est. Ibi Helēnam, uxōrem regis Menelai, rapuit et secum Troiam duxit. Itāque bellum a Graecis Troiānis indictum est. Ubi Graeci magnis cum copiis ad litus Asiae venērunt, Troiam expugnāre temptavērunt. Sed decem annos Troia ab incōlis eius magnā virtūte defendebātur. Tandem Troiāni a Graecis dolo victi sunt. Equum ligneum fecērunt, milītes in equo occultavērunt, equum et Sinōnem, virum callidum, in litōre reliquērunt, ipsi ad insulam proximam recessērunt. Troiāni magno cum gaudio castra Graecōrum deserta vidērunt. Sino de equo ligneo interrogātus est. Ille dixit: «Equus ligneus donum deōrum est. Trahite eum in oppīdum vestrum et collocāte in foro!» Troiāni ita, ut Sino dixit, fecērunt. Nocte is Graecos ex equo liberāvit et portas oppīdi aperuit. Relīqui Graeci in oppīdum intravērunt et Troiānos, qui pericūlum non exspectābant, necavērunt et oppīdum delevērunt.

DE PYRAMIDĪBUS AEGYPTIŌRUM

Prope regiōnem, ubi Nilus in complūra ostia scinditur, Aegyptii claras illas pyramīdas exstruxērunt. Eae iam antīquis temporībus a multis visae sunt et hodie quoque a plurīmis peregrīnis visuntur.

Fabri magna saxa scindēbant scissāque in altum tollēbant. Ope cylindrōrum saxa admovērunt et machīnis aliud saxum super aliud sustulērunt.

Ubi potestas regum Aegyptiōrum sublāta est, complūres pyramīdes a latronībus apertae sunt. At ingentia illa aedificia neque ab hominībus rescindi, neque aliis causis delēri potuērunt.

DISCORDIA AGAMEMNONIS ET ACHILLIS

Bellum Troiānum excitātum est, quia Helēna, uxor Menelai, regis Spartaee, a Parīde, filio Priāmi, regis Troiae, rapta erat. Omnes reges Graeciae vindicāre iniuriam convocāti sunt. Naves Graecōrum in Graeciam directae sunt et ad litus Asiae advectae. In litōre, prope Troiam, castra Graecōrum posita erant. Agamemnon, frater Menelai, dux commūnis exercitus Graecōrum electus est. Tum Graeci cum Troiānis dimicāre coepērunt.

Quia Troiani bellāre et se defendēre coacti erant, multi eōrum in servitūte capti sunt. Inter eos erat filia Chryssae, Apollīnis sacerdotis, nomīne Chryseis. Chryses, cum de sorte filiae certior factus erat, ad castra Graecōrum venērat et a ducibus Chryseidam, filiam suam, redimēre petīvit. Ducibus Graecōrum ita dixit:

“Graeci, benigna mente preces patris infelicis audīte! Filiam meam Chryseidam reddīte mihi. Si reddīta erit, magnam redemptiōnem vobis dabo.”

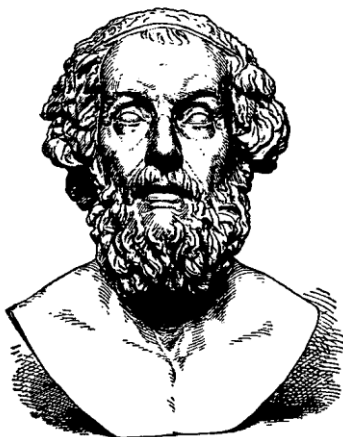
Chryseis iam Agamemnoni data erat et Agamemnon eam reddēre negāvit.

Senex lacrimans castra reliquit. Sed deus Apollo, quia sacerdos eius laesus erat, pestem exercītui Graecōrum misit. Cum oracūla interrogāta erant de causa pestis, responsum erat: “Apollo pestem misit, quia Chryses ab Agamemnone laesus erat.”

Concilium ducum convocātus est. Cum, sententia omnium, praecipue Achillis, fortissīmi ducum, Agamemnon coactus erat pro salūte exercītus consentīre petitiōni, dixit:

“Si captīva mea mihi recepta erit, Achīlles Briseidem, suam captīvam mihi dabit.”

Achīlles, irātus Briseidem Agamemnoni dedit, sed abstinēre bello decrevit. Hoc magno detrimento exercītui Graecōrum erat, quia Achilles audacissīmus et fortissīmus bellātor sub moenibus Troiae erat.

Хомер (Homērus)

PENSA

1. Образувајте индикатив на перфект пасивен, индикатив на плусквамперфект пасивен и футур II пасивен од глаголот *elġgo, lēgi, lectum*, 3 избирам.

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
индикатив на перфект пасивен	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
индикатив на плусквамперфект пасивен	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
футур II пасивен	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____

2. Дополнете ги речениците со соодветната форма за индикатив на перфект од глаголот даден во заградата:

1. Leonidas pro patria fortissime pugnans _____. (occido, cidi, casum, 3, 3)
 2. Inter fratrem sororemque nuptiae _____. (prohibeo, -hibui, -hibitum 2)
 3. Omnis Graecia _____ provincia Romana. (facio, feci, factum 3)
 4. Fortasse tu huc _____ ad prandium. (voco, 1)
 5. Virgines Sabinorum a Romanis _____ (rapio, rapui, raptum 3).
 6. Hannibal Romam obsidere non _____. (audeo, 2, ausus sum)
 7. Alexander cum parvo exercitu in Asiam _____. (proficiscor, profectus sum 3)
-

3. Дополнете ги речениците со соодветната глаголска форма за индикатив на плусквамперфект пасивен или футур II пасивен од глаголот даден во заградата:

1. Pons, qui _____, brevi tempore restitutus est. (interrumpo, -rupi, -ruptum 3)
2. Si bellum _____, tum tibi, Iuppiter, populo Romano dona dabuntur. (conficio, -feci, -fectum 3)
3. Romulus et Remus eodem loco, ubi _____, Romam condiderunt. (expono, -posui, -positum 3)
4. Oppidum, quod audacia civium _____, hostes numquam superabunt. (munio, 4)
5. Si _____, respondēbis. (interrogo, 1)
6. Bellum Troianum _____ (excito, 1), quia Helena _____ (rapio, -ui, -raptum 3)
7. Agamemnon Achilli dixit: "Si Chryseis mihi _____ (recipio, -cepi, -septum 3), tu Briseidem mihi _____ (do, dedi, datum 1).

4. Образувајте перфект, плусквамперфект и футур II пасивен од глаголот loquor, locutus sum 3 *зборувам*:

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
индикатив на перфект пасивен	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
индикатив на плусквамперфект пасивен	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
футур II пасивен	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____

5. Каква е синтаксичката функција на аблативите во следните реченици:

1. Dux **idoneo loco** castra posuit. 2. **Antiquis temporibus** multi poetae erant. 3. Nihil in hominum genere rarius **perfecto oratore** inveniri potest. 4. Miles hostem **gladio** ferit. 5. Sis felicior **Augusto**, melior **Traiano**. 6. **Eodem tempore** Romani contra Hannibalem pugnabant. 7. Ut **Romae** consules, sic **Carthagine** quotannis annui bini reges creati erant. 8. **Aestate** et potione et cibo saepius corpus eget. 9. Alcibiadi erat tota res publica **domi bellicae** tradita erat. 10. Publius Scipio **bello Punico tertio** Carthaginem cepit.

6. Што претставуваат формите *domi*, *ruri* и *humi*?

7. Кога аблативот за време стои без предлог?

- а. -----
 б. -----
 в. -----

8. Во кои случаи аблативот за место се употребува без предлог?

- а. -----
 б. -----
 в. -----
 г. -----
 д. -----

9. Покрај кои глаголи аблативот за место се употребува со предлогот *in*?

- а. -----
 б. -----
 в. -----

10. Дополнете ги речениците со соодветната падежна форма од имињата на градови дадени во заградата:

1. Ut _____ (Roma, -ae *f*) consules, ita _____ (Carthāgo, -inis *f*) suffetes quotannis creabantur.
2. Cicero _____ (Arpīnum, -i *n*) natus est.
3. Curius primus _____ (Roma, -ae *f*) quattuor elephantos duxit.
4. Cicero _____ (Athēnae, -arum *f*) philosophiae studēbat.

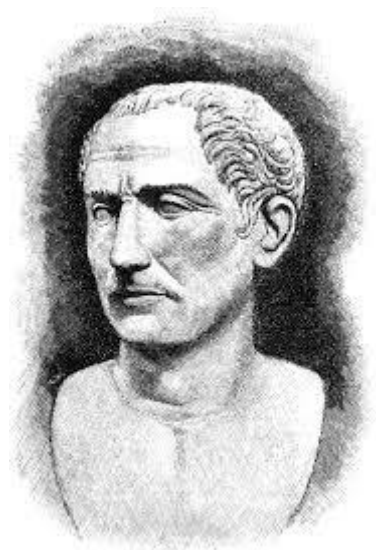
ICTA ET SENTENTIAE

Post factum.

Post scriptum (PS).

Alea iacta est. Се смета дека овие зборови ги кажал Јулиј Кајсар во моментот кога решил да ја помине реката Рубикон и да ја започне граѓанската војна. Денес овој израз се употребува кога се донесува некоја одлука.

Acta est fabula, plaudite/Plaudite, cives, plaudite, amici, finita est comoedia. Со овој израз завршувале римските комедии.

Гај Јулиј Кајсар (Gaius Iulius Caesar)

LECTIO TERTIA

PER VIAS URBIS

Aurelia filiae suae dixit:

- Cornelia, in urbem eo. Si *vis*^c ire mecum, para te, una ibimus.

Cornelia a camera abiit. Mater et filia *domo*^d exeunt. Viae plenae virorum mulierumque, qui eas euntes praeteribant. Servi, milites, pueri vias transibant. Mater et filia in Forum inierunt. Ibi poetam recitantem spectabant. Cornelia duos homines viam transeuntes vidit, quorum alter ingens tignum portabat. Servus quidem, qui per viam ibat, tignum non vidit. Miles quidam exclamavit: "Cave!", sed frustra. Miser servus ad terram cecidit et periit. Multi homines adierunt. Aurelia et Cornelia manere ibi nequeunt et celeriter domum redeunt.

EQUUS ET ASINUS

Equus et asinus olim una onus ferabant. Asinus onere fessus equo dixit:

- Levius onus fers, quia maior et firmior es me. Asini non ferunt talia onera, quae vos equi fertis. Fer, quaeso, partem oneris mei. Si contuleris, gratias tibi referam.

Equus superbe respondit:

- Onus meum non differt tuo. Culpa mea non est quod asini difficilius labores perfecerunt. Praefero meam partem ferre. Feram ergo meum, feres tuum onus.

Paulo post asinus iterum partem oneris sui equo obtulit, sed equus negavit. Asinus, via et onere confectus, concidit et animum efflavit. Dominus omne onus equo transtulit, etiam pellem asini mortui. Tum equus lamentabatur:

- *Me miserum*,^e quid feci! *Nolui*^f partem oneris ferre, nunc omnem feram, etiam pellem degluptam asini.

^c 2 лице еднина индикатив на презент од неправилниот глагол volo, velle, volui *сакам*; преведи: *сакаш*.

^d domo – аблатив за одделување; преведи: *од дома*.

^e Me miserum - акузатив за извикување; преведи: *кутриот јас*.

^f nolui - 1 лице еднина, индикатив на перфект од неправилниот глагол nolo, nolle, nolui; преведи *не сакав*.

ORPHEUS ET EURYDĪCE

Orpheus valde amāvit uxōrem suam, pulchram Eurydĭcem. Sed di eis non favērunt. Nam Aristaeus, filius Apollĭnis, postquam Eurydĭcem vidit, statim eam amāvit. Illa autem amōrem eius contempsit. Sed cum aliquando in prato flores carpĕret, subĭto Aristaeus apparuit, cupiditāte ardens. Tum Eurydĭce fugae se mandāvit, sed a serpente morsa est et de vita decessit.

Orpheus, dolōre mortis uxōris tortus, consilium cepit ad infĕros cedĕre, ut uxōrem reducĕret. Pluto ei hanc veniam dedit, sed interdixit, ne in itinĕre oĕulos ad uxōrem torquĕret. Diu tacentes cedĕbant nec procul a terra abĕrant, tum Orpheus metuens, ne uxor remanĕret, oĕulos ad eam torsit. Statim Mercurius eam ad Plutōnem reduxit.

Orpheus omnes femĭnas, etsi multae ei nubĕre volĕbant,^g contempsit. Denĭque in Thracia femĭnae, a Dionyso deo excitātae, eum laceravisse dicuntur.^h

Орфеј и Евридика, Маркантонио Рајмонди, с. 1500-1506
Метрополитен, Њујорк

^g volĕbant – 3 лице множина индикатив на имперфект од неправилниот глагол volo, velle, volui; преведи *сакаа*.

^h dicuntur feminae laceravisse – номинатив со инфинитив; преведи: се зборува дека жените... го растргнале.

PENSA

1. Образувајте конјунктив на перфект пасивен и конјунктив на плусквамперфект пасивен од глаголот *eligo, elegi, electum* 3 *избирам*.

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
индикатив на перфект пасивен		
индикатив на плусквамперфект пасивен		

2. Пополнете ги табелите со глаголските облици што недостасуваат:

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
1.	eo		fero	ferīmus
2.				
3.		eunt		ferunt

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
1.	edo		fio	
2.				
3.		edunt		fiunt

3. Дополнете ги речениците со соодветната форма за конјунктив на перфект пасивен од глаголот во заградата:

1. Vita vestra virtūte et iustitia _____. (expleo, ēvi, ētum, 2)
 2. Ne honesti homīnes _____. (punio, 4)
 3. Ne mali homīnes _____. (ad-iūvo, iūvi, iūtum, 1)
-

4. Дополнете ги речениците со соодветната форма за конјунктив на плусквамперфект пасивен од глаголот во заградата:

1. Utīnam ne Remus a Romūlo fratre _____ . (neco, 1)
2. Utīnam Spartacus a Romanis non _____ . (vinco, vici, victum 3)
3. Terror ingens Romam invāsit, cum magna clades ad lacum Trasumennum _____ . (accipio, cēpi, ceptum, 3)

5. Дополнете ги речениците со соодветната глаголска форма од глаголот во заградата:

1. _____, venīmus, vidēmus. (eo, ire, ii, itum)
2. Omnia mutantur, nihil _____ . (intereo, -ire, -ii, itum)
3. Nihil _____ sine causa potest. (fio, fiēri, factus sum)
4. Vineae Histriae optimum vinum _____ (fero, ferre, tuli, latum)
5. _____ fama per urbes. (eo, ire, ii, itum)
6. Macedonia postquam a Romānis victa erat, provincia Romāna _____ (fio, fiēri, factus sum)
7. Hamīlcar, postquam mare _____, in Hispaniam venit magnasque res gessit. (transeo, -ire, -ii, itum)
8. Est dulce _____ et bibēre. (edo, edere (esse), esum)
9. Mors non _____ quod abstūlit. (refero, -ferre, -tuli, -latum)
10. _____, quo te virtus tua vocat! (eo, ire, ii, itum)

Денариј (denarius) од 44 год. ст.е. со ликот на Гај Јулиј Кајсар на аверсот и со претстава на божицата Венера на реверсот

Dicta et Sententiae

Qualis artifex pereo. Овие зборови, според Светониј, ги изговорил злогласниот римски император Нерон пред да се самоубие.

Quod perii, perii. Односно, не треба да се жали за она што е засекогаш изгубено.

Ibis redibis numquam in bello peribis. Во храмот на Аполон во Делфи на прашањата што ѝ ги поставувале Питија секогаш давала двосмислени одговори. Поради двосмисленоста на одговорот, никој не можел да ја обвини за лажно пророштво. Оваа реченица е одговорот на Питија на прашањето на некој војник дали ќе се врати жив од војна. Смеслата на одговорот е условена од интонацијата: (1) *Ibis, redibis, numquam in bello peribis* и (2) *Ibis, redibis numquam, in bello peribis*.

Sic itur ad astra. Смеслата е дека патот до ѕвездите е тежок. Спореди: *Per aspera ad astra*.

Fiat iustitia, ne pereat mundus. *Ne pereat mundus* е зависно-целна реченица. Преведи: *за да не...*

Orator fit, poeta nascitur. Односно, говорништвото се учи, а вештината на поетот е природна дарба.

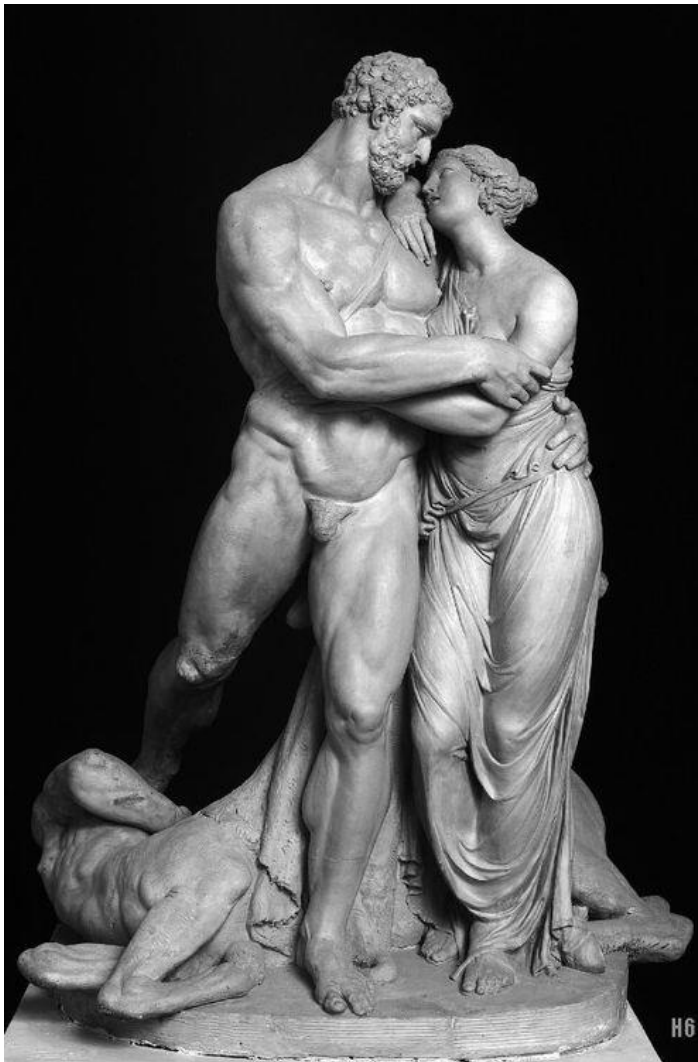
Nemo ignavia immortalis factus est. Смеслата е дека за да се стекне бесмртност треба да се вложи труд,

Sic transit gloria mundi. При устоличувањето на новиот папа, кардиналот што ја води церемонијата три пати ги изговара овие зборови на влезот од катедралата Свети Петар во Рим.

Tulit alter honores. Стих од Вергилиј.

Edite, bibite, collegiales; post multa saecula pocula nulla.

Potest ex casa magnum vir exire; virtus omni loco nascitur.

Херкул и Дејанира, Пјетро Финели, 1801

LECTIO QUARTA

IUPPITER CUM OVE COLLOQUITUR

Ovis tristi vultu ad Iovem venērat sed nihil locūta est. Tum **Iuppiter**: “Quid vis, ovis? Dic quid velis? Faciam quidquid voles. Sed respondere tarde velle est nolle.”

Ovis: “Quicumque me offendere vult, offendit. Nam saepe arma habere volebam. Volo me posse defendere sola. Quae si accepissem, nihil amplius vellem.”

Iuppiter: “Iam faciam, quod voluisti. Nescio autem, qualia arma volueris. Dentesne acutos habere mavis an cornua?”

Ovis: “Nolo me similem esse lupis et tauris.”

Iuppiter: “Ecce, tu nunc ipsa non vis, quae antea volueras. Fortasse venenum habere maluisti?”

Ovis: “Homo, dominus meus angues videre non vult.”

Iuppiter: “Quid faciam? Si haec arma habere voluisses, libenter tibi ea dedissem. Quae tu ipsa non vis.”

Ovis: “Ignoscas, quaeso, sane stultum est talia voluisse. Iam accipere quam facere malo iniuriam.”

HERCŪLES ET DEIANĪRA

Hercules cum in hospitium ad Oineum regem venisset eiusque filiam Deianiram conspexisset, fidem dedit se eam uxorem ducturum esse. Sed post discessum eius Eurytion centaurus venit et Deianiram a patre uxorem petivit. Pater vim timens pollicitus est se filiam ei daturum esse. Die constituto centaurus cum fratribus ad nuptias venit. Sed Hercules intervēnit et centaurum interfecit.

Aliquando cum Deianira per Aetoliam migraret, Nessus centaurus ab ea rogatus est, ut se flumen Euenum transferret. Eam centaurus in flumine ipso violare voluit. Hercules Nessum sagittis confixit. Ille moriens, cum sciret, quantam vim veneni sagittae Herculis, felle Hydrae Lernaee tinctae, haberent, sanguinem suum exceptum Deianirae dedit et id philtum esse dixit. Si vellet, ne se coniunx sperneret, eo iuberet vestem mariti perungi. Id Deianira credens sanguinem conditum diligenter servavit.

DE AENEA

Poetae narrant Aenēam filium Venēris deae fuisse. Cum Troia a Graecis expugnāta est, dicunt eum, cum patre Anchise filioque Ascanio Troiā fugisse et in navem conscendisse. Dea enim mater praedixerat Aenēam regnum novum trans mare coditūrum esse. Postquam in Africa, apud Didōnem regīnam paucos dies mansit, ad Italiae litus appulit. Fama est ibi eum a rege Latīno indulgenter acceptum esse eiusque filiam Laviniam uxōrem duxisse. Scimus Aenēam a Romānis valde honorātum esse. Romāni enim Romūlum et Remum ab eo oriġinem duxisse credēbant; ideo Aenēam proāvum popūli sui putābant.

CICĒRO

Cicerōnem fuisse homīnem suis temporībus eruditissimum omnes consentiunt. Nam non solum Latinārum, sed etiam Graecārum litterārum peritissimus fuit. Praeterea magnum in eo scriptōris ingenium fuisse constat. Itāque multos libros composuit, in quibus lingua Latīna sapientiam Graecōrum illustrāvit. Sic facundiae et Latinārum litterārum parens factus est.

Марк Тулиј Кикерон (Marcus Tullius Cicero)

PENSA

1. Дополнете ги табелите со глаголските облици што недостасуваат:

	<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>	<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>
1.	volo	volūmus	nolo	nolūmus
2.	_____	_____	_____	_____
3.	_____	volunt	_____	nolunt

	<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>	<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>
1.	malo	malūmus	volam	_____
2.	_____	_____	_____	_____
3.	_____	malunt	_____	volent

	<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>	<i>Sg.</i>	<i>Pl.</i>
1.	nolēbam	_____	malim	_____
2.	_____	_____	_____	_____
3.	_____	_____	_____	_____

2. Дополнете ги речениците со соодветната глаголска форма од глаголот во заградата:

1. Homīnes libenter id, quod _____, credunt. (volo, velle, volui)
2. Qui iniuriam _____ facēre, iam fecit. (volo, velle, volui)
3. Si tu _____ pacem, para bellum! (volo, velle, volui)
4. _____ nocēre! (nolo, nolle, nolui)
5. Nos _____ mori, quam in servitutem vivere. (malo, malle, malui)

3. Од што се состои конструкцијата ACI?

4. Како настанала конструкцијата АСИ?

5. Како се преведува конструкцијата АСИ?

6. Кога во АСИ се употребува лично-повратна или посвојно повратна замена како субјект на конструкцијата?

7. Зад кои глаголи следи АСИ како објект?

8. Во кои случаи АСИ има функција на субјект?

9. Од двете реченици направете една така што ќе ја употребите конструкцијата акузатив со инфинитив:

Caesar tradit: "Vita Germanorum consistit in studiis belli.,"

10. Преведете ги следните реченици на латински јазик.

а. Скипион помладиот заповедал војниците да ја разурнат Картагина.

 (*Скипион* Scipio, -onis m.; *заповедам* iubeo, iussi, iussum, 2; *војник* miles, -itis m; *разурнувам* deleo, delēvi, delētum 2; *Картагина* Carthāgo, -īnis f)

б. Многу се радувам што ти се допаднала мојата книга.

 (*многу, мошне* valde; *се радувам* gaudeo, gavīsus sum 2; *се допаѓам* placeo, placui, placitum 2; *книга* liber, -bri m)

в. Се надеваат дека ќе прочитаат многу книги.

 (*се надевам* spero, 1; *читам* lego, lexi, lectum 3)

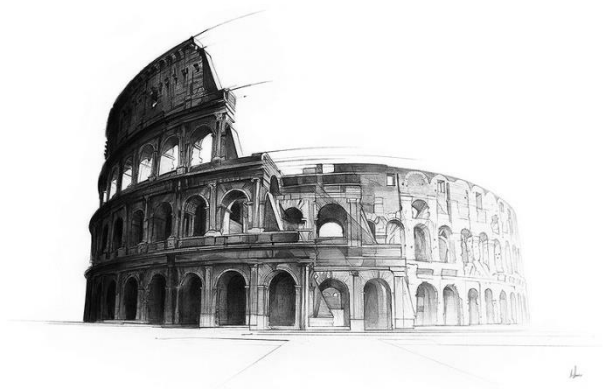
г. Познато е дека Рим бил основан од Ромул и Рем.

 (*основам* condo, condīdi, condītum 3)

11. Преведете ги следните реченици на македонски јазик.

1. Caesar noluit eum locum, unde Helvetii discesserant, vacare. 2. Caesar Helvetios ipsos oppida vicosque, quos incendierant, restituere iussit. 3. Caesar litteris Labieni fiebat certior omnes Belgas contra populum Romanum coniurare obsidesque inter se dare. 4. Caesar a dextro cornu, quod eam partem minime firmam hostium esse animadverterat, proelium commisit. 5. Galli Caesari de Belgis nuntiaverunt manus cogi, exercitum in unum locum conduci. 6. Galli se omnes ab Dite patre prognatos esse praedicant. 7. Legati Caesari renuntiant intellegere se divisum esse populum Romanum in duas partes. 8. Graeci se contra imperium populi Romani pugnaturos esse negaverunt. 9. Dux iuravit se nisi victorem in castra non reversurum esse. 10. Multos viros claros forum Romanum aedificiis pulchris ornavisse scimus. 11. Caesar Ariovisto respondit se non cupiditate belli adductum, sed pacis causa in Galliam venisse. 12. Multi stulti homines putant

se omnia scire, quamquam alii vident eos stultos esse. 13. Caesar Ariovisto scripsit se de re publica et summis rebus cum eo agere cupere. 14. Legati dixerunt se verba Caesaris civitati suae nuntiaturos esse. 15. Caesar milites pontem paucis diebus facturos esse speravit. 16. Pompeius non modo senatoribus, sed etiam populo Romano copias Romanas regem hostium superavisse et in fugam dedisse nuntiavit. 17. Cum Romani bellum gererent, portae templi Iani aperiebantur, nam Romani deum in bello templum relinquere et copiis Romanis adiuvere existimabant. 18. Troiani magno cum gaudio Graecos litus Troiae reliquisse animadvertunt. 19. Daedalus, artificem praecellentem, cum Icaro filio diu in Creta in exilio vixisse fama est. 20. Themistocles muris longis Piraeum, portum Athenarum, cum oppido coniungi et ita aditum Athenarum tutum esse cupiebat. 21. Olim Latino nuntiatum erat ab oraculo filiam eius viro externo nupturam esse et prolem eius nomen Romanum ad sidera sublaturam esse. 22. Ariovistus, rex Germanorum, Caesari dixit traiecisit se Rhenum non sua sponte, sed rogatum et accessitum a Gallis. 23. Cicero promisit se Bruto nunquam esse defuturum. 24. Interfuit rei publicae nullam dissensionem esse. 25. Quibus de rebus ab Crasso Caesar certior factus naves aedificari iubet. 26. Cum amicos eligis, diligentem te esse oportet. 27. Nego quemquam tibi magis amicum, quam me. 28. Dic, hospes, Sparta nos te hic vidisse iacentes. 29. Quisquis magna dedit, voluit sibi magna remitti. 30. Nemo nostrum dicere potest se nunquam peccavisse.

Римскиот колосеум

DICTA ET SENTENTIAE

Si vis amāri, ama! Зборови на Сенека.

Volenti non fit iniuria. Правна аксиома.

Vult virtus honōrem, nec est ulla alia merces. Зборови на Кикерон.

Non pudor est nil scire; pudor nil discere velle.

Nolo esse laudātor, ne videar adulātor.

Noli turbare circulos meos. Последните зборови на Архимед (287-212 год. пр. н.е.), најголемиот математичар и физичар на стариот век. Легендата вели дека Архимед бил толку занесен во науката, што не забележал дека Римјаните влегле во неговиот град Сиракуза и дека еден римски војник го кренал мечот за да го убие. Круговите биле нацртани на песок.

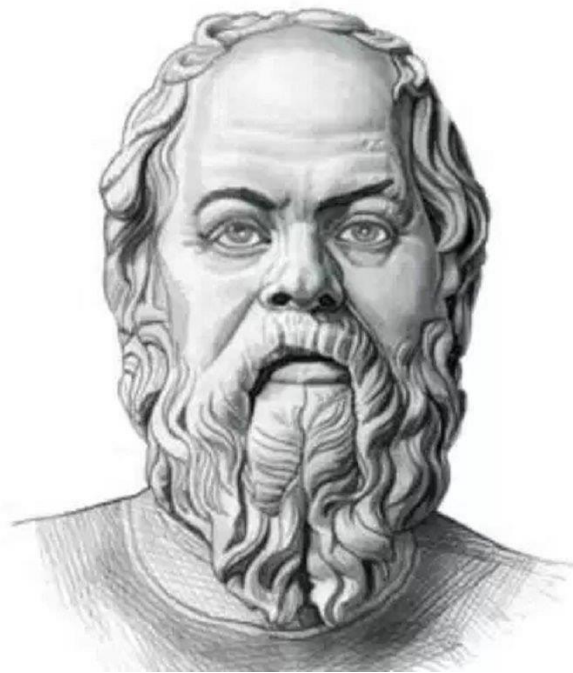
Nolite mittere margaritas ante porcos. Односно, не се понижувајте пред недостојни.

Scio me nihil scire. Превод на латински јазик на најпознатата мисла на Сократ.

Decet verecundum esse adolescentem. Стих на Плаут.

Архимед (Archimēdes)

Сократ (Socrates)

LECTIO QUINTA

DE HANNĪBALE

Hanniĭbal maxĭmus dux Carthaginiensium fuisse dicĭtur. Is eiusque pater Hamĭlcar acerrĭmi hostes Romanōrum fuisse existimantur. Hannĭbal iam puer iuravisse se inimĭcum popŭli Romāni fore tradĭtur. Ipse cum Romānis multis in proeliis contendisse et eos saepe vicisse fertur. Exercĭtus Carthaginiensium ab eo trans Alpes traductos esse et fere ad portas Romae venisse narrātur. Sed Hannĭbal Carthagĭnem reverti et patriam defendĕre iussus est. Romāni, in Afrĭca bellantes, postrĕmo exercĭtum Carthaginiensium vicĕrunt et totam urbem delevĕrunt. Post excidium Carthagĭnis Carthaginienses civitātem suam renovāre vetĭti sunt.

SENTENTIAE

1. Multa milia homĭnum in circis et amphitheātris imperii Romāni vitam amisisse traduntur. 2. Segesta, oppĭdum Siciliae, ab Aenĕa, e Troia fugiente, condĭta esse dicĭtur. 3. Equi albi currum imperatōris triumphantis vehĕbant; leōnes autem currum Antonii vexisse dicuntur. 4. Putabātur Nero Romam incendisse. 5. Athenienses supplicio affecĕrunt Socrātem, qui religiōnem illuisse putabātur. 6. Romŭlus in caelum receptus esse existimabātur. 7. Romŭlus primus rex Romanōrum esse dicĭtur. 8. Disciplĭna druĭdum in Britannia reperta atque inde in Galliam traducta esse dicĭtur. 9. Ignis in aede Vestae semper arsisse dicĭtur. 10. Dicuntur virgĭnes Vestāles ignem in aede Vestae semper custodiĕre. 11. Omnia, quae nunc antiquissĭma esse creduntur, nova aliquando fuĕrunt. 12. Qui tacet, consentĭre vidĕtur. 13. Damon Socrātem musicam docuisse dicĭtur. 14. Prometheus Caucāso affixus esse tradĭtur. 15. Satisfacĕre rei publicae vidĕmur. 16. Aedui frumentum dare iussi sunt. 17. Lucundum cognĭtu. 18. Facĭle factu. 19. Horribĭle dictu. 20. Memorātu dignum.

1. Од што се состои конструкцијата NCI?

2. Како се преведува конструкцијата NCI?

3. Покрај кои глаголи стои конструкцијата NCI?

4. Што претставува супинот?

5. Како се образува супинот?

6. Што претставува синтаксички супинот на *-it* и како се преведува?

7. Во кои случаи се употребува супинот на *-u*?

8. Покрај кои глаголи стои акузатив за цел?

9. Кога акузативот за цел се употребува без предлог?

10. Во дадените реченици е употребена конструкцијата ACI. Парафразирајте ги така што ќе ја употребите конструкцијата NCI.

1. Cicerōnem disertissimum fuisse dicunt.

2. Saturnum primum in Italiam venisse credunt.

3. Thalem solis defectiōnem praedixisse ferunt.

4. Caesārem appropinquāre dicebant.

5. Hannibālem ad portas Romae venisse dicunt.

6. Antiqui sciptōres Hannibālem optimum ducem fuisse existimant.

7. Dicunt Romānos Hannibālem timuisse.

8. Antiqui Romūlum et Remum conditōres Romae fuisse ferunt.

9. Smyrnaei Homērum civem suum fuisse putant.

10. Homērum caecum fuisse ferunt.

11. Дополнете ги речениците со соодветната форма за супин од глаголите во заградата.

1. Venātor _____ (venor, 1), miles _____ (bello, 1) it.
2. Multa faciōra sunt _____ (dico, dixi, dictum 3) quam _____ (facio, feci, factum 3).
3. Hannībal Alpes cum exercītu transiit Romānos _____ (oppugno, 1)
4. Galli ad Caesārem venērunt pacem _____ (peto, petīvi, petītum 3)
5. Fas est _____ (dico, dixi, dictum 3) Hannibālem fortem et perītum ducem fuisse.

12. Дополнете ги речениците со соодветната падежна форма од именката во заградата:

1. Caesar exercitum _____ (Alesia, -ae f) deduxit.
2. _____ (tempus, -ōris n) Augusti _____ (Roma, ae f) artes et littērae florēbat.
3. Legāti _____ (Athenae, -arum f) missi sunt iussique in litas leges Solonis describere.
4. Cum in _____ (urbs, urbis f) venēris, ibi multa monumenta antiquitatis vidēbis.
5. Navigant _____ (Rhodus, -i f)

DICTA ET SENTENTIAE

Solem e mundo tollere ii videntur, qui amicitiam e vitā tollunt.

Dignum memoratu.

Mirabile visu.

De auditu.

Ханибал Барка (Hannibal Barca)

LECTIO SEXTA

DE HERŌDOTO

Herodŏtus Halicarnassius discendi causa terras remotissimas peragravit; multa enim discimus peregrinando et videndo et audiendo.

Inerat in eo studium peregrinandi maximum. Herodŏtus in Aegyptum venit ibique a sacerdotibus multa didicit. Aegyptii enim scribendi, pingendi, sculpendi periti erant; medici arte medendi florabant. Inde ad Phoenices pervenit, a quibus ars scribendi inventa est.

DE TUBICINE

Tubicen ab hostibus captus: „Rogo vos, inquit, ne me interficiatis. Nam inermis sum neque quidquam habeo praeter hanc tubam.” At hostes responderunt: „Propter id ipsum te interficiemus, quod, quamquam ipse pugnandi es imperitus, alios ad pugnam excitas.”

DE DECEMVIRIS

Anno ante aeram nostram quadringentesimo quinquagesimo tertio Romani tres viros legum cognoscendarum causam in Graeciam miserunt. Hi primum Athenas ad Solonis leges describendas venerunt. Tum in alias Graeciae civitates ad leges, mores, instituta cognoscenda iter fecerunt. Post legatorum reditum proximo anno decemviri legibus scribendis creati sunt. In his fuit Appius Claudius, vir magnae auctoritatis et probitatis. Leges in duodecim tabulis inscriptae sunt.

AUGUSTINUS DE PUERITIA SUA NARRAT

In scholam datus sum ad discendum litteras. Sed quid in iis utilitatis esset, ignorabam. Et tamen, si piger in discendo eram, verberabar. Parentes nostri videbant, quibus doloribus pueri a magistris afficeremur. Nos autem eos metuebamus et peccabamus tamen minus scribendo aut legendo, quam a nobis postulabatur. Non deerat memoria vel ingenium, sed delectabat ludere. Itaque peccabam faciendo contra verba parentum et magistrorum.

CATO CENSOR

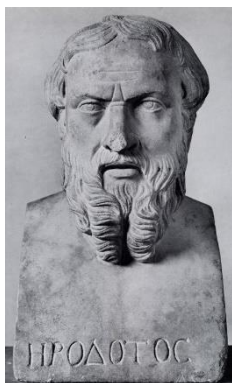
Inter viros, qui in pace de re publica bene meriti sunt, primus Marcus Porcius Cato nominandus est. Is, cum adulescentiam ruri in praediis paternis transegisset, parsimoniam in omnibus rebus colere consuevit. Agricultura plurimum usque ad senectutem delectabatur, rem rusticam fundamentum rei publicae salutis esse existimans.

Cum negotia publica administraret, putabat Cato Romae non tam exteriōres hostes, quam suos cives periculosos esse.

Temporibus enim belli Punici secundi, cum victoria Poenorum reportata fuit, mores Romanorum in peius mutari coepti sunt. Iamque instituta maiorum neglegebantur, et peregrina vernaculis praeferebantur. Ita res publica paulatim labefactari coepit.

Non poterat id aequo animo ferre Cato omnibusque viribus obstiterat eis, qui novis rebus studebant. Post consulatum, censor factus est. Erat autem censoris non modo civium rem familiarem censere, sed etiam, si quis contra bonos mores peccaverat, notare. Deinde matronarum luxum insectabatur, sed frustra. Nam matronae omnes vias urbis obsidebant virosque, ad Forum descendentes, orabant, ut legem de ornatu tollerent. Itaque lex sublata est.

Implacabili autem odio in Carthaginenses flagrabat. Cum in senatu de tertio Punico bello ageretur, Carthaginem delendam esse censuit: aliter non posse salvam esse rem publicam. Sententia eius tum non probata, postea, quidquid agebatur, adicere solebat: «Ceterum censeo Carthaginem esse delendam». Movit tandem patrum animos, ut bellum Carthaginensibus indicatum esset.

Херодот (Herodōtus)

PENSA

1. Што претставува герундот и како се образува?

2. Како гласат формите за герунд од глаголите *venio, veni, ventum* 4 и *facio, feci, factum* 3 во генитив?

3. Како се преведува герундот?

4. Преведете ја следната реченица:

Acerrimus ex omnibus nostris sensibus est sensus videndi.

5. Што претставува герундивот?

6. Како се образува герундивот и по која деклинација се менува?

7. Какво дејство се искажува со герундивот?

8. Кога герундот се заменува со герундив?

9. Заменете го герундот со герундив и преведете ги речениците:

a. Aenēas multum et terris et mari passus est ad urbem condendum.

b. Ad defendendum patriam parāti sumus.

10. Како се образува пасивната перифрастична конјугација?

11. Како се преведува пасивната перифрастична конјугација?

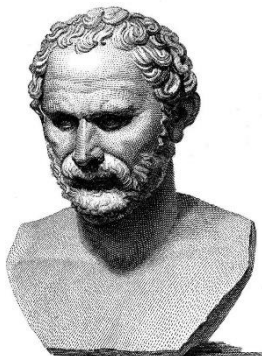
12. Во кои случаи се употребува дативот на вршителот на дејството (datīvus auctōris) и каква е неговата функција?

13. Дополнете ги речениците со името во заградата:

- a. _____, Caesar, nunc omnia belli vulnera sananda sunt. (tu)
- b. _____ aut vincendum, aut moriendum erat. (gladiātor, -oris m)
- c. _____ non sunt audītae Demosthēnis vigiliae? (quis, quid)
- d. Haec _____ facienda sunt. (ego)
- e. Vocabūla _____ scribenda erunt. (tu)

14. Преведете ги речениците на македонски јазик:

1. Audiendo, videndo, sentiendo et homīnes et bestiae discunt. 2. Athēnae non modo arte bellandi, sed etiam docendo gloriam pepererunt. 3. Graeci, quamquam pugnandi perīti erant, decem annos Troiam expugnāre non potuerunt. 4. Castra ponendo, turrets aedificando, aggērem petendo Romāni se ad urbem oppugnandam paraverunt. 5. Sunt tempōra flendi, sunt tempōra laetandi. 6. Discendo memoria exercētur. 7. Lacedaemonii libēros educābant ad labōres tolerandos. 8. Romae quotannis comitia creandis magistratibus habebantur. 9. Regūlus quamquam non ignorābat se ad crudelissimum hostem proficisci, tamen ius iurandum conservandum esse putābat. 10. Caesar ab hibernis in Italiam discedens legātis imperāvit, ut quam plurimas naves aedificandas veteresque reficiendas curārent. 11. Cavendum est, ne maior poena, quam culpa sit. 12. Caesar non putābat Helvetiis concedendum esse, ut iter per provinciam Romānam facerent. 13. Caesar ad haec cognoscenda C. Volusēnum cum navi longa praemittit. 14. Caesar a superioribus consiliis depulsus omnem sibi commutandam esse belli ratiōnem existimāvit. 15. Videndum est nobis igitur, ut eā libertate utāmur, quae prosit amicis, noceat nemini.

Демостен (Demosthēnes)

DICTA ET SENTENTIAE

Aliis serviendo consumor. Натпис на свеќа.

Alitur vitium vivitque tegendo. Стих од Вергилиј.

Errando discimus. Односно, на грешките се учиме.

Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo. Стих на Овидиј.

De gustibus non est disputandum. Т.е., секој има свој вкус.

Audienda est altera pars. Основно начело во судството.

Ceterum censeo Carthaginem delendam esse. Со овие зборови за време на Третата Пунска војна Катон Постариот ги завршувал сите свои говори во Сенатот.

Quod erat demonstrandum (Q. E. D.). Превод на латински јазик на грчкиот израз ὅπερ εἰδει δεῖξαι, израз што го користеле многу хеленски граматичари. Изразот денес се користи за да се назначи дека нешто е веќе докажано.

Nulla aetas ad discendum sera est.

Ridendo dicere verum.

Публиј Вергилиј Марон (Publius Vergilius Maro)

DE TANTĀLO

Tantālus, Iovis filius, rex Lydōrum erat et omni studio salūti civitātis studuit. Homīnes eum colēbant, ut deum. Enim apud deos, Olympum incolentes, in tanto honōre erat, ut eum ad convivium deōrum invitārent. Sed Tantālus hominībus de sermonībus deōrum narrāvit etiamque cibos deōrum raptāvit. Postrēmo prudentiam deōrum probatūrus erat. Pelōpem, filium suum, necāvit et ex carne eius deis cenam parāvit. Dei autem carne abstinuerunt, praeter Cerērem, et Pelōpem in vitam revocaverunt. Tum disseruerunt, quomōdo Tantālus puniri posset. Tandem Tantālus in Tartārum iactātus est. Ibi medio in lacu stans sitim deponere non potest, nam aqua semper recedit. Simili modo fame laborat. Poma enim ei super caput pendunt, sed rami, vento moti, recedunt, cum Tantālus manus admōvet. Praeterea saxum ingens super caput eius pendet et Tantālus semper timet, ne necetur.

AGAMEMNON ET IPHIGENIA

Reges et principes Graeciae adducti sunt, ut bello Troiāno interessent. Cum copias unum in locum conduxissent, naves a Diāna dea ventis adversis retinebantur. Agamemnon, dux Graecōrum, enim cervam Diānae sacram violaverat, quamquam id interdictum erat. Itaque Agamemnon sacerdotes advocavit et consuluit, quomodo dea placarentur. Calchas respondit deam placari non posse, nisi Iphigenia, filia Agamemnonis, immolata esset. Sed pater se nunquam filiam immolaturum esse primo dixit. Postea per Ulixem inductus est, ut Iphigeniam e domo matris subduceret. Filiam, cum pater eam immolaturus esset, Diāna per nubes in terram alienam deduxit. Ibi sacerdos Diānae erat. Sed Clytaemnestra, uxor Agamemnonis irata erat, quod filiam necare paratus fuerat.

ALEXANDRI MAGNI CUPĪDO INSATIABĪLIS BELLI

Alexander, qui Darei ingentes copias equitum et peditum iam superaverat, multa et opulenta oppida Persarum cēpit, ut Susa, Persepolin, Babylōnem. Tum milītes eius duces suos interrogavērunt:

„Quamdiu Alexander regni gratiā fortunam temptāturus est? Quis eum a dubiis consiliis prohibīturus est? Quae regna direptūrus, quas divitias petīturus erit? Nonne mox in patriam redibimus? Semperne bella gerēmus? Num ad finem orbis terrarum nos invītos deductūrus est?“

Alexander vero, cui nihil satis erat, agmīna sua, contra opiniōnem omnium, ad opulentas urbes Indōrum non dubitatūrus erat. Porum regem magno proelio superāvit. Quā in pugna Bucephalum equum amīsit, cuius in honōrem urbem in Asiam conditūrus erat et condidit, quem Bucephala apelāvit.

Тетрадрахма со ликот на Александар Велики на реверсот и со претстава на богот Севс на аверсот (с. 330 год. ст. е.)

PENSA

1. Какво дејство се искажува со партиципот на футурот активен?

2. Како се образува инфинитивот на футурот активен и какво дејство се искажува со него?

3. Како се образува активната перифрастична конјугација?

4. Преведете ги следните реченици:

1. Apollo ad Helicōnem venit Musas salutātūrus. 2. Cicero, cum ex Italia fugitūrus erat, a militibus Antonii necātus est. 3. Cato ea nocte, qua peritūrus fuit, librum quendam Platōnis legēbat. 4. Tacītus ait Germānos in proelia itūros Hercūlem cecinisse. 5. Nauta navigatūrus ventum exspectat. 6. Ario Italiam et Siciliam peragrāvit divitias sibi paratūrus. 7. Ario cum divitiis acceptis in Graeciam reversūrus erat. 8. Graeci se contra imperium popūli Romāni pugnātūros esse negavērunt. 9. Legāti dixērunt se verba Caesāris civitāti suae nuntiatūros esse. 10. Olim Latīno nuntiātum erat ab oracūlo filiam eius viro externo nuptūram esse et prolem eius nomen Romānum ad sidēra sublatūram esse.

5. Кои именки најчесто стојат во множина наместо во единина?

6. Што е hendiadyoin (ἐν διὰ δυοῖν)?

7. Како се нарекува придавката која се употребува во функција на именка?

8. Во кои случаи придавката е супстантивизирана?

9. Кој компаратив го нарекуваме *comparativus absolūtus*?

10. Што е елатив?

11. Како можат да се засилат компаративот и суперлативот?

12. Дополнете ја реченицата со инфинитивот на футур од глаголот во заградата, а потоа преведете ја:

Scio te patriam _____ (defendo, -fendi, -fensum 3)

13. Дополнете ги речениците со соодветната форма од глаголот во активна перифрастична конјугација:

a. Cum _____ aliis, plerūmq̄ue tibi ipsi nocēbis. (noceo, nocui, nocitum 2)

b. Iniuriam qui _____, iam fecit. (facio, feci, factum 3)

c. Popūli nostri libertātem patriae semper _____ (defendo, -fendi, -fensum 3)

d. Sallustius scripsit: „Bellum _____, quod populus Romanus cum Iugurtha, rege Numidārum, gessit.“ (scribo, scripsi, scriptum 3)

e. Ubi Midas _____, cibus in aurum mutātur. (ceno, -āvi, -ātum 1)

Dicta et Sententiae

Ave Caesar, moritūri te salutant. Со овие зборови гладијаторите го поздравувале императорот кога влегувале во арената да се борат.

Irascimur saepe non illis, qui laeserunt, sed iis, qui laesuri sunt. Мисла на Сенека.

Si irascēris iuvenibus senibusque, quod peccant, irascēre et infantibus: peccatūri sunt.

Cum his versāre, qui te meliōrem factūri sunt.

Божицата Дијана (Dea Diana)

LECTIO OCTAVA

DE NUNTIO MARATHONIO

Darēus, multis navibus coactis, copias in Graeciam transportāvit. Tum Athenienses, nuntio Spartam misso, a Lacedaemoniis auxilium petivērunt copiasque poposcērunt. Sed Lacedaemonii auxilium dare non potuērunt. Ita Athenienses hostes apud Marathōnem expectābant. Totā planitie a militibus Persārum completā, Athenienses, quorum numērus parvus erat, spem salūtis in virtūte vidēbant. Signo proelii dato, magna celeritāte in Persas incurrērunt et multos hostes interfecērunt. Persae in fugam se dedērunt. Miltiādes, dux victōrum, consilio convocāto, dixit: «Statim victoriam domum nuntiāre debēmus, quod Persae Athēnas, sine praesidio relictas, capere possunt». Unus ex viris, quamquam in proelio defessus erat, Athēnas cucurrit. Itinēre longo paucis horis peracto, nuntius in forum Athenārum advēnit clamavitque: «Victoria nostra est!». Verbis illis dictis, exanimātus cecidit.

OEDĪPUS

Sphinx, in Boeotiam missa, agros Thebanōrum vastābat. Illa dixit, si quis carmen, quod posuisset, interpretātus esset, se inde abitūram esse, sin carmen illud non solvisset, se eum consumptūram esse. Quā re auditā, rex Creon edixit: Qui carmen Sphingis solvisset, regnum se et Iocastam sorōrem ei in matrimonium datūrum esse. Cum complūres, regni cupiditāte adducti, venissent et a Sphinge consumpti essent, Oedīpus carmen interpretātus est. Quo facto, illa se precipitāvit. Oedīpus regnum paternum et Iocastam matrem inscius accēpit uxōrem. Intērim Thebis inopia frugum incidit ob Oedipi scelēra eodemque tempore Corinthi Polybus mortuus est. Quo auditō, Oedīpus doleret existimans patrem suum decessisse. Tandem Oedīpus cognōvit se Lai filium esse. Et ipse se Laium occidisse sciscitando patefēcit. Oedīpus, postquam vidit se tot scelēra fecisse, se oculis privāvit regnumque filiis tradidit et Thebis, Antigōnā filiā duce, profūgit.

DE ERRORĪBUS ULIXIS

Ulixes in errōre suo ad Circem, filiam Solis, pervēnit. Haec socios Ulixis in domum suam admīsit et in suos mutāvit. Is socios amissos servāre studuit. Mercurius de Olympo demissus ei auxilium promīsit et monstrāvit, quomōdo a Circe cavēret. Gladio stricto, Ulixes eam terruit et postulāvit, ut socios rursus in homīnes mutāret et dimittēret. Haec profecto verbis eius indulsit, compererat enim Ulixi a deis magnam potestātem permissam esse.

Sed Neptūnus poenam Ulixi decrētam nondum remīsit. Nam cum post multas tempestātes venti tandem remisissent, Ulixes vidit se navem omnesque amīcos amisisse. Denīque solus in insūlam Ogygiam navit. Ibi nympha Calypso amōre commōta Ulixem apud se retinēbat. Ab illa amātus septem annos ibi mansit. Sed cum patriam desiderāret, navem parāvit et iter periculōsum perrexit.

RES GESTAE DIVI AUGUSTI

Augusto regente res Romāna maxīme florēbat. Bellis prospere gestis Aegyptum pluresque alias terras et omnes maritīmas civitatē Ponti imperio Romāno adiēcit. Augusto imperatōre Daci victi sunt. Germania pacāta, Augustus trans Albim fluvium Germānos submōvit. Obsīdes ei Persae dedērunt. Parthos signa Romāna, quae Crasso victo ademērant, reddere coēgit. Omnībus civitatībus veniam petentibus pepercit. Indis longissīme remōtis, tamen legātos ad Augustum misērunt. Eo princīpe multi reges Romam venērunt pacem et amicitiam popūli Romāni petentes. Augusto mortuo Tiberium rem publicam firmissīmam recēpit.

(според Евтропиј)

Императорот Август (imperator Augustus)

PENSA

1. Како се развила конструкцијата апсолутен аблатив?

2. Од што се состои конструкцијата апсолутен аблатив?

3. Како се преведува конструкцијата апсолутен аблатив?

4. Што може да стои во конструкцијата апсолутен аблатив наместо партицип?

5. Дополнете ги речениците со конструкцијата апсолутен аблатив:

a. _____ Caesar Roma in Asiam fugit. (*Кога Сула беше диктатор...*)

b. _____ tertius gaudet.

(*Кога двајца се караат...*)

c. _____ Corneliam duxit uxore. (*Нануштајќи ја Косутија...*)

6. Каква е функцијата на генитивот и аблативот за својство?

7. Преведете ги следните реченици на македонски јазик.

1. Themistöcles, multis navibus coactis, apud Salamīnem Persas magnā pugnā in fugam dedit. 2. Cyrus, Graecis militibus conductis, copias in Asiam contra fratrem duxit. 3. Athenis ab hostibus occupātis et arce captā deletāque, Graeci tamen de salūte non desperavērunt. 4. Tandem Persae, viā occultā inventā, noctu fortunam belli temptavērunt et arcem sacram ascendērunt. 5. Novis ducibus a militibus creātis, Graeci post multa periculā ad Pontum in regiōnes a Graecis habitātas venērunt. 6. Multis alienarum regiōnum populis et animalibus saevis cognitis, Ulixes ad Siciliam pervēnit. 7. Nonnullis sociis a Polyphēmo necātis et devorātis, Ulixes de salūte non desperāvit. 8. Multis navibus collectis, Alexander bellum suscipit, exercitum mare traduxit, in Asiam invāsit. 9. Germāni, finibus suis relictis, novas sedes petivērunt. 10. In terra aliena Iason, Medeā iuvante, vellus aureum de arbore detraxit et rapuit. 11. Nocte fere finitā omnibusque Troiānis dormientibus, Sinon Graecos, in equo ligneo abdītos, liberāvit. 12. Troiā ferro ignique deletā, Graeci muliēres et libēros, sortem suam deplorantes, vinxērunt et in servitūtem deduxērunt. 13. Alexandro mortuo, regnum divīsum est. 14. Caesar, nuntio ad se allāto, consilium cepit. 15. Druīdes, sacerdotes Gallōrum, putābant iuvenes maxīme ad virtūtem excitāri, metu mortis neglecto. 16. Hostibus victis, Romāni triumphum agere solēbant. 17. Graeci, sacerdote auctore, a deis auxilium petunt. 18. Magistratibus invītis, nemo emigrare potest. 19. Tarquinius Superbus, Servio Tullio rege occīso, regnum sceleste occupāvit. 20. Agamemnone duce, Graeci Troiam delevērunt. 21. Marco Aurelio imperatore, bella periculosa exarsērunt. 22. Hamilcare mortuo, exercitus Carthaginiensium, Hannibale duce, Alpes superāvit et in Italiam venit. 23. Traiano mortuo, Adrianus imperator factus est. 24. Catone auctore, nova lex lata est. 25. Publio Sulpicio et Caio Aurelio consulibus, legati Carthaginiensium Romam venērunt.

DICTA ET SENTENTIAE

**Clausae sunt aures obstrepente ira.
Duobus litigantibus tertius gaudet.
Testantibus actis.**

LECTIO NONA

DE GRAECŌRUM ET ROMANŌRUM DEIS

Graeci et Romāni non unum, sed multos deos deasque colunt. Primus in numēro deōrum Iuppīter est, Saturni filius. Iuppīter in Olympo sedet et mundi imperium tenet. Inde deus deōrum tonat et fulmīnat. Neptūnus, secundus filius Saturni, in Oceāno regnat. Ubi ventos et procellas et excitat et mitīgat. Pluto, tertius Saturni filius, deus inferōrum est. Pluto sub terra regnat.

ROMA ANTĪQUA

Colles urbis Romae septem erant: colles ad sinistram ripam Tibēris siti humiliōres erant, Ianicūlus autem, mons ad ripam dextram flumīnis situs, altior. Antiquissīma colonia in monte Palatīno Palatium vel Roma quadrāta appellabātur. Palatium igītur veterrīma pars Romae erat. Quamquam Graecōrum urbes locupletiōres et potentiōres erant quam Roma, quamquam Athēnae pulchriōres, aedificia et templa eārum splendidiōra, tamen nulla Romānis urbs carior erat Roma. Incōlae Romae pauperrīmi erant, sed fortissīmi et praestantes, bella gessērunt cum hostībūs saeviorībūs. Difficillīmum enim est invenīre quemquam, qui audacior erat Romānis.

Nihil Romāni honestius putābant, quam fortitudīnem in bello, nihil clarius, quam consilium bonum in pace.

DE SACRIFICIIS ANTIQUŌRUM

Popūli antīqui deos sacrificiis placābant. Apud Romānos plerumque sacerdōtes sacrificia parābant, nam sacerdōtes iuris divīni perīti erant. Supēris deis albas hostias immolābant, infēris – nigras. Numērus hostiārū interdu permagnus erat. Sacerdōtes capīta hostiārū ornābant corōnis et ante templa mactābant. Exta in aris cremābant.

Deis praeterea vinum, lac, mel grata dona erant. Post sacrificia sacerdōtes ad honōrem deōrum epūlas parābant.

DE ALCIBIĀDE

Alcibiādes filius Cliniae erat. Fuit homo diversae natūrae, virtūtum atque vitiōrum plenus. Cupīdo gloriae et studium voluptātum in eo erant. Formosissimus omnium aetātis suae erat. Alcibiādis consilio Athenienses bellum Syracusānis indixērunt. Exercitus Atheniensium Alcibiādes dux electus est. Dum is in Scilia erat, inimīci eum impietātis accusavērunt. Alcibiādes, ul-tiōnis cupīdus, oblītus maiōrum suōrum et officia sua, in patriam non rediit, sed Thebas venit. Postquam audiverat se capītis damnātum esse, Lace-daemōnem demigrāvit. Antiqui scriptōres eum minīmi aestimavērunt.

CATULLUS 5

- 1 Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus,
Rumoresque senum severiōrum
Omnes unius aestimēmus assis.
Soles occidēre et redire possunt:
- 5 Nobis cum semel occidit brevis lux,
nox est perpetua una dormienda.
Da mi basia mille, deinde centum,
Dein mille altēra dein secunda centum,
Deinde usque altēra mille, deinde centum.
- 10 Dein, cum milia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne sciāmus,
Aut ne quis malus invidēre possit,
Cum tantum sciet esse basiōrum.

CATULLUS 49

- 1 Disertissīme Romūli nepōtum
Quot sunt quotque fuēre, Marce Tulli,
Quotque post aliis erunt in annis,
Gratias tibi maxīmas Catullus
- 5 Agit pessīmus omnium poēta,
Tanto pessīmus omnium poēta,
Quanto tu optīmus omnium patrōnum.

PENSA

1. Покрај кои видови зборови стои генитив?

2. Колку видови *genitīvus adverbialis* постојат и кои се тие?

3. Кои се видовите на *genitīvus adnominālis*?

4. Наведете ги придавките покрај кои стои генитивот на објектот (*genitīvus obiectivus/obiecti*) ?

5. Кој падеж стои покрај партиципите *appetens, neglegens, fugiens, patiens, amans*?

6. Наведете ги глаголите покрај коишто стои генитивот за сеќавање (*genitīvus memoriae*).

7. Покрај кои глаголи стои генитивот за вина (*genitīvus criminis*)?

8. Кои се најчести генитиви за цена (*genitīvus pretii*)?

9. Кој падеж стои покрај безличните глаголи *puđet* и *piget*?

10. Дополнете ги речениците со соодветниот падеж од имињата или заменките во заградата и определете ја падежната функција на дополнетите зборови.

1. *Utīnam* _____ *rei publicęe semper memōres sitis!* (*salus, ūtis f*)
 2. *Persęe* _____ *aestimārent copias Lacedaemoniōrum.* (*minīmus 3*)
 3. *Alexander erat vir* _____ (*eximius 3; fortitūdo, ĩnis f*)
 4. *Nemo* _____ *idem est in senectūte, qui fuit iuvēnis.* (*nos*)
 5. *Anīmus memīnit* _____ (*praeterita, ōrum n*)
 6. *Pax* _____ *sit semper vobiscum!* (*domīnus, i m*)
 7. *Caesar copias suas divīsit partemque* _____ *in castris Pompei relīquit, partem in sua castra remisit.* (*legio, ōnis f*)
 8. *Alcibiādes* _____ *accusātus est.* (*impiētas, ātis f*)
 9. *Pudeat te* _____ (*tuus 3; inertia, ae f*)
 10. _____ *cupiditas multum in homīnum vita valet.* (*gloria, ae f*)
 11. *Ex toto corde paenitet me* _____ . (*omnis, e; meus 3; peccātum, i n*)
 12. *Cito oblīti sunt* _____ . (*opus, ěris n; dux, cis m*)
 13. *Multa bella numērum* _____ *minuunt.* (*incōla, ae m*)
 14. *Olim Carthāgo urbs* _____ *fuit.* (*magnus 3; potentia, ae f*)
 15. *Fasces signum* _____ *erant.* (*potestas, ātis f*)
 16. *Appius Claudius, vir* _____ (*magnus 3; auctoritas, ātis f*)
 17. *Urbe Romā captā, magna multitūdo* _____ *in Capitolium fugit.* (*Romānus, i m*)
 18. *Oblīti* _____ *publica curāte!* (*privātum, i n*)
 19. *Lydi primi* _____ *nummos aureos habuisse feruntur.* (*omnis, e; homo, ĩnis m*)
 20. *Legāti* _____ *Romam venērunt.* (*Carthaginiensis, is m*)
-

DICTA ET SENTENTIAE

Medicīna mentis.

Experientia est optīma rerum magistra.

Consensus gentium (consensus omnium). Метод на докажување според кој единствен доказ за вистинитоста на определен исказ е тоа што сите се согласни дека исказот е вистинит.

Cupidus litium et rixae animus.

Pudentis est nonnumquam silēre.

Nemo mortalium omnībus horis sapit.

Adolescentis est maiōres natu reverēri.

Гај Валериј Катул (Gaius Valerius Catullus)

LECTIO DECIMA

DE CICERŌNE

Cicerōni, maximo oratōri Romāno, Marco nomen erat. Avo eius verrūca in naso erat, cicēri simīlis et inde postēris cognomen. Vita Cicerōnis non solum familiae Cicerōnum, sed etiam toti Romae honōri erat. Cicerōni consūli coniuratio Catilīnae patefacienda erat. Cicerōni enim salus rei publīcae magnae curae erat. Numquam virībus suis parcēbat, sed omnem vitam patriae dono dedit. Ideo Romāni ei magnam honōrem tribuērunt et patrem patriae appellavērunt. Sed coniuratiōne patefacta multisque coniurātis punītis sibi valde nocuit. Paucis enim annis post, a senātu in exsilium missus est. Mox, studiō omnium civium in patriam revocātus est. Cicerōni, Romam redeunti, ingens multitūdo salutandum occūrit.

DE CARTHAGĪNE

Olim Carthāgo urbs magnae potentiae fuit. Carthaginensium maiōres ex antiqua Phoeniciae urbe, cui nomen erat Tyrus, emigravērunt. Carthaginenses et boni nautae et mercatōres callīdi erant. Classis eōrum e multis navībus constābat. Saepe cum Graecōrum urbībus, in Sicilia sitis, de dominatione marium contendēbant. Pars Graecōrum Romānos auxilio vocāvit. Ita Carthaginenses eam gentem quoque in numēro hostium habēbant.

Bello Punīco secundo Hannībal, dux clarus, copias Carthaginensium ex Hispania trans iuga Alpium duxit Romanosque in multis proeliis vicit. Tamen popūlum Romānum non devīcit. Romāni classem suam in Afrīcam misērunt et hostes ibi vicērunt. Bello Punīco tertio Carthagīnem armis cepērunt et diripuērunt, arcem moeniaque urbis delevērunt, naves rapuērunt.

DE ACHILLE

Celēber est Achilles, filius Pelei regis et Thetīdis deae. Is particeps belli Troiāni erat. Celēbre est scutum eius, celebria arma. Et scutum et arma ei Hephaestus deus fecerat. Celēbris est celeritas Achillis. Celeritate suā incredibīli et magno corpōris robōre Achilles Troiānis terribilis erat. Ira eius Graecis perniciosā erat. Mors Patrocli, eius amīci, Achilli dolōres acres dat. Ob id Hectōrem ad pugnam provōcat et virum fortem necat.

RAPTUS SABINĀRUM

Finitĭmus Romānis erat popŭlus Sabĭnus. Ad eos Romŭlus, quia Romāni uxōres non habēbant, misit legātos, qui societātem et conubium novo popŭlo petērent. A Sabĭnis legatio non accepta est, ludibrium etiam addĭtum:

«Quaerĭte vobis alias uxōres, nostras filias vobis non dabĭmus».

Irritāvĭt ea iniuria Romŭlum et, ut dolo id accipēret, quod precĭbus non impetravērat, solemnes ludos indixit et eos spectātum Sabĭnos invitāvĭt. Magna multitŭdo eōrum cum uxorĭbus et libēris in urbem profecti sunt. Cum omnes, qui adērant, ludos spectārent, subĭto iuvēnes Romāni, signo dato, impētum faciunt et virgĭnes Sabĭnas rapiunt. Patres et matres virgĭnum fugērunt, perfidiam Romanōrum querentes et deos ultōres violātĭ hospitĭi invocantes.

Haec fuit causa belli. Sabĭni cum magno exercĭtu ad Romam venērunt, perniciem infestae urbi minitantes. Atrox pugna in eo campo, ubi postea forum Romānum fuit, commissa est; diu eventus anceps erat. Subĭto muliēres Sabĭnae, parĭter et pietāte erga parentes et amōre virōrum commōtae, inter pugnantes se coniecērunt et eos orāre coepērunt, ut huic impiae caedi finem facērent: «In nos vertĭte iras: nos causa belli, nos causa vulnērū et caedis sumus. Melius necabĭmur, quam sine vobis viduae aut orbae vivēmus».

Movet res et milĭtes et duces. Desistunt subĭto omnes pugnāre; duces ex utrāque acie procēdunt, foedus faciunt. Sabĭni, in urbem recepti, cum Romānis se coniunxērunt.

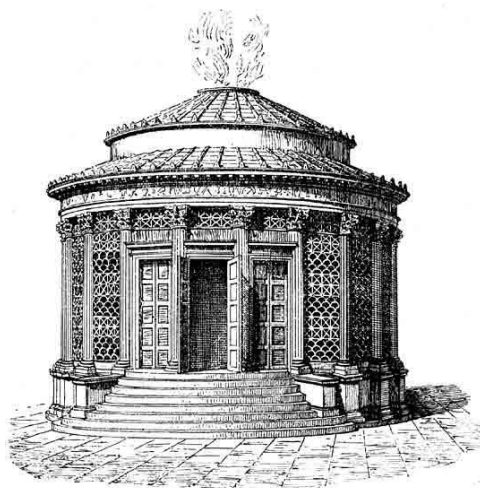
CREATIO CONSŪLUM

Primā luce viae complentur a popŭlo, qui, signo excitātus, in Campum Martium ruit. Ibi consul cum insignĭbus imperii, a sacerdotĭbus cinctus, in tribunāli popŭlum exspectābat. Brevi tempore omnes convenērunt et totum locum circum tribŭnal complevērunt. Tum sacrificium et supplicatio deōrum instituĭtur. Denĭque consul hanc oratiōnem ad popŭlum habet: «Pauci iam menses huius anni restant: iam tempus est alios consŭles creāre. Itāque hodie vos, Quirĭtes, more maiōrum a me in hunc locum convocamĭni. Non solum meo, sed etiam collēgae nomĭne commendo vobis Tiberium Aemilium Mamerĭnum et Quintum Publilium Philōnem, viros optĭmos; his secŭre salutem rei publĭcae committētis. Fidem habēte nobis consulĭbus: non amicitia movēmur, sed rei publĭcae commōdo ducĭmur. Raro tam strenui et tam fortes viri reperiuntur. Hos viros, si et vobis ita vidētur, consŭles creāte».

Attente haec verba consulis ab omnibus audiuntur. Deinde populus in centuria divisus in loca, iam antea designata, discedit. Denique suffragia numerantur. Plurimis centuriis candidati, quos consul commendaverat, consules renuntiantur.

SACERDOTES VESTAE

In aede Vestae, quae in foro sita est, sex virgines Vestales custodiēbant ignem sacrum, ut dea rei publicae Romanae faveret imperiumque augeretur. Hic ignis semper arsisse dicitur. Virgines Vestales, quibus «virgo Vestalis maxima» praeerat, duris legibus regebantur. Cum viris vivere vetitae erant. Pontifex maximus ipse eas eligēbat, quae per triginta annos Vestales mansurae erant. Quamquam ab omnibus magna pietate colebantur, tamen Vestales, quae officia neglegēbant, a pontifice maximo graviter puniebantur. Nam Romani sibi persuaserant magnum periculum rei publicae imminere, si flamma in foco Vestae non arderet. Aliquando Aemiliae Vestali poena instabat, nam discipulam novam, cui magnam fidem habebat, ignem servare iusserat. Cum haec flammam male servavisset, Aemilia ipsa de hac re accusata est. Itaque haec, postquam pontifex ceteraeque Vestales in aedem convenērunt, Vestam placare studuit multisque cum lacrimis oravit, ut se adjuvaret, et suffibulum suum in foco locavit. Statim flamma iterum luxit. Tum omnes re mira commoti sibi persuaserunt Aemiliam culpam carere.

Храм на божицата Веста во Рим

1. Наведете ги синтаксичките функции на дативот.

2. Наведете најмалку десет глаголи покрај кои стои дативот на индиректниот објект (dativus obiecti indirecti).

3. Покрај кои придавки стои дативот на индиректниот објект?

4. На кои прашања одговара дативот на полза или штета (dativus commōdi vel incommōdi)?

5. Покрај кој глагол стои посвојниот датив (dativus possessivus)?

6. Покрај кои глаголи обично стои дативот за цел (dativus finalis)?

7. Што претставува конструкцијата двоен датив (dativus duplex)?

8. Дополнете ги речениците со соодветниот падежен облик од имињата или заменките во заградата и определете ја синтаксичката функција на дополнетиот збор.

1. Patriae _____ (a) serviēbam semper, nunquam _____ (b). (a. salus, ūtis *f*; b. fortūna, ae *f*; meus 3)
2. Magistri amant discipūlos, _____ studium placet. (qui, quae, quod)
3. _____ noli credēre. (fortūnae, ae *f*)
4. Non possūmus _____ credēre. (falsus 3; amīcus, i *m*)
5. _____ bella odiōsa sunt. (nos)
6. Multi flores _____ utīles sunt. (homo, īnis *m*)
7. Linguae nonnullārum gentium antiquārum _____ ignōtae sunt. (nos)
8. Olim _____ (a) nuntiātum erat ab oracūlo filiam eius _____ (b) nuptūram esse et prolem eius nomen Romānum ad sidēra sublatūram esse. (a. Latīnus, i *m*; b. vir, i *m*; externus, 3)
9. Cum Aenēas vidisset Graecos _____ parcēre, cum patre, coniūge filiōque fugā salūtem petīvit. (nemo)
10. Themistōcles _____ persuāsit, ut classem aedificārent. (Atheniensis, -is *m*)
11. Viruts sola neque datur _____, neque accīpitur. (donum, i *n*)
12. _____ aut vincendum, aut moriendum erat. (gladiator, ōris *m*)
13. _____ praenomen erat Marcus. (Cicēro, ōnis *m*)
14. Caesar quinque cohortes _____ (a) _____ (b) missit. (miles, ītis *m*; auxilium, ii *n*)
15. Consilium cepi _____ parcēre. (pecunia, ae *f*)
16. Multae femīnae _____ nubēre volebant. (Orpheus, i *m*)
17. Germāni a parvis _____ (a) ac _____ (b) student. (labor, ōris *m*; duritia, ae *f*)

DICTA ET SENTENTIAE

Ab homīne homīni cotidiānum pericŭlum.

Memoria est nobis cotidie exercenda.

Accēdo nemīni. Т.е. не се согласувам со никого.

Aliēna nobis, nostra plus aliis placent.

Altēri vivas oportet, si vis tibi vivēre.

Avāro omnia desunt.

Bella matrībūs detestāta. Стих на Хоратиј.

Bonis nocet, qui malis parcit.

Non omnibus eadem placent, nec conveniunt quidem.

Nemīni nihil satis est.

Omnia sapientībūs facilia.

Fide, sed cui, vide!

Non bonus est ulli, qui malus est sibi.

Similis simili gaudet.

Suum cuique.

Primo mihi. Девиза на егоистичните луѓе.

Грабнувањето на Сабинките. Џовани Батиста Галеструци. 17 век.
Музеј на ликовна уметност на Сан Франциско

**EXCERPTA
EX AUCTORIBUS ROMANIS**

ГАЈ ВАЛЕРИЈ КАТУЛ (GAIUS VALERIUS CATULLUS)

(87-54 год. п. н. е)

2

- 1 Passer, deliciae meae puellae,
quicum ludere, quem in sinu tenere,
cui primum digitum dare appetenti et
acres solet incitare morsus
5 cum desiderio meo nitenti
carum nescioquid libet iocari,
et solaciolum sui doloris,
credo, ut tum gravis acquiescet ardor:
tecum ludere, sicut ipsa, possem
10 et tristis animi levare curas!

2b

Tam gratumst mihi quam ferunt puellae
pernici aureolum fuisse malum,
quod zonam soluit diu ligatam.

3

- 1 Lugete, o Veneres Cupidinesque,
et quantumst hominum venustiorum!
passer mortuus est meae puellae,
passer, deliciae meae puellae,
5 quem plus illa oculis suis amabat.
nam mellitus erat suamque norat
ipsam tam bene quam puella matrem,
nec sese a gremio illius movebat,
sed circumsiliens modo huc modo illuc
10 ad solam dominam usque pipiabat.
qui nunc it per iter tenebricosum
illuc, unde negant redire quemquam.
at vobis male sit, malae tenebrae
Orci, quae omnia bella devoratis:
15 tam bellum mihi passerem abstulistis.
o factum male! o miselle passer!
tua nunc opera meae puellae
flendo turgiduli rubent ocelli!

27

- 1 Minister vetuli puer Falerni
inger mi calices amariores,
ut lex Postumiae iubet magistrae
ebrioso acino ebriosioris.
5 at vos quo lubet hinc abite, lymphae
vini pernicies, et ad severos
migrate. hic merus est Thyonianus.

85

- 1 Odi et amo. quare id faciam, fortasse requiris.
nescio, sed fieri sentio et excrucior.

ПУБЛИЈ ВЕРГИЛИЈ МАРОН (PUBLIUS VERGILIUS MARO)

(70-19 год. п. н.е.)

AENEIS

LIBER I (1-18)

- 1 Arma virumque canō, Trōiae quī prīmus ab ōrīs
Ītaliā, fātō profugus, Lāvīniaque vēnit
lītora, multum ille et terrīs iactātus et altō
vī superum saevae memorem Iūnōnis ob īram;
5 multa quoque et bellō passūs, dum conderet urbem,
inferretque deōs Latīō, genus unde Latīnum,
Albānīque patrēs, atque altae moenia Rōmae.
Mūsa, mihī causās memorā, quō nūmine laesō,
quidve dolēns, rēgīna deum tot volvere cāsūs
10 īnsīgnem pietāte virum, tot adīre labōrēs
impulerit. Tantaene animīs caelestibus īrae?
Urbs antīqua fuit, Tyriī tenuēre colōnī,
Karthāgō, Ītaliā contrā Tiberīnaque longē
ōstia, dīves opum studiīsque asperrima bellī,
15 quam Iūnō fertur terrīs magis omnibus ūnam
posthabitā coluisse Samō; hīc illius arma,
hīc currus fuit; hōc rēgnum dea gentibus esse,
sī quā Fāta sinant, iam tum tenditque fovetque.

КВИНТ ХОРАТИЈ ФЛАК (QUINTUS HORATIUS FLACCUS)

(65-27 год. п.н.е.)

AD MELPOMENEN (III, 30)

- 1 Éxēgí monumént(um) aére perénniús
Regalíque situ pyramídum altius,
Quod non imber edax, non Aquílo impōtens
Possit diruēre aut innumerabīlis
- 5 Annōrum series et fuga tempōrum.
Non omnis moriar multaue pars mei
Vitābit Libitīnam: usque ego postēra
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacīta virgīne pontífex.
- 10 Dicar, qua violens obstrēpit Aufīdus
Et quā pauper aquae Daunus agrestium
Regnāvit populōrum, ex humīli potens
Princeps Aeolium carmen ad Itālos
Deduxisse modos. Sume superbiam
- 15 Quaesītam merītis et mihi Delphīca
Lauro cinge volens, Melpomēne, comam.

Квинт Хоратиј Флак (Quintus Horatius Flaccus)

ПУБЛИЈ ОВИДИЈ НАСОН (PUBLIUS OVIDIUS NASO)

(43 год. п.н.е. – 17/18 н. е.)

TRISTIAE IV, 10

- 1 Ille ego qui fuerim, tenerosum lusor amorum,
quem legis, ut noris, accipe posteritas.
Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
milia qui novies distat ab Vrbe decem.
- 5 editus hic ego sum nec non ut tempora noris,
cum cecidit fato consul uterque pari.
si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
non modo fortunae munere factus eques.
- 10 nec stirps prima fui; genito sum fratre creatus,
qui tribus ante quater mensibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus affuit idem:
una celebrata est per duo liba dies;
haec est armiferae festis de quinque Minervae,
- 15 quae fieri pugna prima cruenta solet.
protinus excolimur teneri, curaque parentis
imus ad insignes Vrbis ab arte viros.
frater ad eloquium viridi tendebat ab aevo,
fortia verbosi natus ad arma fori;
- 20 at mihi iam puero caelestia sacra placebant,
inque suum furtim Musa trahebat opus.
saepe pater dixit 'studium quid inutile temptas?
Maeonides nullas ipse reliquit opes.'
motus eram dictis, totoque Helicone relicto
- 25 scribere temptabam verba soluta modis.
sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
et quod temptabam scribere versus erat.
interea tacito passu labentibus annis
liberior fratri sumpta mihiq; toga est,
- 30 induiturque umeris cum lato purpura clavo,
et studium nobis, quod fuit ante, manet.
iamque decem vitae frater geminaverat annos,
cum perit, et coepi parte carere mei.
cepimus et tenerae primos aetatis honores,
- 35 eque viris quondam pars tribus una fui.
curia restabat: clavi mensura coacta est;
maius erat nostris viribus illud onus.

nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
sollicitaeque fugax ambitionis eram,
40 et petere Aoniae suadebant tuta sorores
otia, iudicio semper amata meo.
temporis illius colui fovique poetas,
quotque aderant vates, rebar adesse deos.

ТИТ ЛУКРЕТИЈ КАП (TITUS LUCRETIUS CARUS)

(99– 55 год. п.н.е.)

DE RERUM NATURA, V (1028-1050)

1028 At varios linguae sonitus natura subegit
mittere et et utilitas expressit nomina rerum,
1030 non alia longe ratione atque ipsa videtur
protrahere ad gestum pueros infantia linguae,
cum facit ut digito quae sint praesentia monstrent.
sentit enim vim quisque suam quod possit abuti.
cornua nata prius vitulo quam frontibus extent,
1035 illis iratus petit atque infestus inurget.
at catuli pantherarum scymnique leonum
unguibus ac pedibus iam tum morsuque repugnant,
vix etiam cum sunt dentes unguisque creati.
1040 alituum porro genus alis omne videmus
fidere et a pennis tremulum petere auxiliatum.
proinde putare aliquem tum nomina distribuisse
rebus et inde homines didicisse vocabula prima,
desiperest. nam cur hic posset cuncta notare
1045 vocibus et varios sonitus emittere linguae,
tempore eodem alii facere id non quisse putentur?
praeterea si non alii quoque vocibus usi
inter se fuerant, unde insita notities est
utilitatis et unde data est huic prima potestas,
1050 quid vellet facere ut sciret animoque videret?

Тит Лукрециј Кар (Titus Lucretius Carus)

ΦΑΙΔΡΑΡ (PHAEDRUS)
(15 год. п.н.е. – с. 50 год. н.е.)

LUPUS ET AGNUS (I, 1)

- 1 Ad rivum eundem lupo et agnus venerant,
siti compulsi. Superior stabat lupo,
longeque inferior agnus. Tunc fauce improba
latro incitatus iurgii causam intulit;
5 'Cur' inquit 'turbulentam fecisti mihi
aquam bibenti?' Laniger contra timens
'Qui possum, quaeso, facere quod quereris, lupo?
A te decurrit ad meos haustus liquor'.
Repulsus ille veritatis viribus
10 'Ante hos sex menses male' ait 'dixisti mihi'.
Respondit agnus 'Equidem natus non eram'.
'Pater hercle tuus' ille inquit 'male dixisti mihi';
atque ita correptum lacerat iniusta nece.
Haec propter illos scripta est homines fabula
15 qui fictis causis innocentes opprimunt.

CANIS PER FLUVIUM CARNEM FERENS (I, 4)

- 1 Amittit merito proprium qui alienum adpetit.
Canis, per fluvium carnem cum ferret, natans
lymphae in speculo vidit simulacrum suum,
aliamque praedam ab altero ferri putans
5 eripere voluit; verum decepta aviditas
et quem tenebat ore dimisit cibum,
nec quem petebat adeo potuit tangere.

DE VULPE ET UVA (IV, 3)

- 1 Fame coacta vulpes alta in vinea
uvam adpetebat, summis saliens viribus.
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
"Nondum matura es; nolo acerbam sumere."
5 Qui, facere quae non possunt, uerbis eleuant,
adscribere hoc debent exemplum sibi.

ГАЙ ЈУЛИЈ КАЈСАР (GAIUS IULIUS CAESARIS)

(100-44 год. п. н. е.)

COMMENTARII DE BELLO GALLICO, IV, 12-14

- XII.** 1. Britanniae pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoriā proditum dicunt. 2. Maritima pars ab iis, qui praedae ac belli inferendi causā ex Belgio transierunt – qui omnes fere iisdem nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eo pervenerunt – et bello inlato ibi remanserunt atque agros colere coeperunt. 3. Hominum est infinita multitudo creberrimaeque aedificia fere Gallicis consimilia, pecoris magnus numerus. 4. Utuntur aut aere aut nummo aureo aut taleis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo. 5. Nascitur ibi plumbum album in mediterraneis regionibus, in maritimis ferrum, sed eius exigua est copia; aere utuntur importato. materia cuiusque generis ut in Gallia est praeter fagum atque abietem. 6. Leporem et gallinam et anserem gustare fas non putant; haec tamen alunt animi voluptatisque causā. loca sunt temperatiora quam in Gallia remissioribus frigoribus.
- XIII.** 1. Insula natura triquetra, cuius unum latus est contra Galliam. huius lateris alter angulus, qui est ad Cantium, quo fere omnes ex Gallia naves adpelluntur, ad orientem solem, inferior ad meridiem spectat. hoc latus pertinet circiter milia passuum quingenta. 2. Alterum vergit ad Hispaniam atque occidentem solem. qua ex parte est Hibernia insula, dimidio minor, ut existimatur, quam Britannia, sed pari spatio transmissus atque ex Gallia est in Britanniam. 3. In hoc medio cursu est insula, quae appellatur Mona; complures praeterea minores obiectae insulae existimantur; de quibus insulis nonnulli scripserunt dies continuos XXX sub brumam esse noctem. 4. Nos nihil de eo percontationibus reperiebamus, nisi certis ex aqua mensuris breviores esse quam in continenti noctes videbamus. 5. Huius est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum milium. 6. Tertium est contra septentriones; cui parti nulla est obiecta terra, sed eius angulus alter maxime ad Germaniam spectat. hoc milia passuum octingenta in longitudinem esse existimatur. 7. Ita omnis insula est in circuitu vicies centum milium passuum.
- XIV.** 1. Ex his omnibus longe sunt humanissimi, qui Cantium incolunt, quae regio est maritima omnis, neque multum a Gallica differunt consuetudine. 2. Interiores plerique frumenta non serunt, sed lacte et

carne vivunt pellibusque sunt vestīti. Omnes vero se Britanni vitro inficiunt, quod caeruleum efficit colōrem, atque hoc horribiliōres sunt in pugna aspectu. 3. Capillōque sunt promisso atque omni parte corpōris rasa praeter caput et labrum superius. 4. Uxōres habent deni duode-nique inter se commūnes et maxīme fratres cum fratribus parentesque cum libēris. 5. Sed qui sunt ex iis nati, eōrum habentur libēri, quo primum virgo quaeque deducta est.

COMMENTARII DE BELLO GALLICO, VI, 17-23

XVII. 1. Deōrum maxīme Mercurium colunt. huius sunt plurīma simulacra, hunc omnium inventōrem artium ferunt, hunc viārum atque itinērum ducem, hunc ad quaestus pecuniae mercaturasque habēre vim maxīmam arbitrantur. 2. Post hunc Apollīnem et Martem et Iovem et Minervam. de his eandem fere quam reliquae gentes habent opi-niōnem: Apollīnem morbos depellēre, Minervam opērum atque artifi-ciorum initia tradēre, Iovem imperium caelestium tenēre, Martem bella regēre. 3. Huic, cum proelio dimicāre constituērunt, ea, quae bello cepērunt, plerumque devōvent; cum superavērunt, animalia capta immōlant, reliquas res in unum locum confērunt. 4. Multis in ci-vitatibus harum rerum exstructos cumulos in locis consecrātis conspicāri licet. 5. Neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religiōne aut capta occultāre aut posita tollēre audēret, gravissimumque ei rei sup-plicium cum cruciātu constitūtum est.

XVIII. 1. Galli se omnes ab Dite patre prognātos praedīcant idque ab druidibus proditum dicunt. 2. Ob eam causam spatia omnis tempōris non numēro diērum, sed noctium finiunt; dies natāles et mensium et annōrum initia sic observant, ut noctem dies subsequātur. 3. In reliquis vitae institūtis hoc fere ab reliquis diffērunt, quod suos libēros, nisi cum adolevērunt, ut munus militiae sustinēre possint, palam ad se adīre non patiuntur filiumque puerīli aetāte in publico in conspectu patris adsistēre turpe ducunt.

XIX. 1. Viri, quantas pecunias ab uxōribus dotis nomīne accepērunt, tantas ex suis bonis aestimatiōne facta cum dotibus communicant. 2. Huius omnis pecuniae coniunctim ratio habētur fructusque servantur; uter eōrum vita, superāvit, ad eum pars utriusque cum fructibus supe-riōrum tempōrum pervēnit. Viri in uxōres sicūti in libēros vitae necisque habent potestātem; et cum pater familiae inlustriōre loco na-tus decessit, eius propinqui conveniunt et, de morte si res in suspi-cionem venit, de uxōribus in servīlem modum quaestiōnem habent et,

si compertum est, igni atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt. Funera sunt pro cultu Gallorum magna et sumptuosa; omniaque, quae vivis cordi fuisse arbitrantur, in ignem inferunt, etiam animalia, ac paulo supra hanc memoriam servi et clientes, quos ab iis dilectos esse constabat, iustis funebribus confectis una cremabantur.

XX. 1. Quae civitates commodius suam rem publicam administrare existimantur, habent legibus sanctum, si quis quid de re publica a finitimis rumore aut fama acceperit, uti ad magistratum deferat neve cum quo alio communicet, 2 quod saepe homines temerarios atque imperitos falsis rumoribus terreri et ad facinus impelli et de summis rebus consilium capere cognitum est. 3 Magistratus quae visa sunt occultant quaeque esse ex usu iudicaverunt multitudini produnt. De re publica nisi per concilium loqui non conceditur.

XXI. 1. Germani multum ab hac consuetudine differunt. nam neque druides habent, qui rebus divinis praesint, neque sacrificiis student. 2. Deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt et quorum aperte opibus iuvantur, Solem et Vulcanum et Lunam, reliquos ne fama quidem acceperunt. 3. Vita omnis in venationibus atque in studiis rei militaris consistit; a parvis labori ac duritiae student. 4. Qui diutissime impuberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudem: hoc ali statuerunt, ali vires nervosque confirmari putant. 5. Intra annum vero vicesimum feminae notitiam habuisse in turpissimis habent rebus; cuius rei nulla est occultatio, quod et promiscue in fluminibus perluuntur et pellibus aut parvis renonum tegimentis utuntur magna corporis parte nuda.

XXII. 1. Agri culturae non student, maiorque pars eorum victus in lacte, caseo, carne consistit. 2. Neque quisquam agri modum certum aut fines habet proprios, sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque hominum, quique una coierunt, quantum et quo loco visum est agri, adtribuunt atque anno post alio transire cogunt. 3. Eius rei multas adferunt causas: ne adsidua consuetudine capti studium belli gerendi agri cultura commutent; ne latos fines parare studeant potentioresque humiliores possessionibus expellant; ne accuratius ad frigora atque aestus vitandos aedificent; ne qua oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones dissensionesque nascuntur. 4. Ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari videat.

XXIII. 1. Civitatibus maxima laus est quam latissime circum se vastatis finibus solitudines habere. 2. Hoc proprium virtutis existimant, expul-

sos agris finitimos cedere neque quemquam prope se audere consistere. 3. Simul hoc se fore tutiores arbitrantur repentinae incursiois timore sublato. 4. Cum bellum civitas aut inlatum defendit aut infert, magistratus, qui ei bello praesint et vitae necisque habeant potestatem, deliguntur. 5. In pace nullus est communis magistratus, sed principes regionum atque pagorum inter suos ius dicunt controversiasque minuunt. 6. Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt, atque ea iuventutis exercendae ac desidia minuendae causa fieri praedicant. 7. Atque ubi quis ex principibus in concilio dixit se duces fore, qui sequi velint, profiteantur, consurgunt ii, qui et causam et hominem probant, suumque auxilium pollicentur atque a multitudine conlaudantur. 8. Qui ex his secuti non sunt, in desertorum ac proditorum numero ducuntur, omniumque his rerum postea fides derogatur. 9. Hospitem violare fas non putant; qui quacumque de causa ad eo venerunt, ab iniuria prohibent sanctosque habent, hisque omnium domus patent victusque communicatur.

ГАЙ САЛУСТИЙ КРИСП (GAIUS SALLUSTIUS CRISPUS)

CONIURATIO CATILINAE 46-47

46. 1. Quibus rebus confectis omnia propere per nuntios consuli declarantur. 2. At illum ingens cura atque laetitia simul occupavere. nam laetabatur intelligens coniuratione patefacta civitatem periculis ereptam esse; porro autem anxius erat dubitans, in maximo scelere tantis civibus deprehensis quid facto opus esset: poenam illorum sibi oneri, impunitatem perdundae rei publicae fore credebat. 3. Igitur confirmato animo vocari ad sese iubet Lentulum, Cethegum, Statilium, Gabinium itemque Caeparium Terracinensem. qui in Apuliam ad concitanda servitia proficisci parabat. 4. Ceteri sine mora veniunt; Caeparius, paulo ante domo egressus, cognito indicio ex urbe profugerat. 5. Consul Lentulum, quod praetor erat, ipse manu tenens in senatum perducit, reliquos cum custodibus in aedem Concordiae venire iubet. 6. Eo senatum advocat magnaue frequentia eius ordinis Volturcium cum legatis introducit, Flaccum praetorem scrinium cum litteris, quas a legatis acceperat, eodem adferre iubet.
47. 1. Volturcius interrogatus de itinere, de litteris, postrimo quid aut qua de causa consili habuisset, primo fingere alia, dissimulare de coniuratione; post ubi fide publica dicere iussus est, omnia, uti gesta erant, aperit docetque se paucis ante diebus a Gabinio et Caepario socium adscitum nihil amplius scire quam legatos, tantummodo audire solitum ex

Gabinio P. Autronium, Ser. Sullam, L. Vargunteium, multos praeterea in ea coniuratione esse. 2. Eadem Galli fatentur ac Lentulum dissimulantem coarguunt praeter litteras sermonibus, quos ille habere solitus erat: ex libris Sibyllinis regnum Romae tribus Corneliisportendi; Cinnam atque Sullam antea, se tertium esse, quoi fatum foret urbis potiri; praeterea ab incenso Capitolio illum esse vigesimum annum. quem saepe ex prodigiis haruspices respondissent bello civili cruentum fore. 3. Igitur perlectis litteris, quom prius omnes signa sua cognovissent, senatus decernit, uti abdicato magistratu Lentulus itemque ceteri in liberis custodiis habeantur. 4. Itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tum aedilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Caesari, Gabinius M. Crasso, Caeparius, nam is paulo ante ex fuga retractus erat, Cn. Terentio senatori traduntur.

ТИТ ЛИВИЙ (TITUS LIVIUS)

AB URBE CONDITA I, 9.

9. 1. Iam res Romana adeo erat valida ut cuilibet finitimarum civitatum bello par esset; sed penuria mulierum hominis aetatem duratura magnitudo erat, quippe quibus nec domi spes prolis nec cum finitimis conubia essent. 2. Tum ex consilio patrum Romulus legatos circa vicinas gentes misit qui societatem conubiumque novo populo peterent. 5. Nusquam benigne legatio audita est: adeo simul spernabant, simul tantam in medio crescentem molem sibi ac posteris suis metuabant. ac plerisque rogitantibus dimissi equod feminis quoque asylum aperuissent; id enim demum compar conubium fore. 6. Aegre id Romana pubes passa et haud dubie ad vim spectare res coepit. cui tempus locumque aptum ut daret Romulus aegritudinem animi dissimulans ludos ex industria parat Neptuno equestri sollemnes; Consualia vocat. 7. Indici deinde finitimis spectaculum iubet; quantoque apparatu tum sciebant aut poterant, concelebrant ut rem claram exspectatamque facerent. 8. Multi mortales convenere, studio etiam videndae novae urbis, maxime proximi quique, Caeninenses, Crustumini, Antemnates; iam Sabinorum omnis multitudo cum liberis ac coniugibus venit. 9. Invitati hospitaliter per domos cum situm moeniisque et frequentem tectis urbem vidissent, mirantur tam brevi rem Romanam crevisse. 10. Ubi spectaculi tempus venit deditaeque eo mentes cum oculis erant, tum ex composito orta vis signoque dato iuventus Romana ad rapiendas virgines discurrit. 11. Magna pars forte in quem quaeque inciderat raptae: quasdam forma

excellentes, primoribus patrum destinatas, ex plebe homines quibus datum negotium erat domos deferebant. 13. Turbato per metum ludicro maesti parentes virginum profugiunt, incusantes violati hospitii foedus deumque invocantes cuius ad sollemne ludosque per fas ac fidem decepti venissent. 14. Nec raptis aut spes de se melior aut indignatio est minor. sed ipse Romulus circumibat docebatque patrum id superbia factum qui conubium finitimis negassent; illas tamen in matrimonio, in societate fortunarum omnium civitatisque et quo nihil carius humano generi sit liberum fore. 15. Mollirent modo iras et, quibus fors corpora dedisset, darent animos. 16. Accedebant blanditiae virorum, factum purgantium cupiditate atque amore, quae maxime ad muliebre ingenium efficaces preces sunt.

LEXICON LATINO-MACEDONICUM

A a

a, ab (+ *abl.*) од

ab-dīco, 1 се откажувам, напуштам, давам оставка, не признавам, отфрлам

ab-do, dīdi, dītum, 3 отстранувам, оддалечувам, сокривам

ab-dūco, duxi, ductum, 3 одведувам, отерувам, поведувам, одземам, грабнувам, откраднувам

ab-eo, ii, itum, ire отидувам, си одам, заминувам, се откажувам од нешто, минувам, исчезнувам

ab-erro, 1 заскитувам, заталкувам, застранувам, се оддалечувам, разгалувам, размазувам

abies, ētis f ела, *прен.* предмети направени од ела, кораб, копје, писменце

ab-rumpo, rūpi, ruptum, 3 откинувам, оттргнувам, истргнувам, раскинувам, прекратувам, прекинувам

abs-cēdo, cessi, cessum, 3 отсекувам, откинувам, одрежувам, заминувам, отстапувам, тргнувам, се оддалечувам, исчезнувам, минувам

absens, sentis отсутен, непристуен

ab-solvo, solvi, solūtum, 3 ослободувам, одрешувам, разрешувам, простувам, оправдувам, прогласувам невин, испраќам, свршувам, извршувам, довршувам

abs-tineo, tinui, tentum, 2 задржувам, воздржувам, држам далеку, одвраќам, се воздржувам, стојам на страна, се пазам, се вардам

ab-sum, ab-esse, afui, —, не сум тука, не сум присутен, отсутен сум, отсуствувам, не сум од полза, не помагам, не потпомагам, оддалечен сум, далеку сум од, не доликувам, не сум според, се разликувам од нешто, слободен сум, сум без

ab-sūmo, sumpsi, sumptum, 3 трошам, потрошувам, истрошувам, уништувам, погубувам, *pas.* загинувам, умирам

abundantia, ae f изобилство, богатство

ab-ūtor, ūsus sum, 3 трошам, потрошувам, искористувам, се користам со нешто, злоупотребувам

ac conict. и, дури и, уште и

ac-cēdo, cessi, cessum, 3 пристапувам, се приближувам, пријдувам, доаѓам, започнувам, се нафаќам за нешто, се согласувам, одобрувам

ac-cendo, ndi, nsum, 3 запалувам, потпалувам, зажарувам, вжештувам, охрабрувам, осоколувам, поттикнувам, подбуцнувам, раздразнувам, распалувам

ac-cepto, 1 примам, прифаќам, одобрувам

ac-cīdo, cīdi, —, 3 паѓам некаде или на нешто, молејќи паѓам пред некого, допирам, доаѓам до, се случувам, настанувам; **ac-cīdit** (*impers.*) се случува, биднува, се завршува, излегува, произлегува

ac-cipio, cēpi, ceptum, 3 примам, доживувам, чувствувам, дослушнувам, дознавам, се научувам, сфаќам, разбирам, восприемам, доловувам, толкувам, земам

ac-clīnis, e adi. навален, наведнат, потпрен

accōla, ae m жител

accurātus, a, um adi. грижлив, точен, старателен, како што треба

accūso, 1 (+ *gen.*) обвинувам, тужам, повикувам на суд

acer, acris, acre adi. остар, заострен, шилест, лут, бистар, остроумен, прониклив, смел, решителен, храбар, дрзок, воинствен, свиреп, див, груб, ревносен, дејствителен

acerbus, a, um *adi.* горчлив, кисел, незрел, предвремен, непријатен, намрштен, свиреп, жесток

Achilles, is *m* Ахил

acies, ēi *f* острина, врв, остроумност, проникливост, боен ред, бој, битка, спир

acīnus, i *m* зрно од плод

acrīter *adv.* остро, жестоко, луто, ревносно, смело, силно

ad (+ *acc.*) кон, до, кај, накај

ad-dīco, dixi, dictum, 3 досудувам, предвестувам успех, досудувам некому нешто како сопственост, предавам во сопственост, жртвувам, предавам, безусловно или ропски се потчинувам

additio, ōnis *f* додавање, приставање, приложување

ad-do, dīdi, dītum, 3 додавам, придодавам, додавам, вдахнувам, внушувам, врежувам, насрчувам, умножувам, множам

ad-dormio, 4 заспивам

ad-dūco, duxi, ductum, 3 доведува, донесувам, дотерувам, натерувам, наведувам некого на нешто, поттикнувам, принудувам, растегнувам, напнувам, стегнувам, собирам

adeo *adv.* дотаму, така, толку, до толку

ad-eo, ii, ītum, īre пријдувам, доаѓам, приоѓам кај некого или нешто, се приближувам, се обраќам некому, посетувам, удирам, навалувам, напаѓам, се нафаќам, се зафаќам за нешто, се изложувам на, доаѓам во

ad-hibeo, bui, bītum, 2 приставам, ставам, прибавувам некому нешто, донесувам, набавувам, употребувам, поканувам, доведувам,

ad-hortor, 1 охрабрувам, соколам, куражам, бодрам

ad-icio, iēcī, iectum, 3 дофрлам, фрлам кон, приложувам, додавам, придодавам

ad-iaceo, -, -, 2 лежам до, се наоѓам до нешто, граничам со нешто

ad-iūvo, iūvi, iūtum, 1 помагам

ad-ministro, 1 управувам, раководам, извршувам, исполнувам, вршам своја работа, извршувам своја служба, работам

ad-mīror, 1 се восхитувам, се чудам, со очудувам

ad-mitto, misi, missum, 3 пуштам, допуштам, давам некому да пристапи, примам

admōdum *adv.* сосема, наполно, во целост, уште, мошне, многу

ad-moveo, mōvi, mōtum, 2 приближувам, доведувам, употребувам, насочувам, привлекувам, поканувам, доведувам, довикувам, повикувам

adolesco, olēvi, ultum, 3 пораснувам, израснувам, јакнам, се наголемувам, се засилувам

ad-ōro, 1 повикувам, молам, измолувам, се молам некому за нешто, почитувам, се поклонувам

Adriānus, i *m* Адријан, римски император (= **Hadriānus**)

Adriatīcus, a, um *adi.* јадрански

ad-scribo, scripsi, scriptum, 3 допишувам, впишувам, приbeleжувам, вбојувам, додавам, вметнувам, вклучувам, придружувам

ad-sevēro, 1 пројавувам строгост, тврдам, убедувам, уверувам, докажувам со дело, потврдувам

ad-sum, fui, —, esse присуствувам, помагам

adulator, -oris *m* подлизурко, додворувач, ласкател

adulescentia, ae *f* младост

ad-uro, ussi, ustum, 3 изгорувам, согорувам, спржувам, спалувам, замрзнувам, оштетувам

advēna, ae m дојденец, туѓинец, странец, патник

ad-vēnio, vēni, ventum, 4 доаѓам, пристигнувам, настапувам, се појавувам, запаѓам, паѓам

adversarius, i m. противник, соперник

adversor, 1 (+dat.) се противам, се спротивставувам

adversum (+acc.) praep. наспроти, против, спроти, кон, спрема, во однос на

adversus (+acc.) = adversum

adversus, a, um adi. свртен со лицето кон некого, противоположен, преден, спротивен

ad-vertō, verti, versum, 3 свртувам кон, обрнувам кон, насочувам, свртувам, забележувам, дознавам, здогледувам, увидувам, казнувам, одмаздувам

ad-vōco, 1 повикувам, довикувам, викам на помош

aedes, is f огниште, стан, живеалиште, соба, храм, светилиште, куќа

aedificium, i n градба

aedifico, 1 градам, сидам, изградувам, создавам

aedilis, is m ајдил

Aedui, ōrum m Ајдујци, галско племе

Aeēta и **Aeētes, ae m** Ајета, цар на Колхида

aeger, gra, grum adi. болен

aegre adv. мачно, тешко, горко, со незадоволство, со маќа

aegritūdo, īnis f слабо здравје, болест, нерасположеност, загриженост, грижа, скрб, маќа, јад

Aegyptius, i m Египќанец

Aegyptus, i f Египет

Aemilia, ae f Ајмилија

Aemilius, i m Ајмилиј

aemūlus, i m соперник

Aenēas, ae m Ајнеј

Aeolius, a, um adi. ајолски

Aeōlus, i m Ајол, богот на ветровите

aequitas, ātis f еднаквост, рамнодушност, политичка еднаквост, праведност, справедливост

aequo, 1 рамнам, израмнувам, изедначувам, рамномерно распределувам

aequor, ōris n рамнина, поле, морска површина, морска шир, пучина, море, морска вода

aequus, a, um adi. рамен, рамнодушен, смирен, задоволен

aēr, aēris m воздух

aera, ae f ера

aerarium, i n државна каса, благајна, ризница, државно богатство, државни пари

aerumna, ae f маќа, јад, тешкотија

aes, aeris n баќар, бронза, туч, баќарни пари, пари

Aesculapius, i m Ајскулап, богот на лекарската вештина

aestimatio, ōnis f оцена, проценка

aestīmo, 1 ценам, оценувам, проценувам

aestuo, 1 пламтам, пламнувам, горам, се бранувам, се колебам, се двоумам

aestus, us m вриење, кипење, жега, припек, лето

aetas, ātis f доба, време, дел од животот, век, поколение, возраст, време

aeternus, a, um adi. вечен

Aetolia, ae f Ајтолија, област во Грција

aevum, i n живот, век, возраст

af-fēro, attūli, allātum, afferre донесувам, доведувам, принесувам, објавувам, соопштувам, раскажувам, наведувам како доказ, придонесувам, помагам, користам

af-ficio, fēci, fectum, 3 дејствувам врз некого или нешто, развеселувам некого, радувам, напакостувам, постапувам, обземам, допирам, делувам, доведувам во опеделена состојба, возбудувам, трогнувам, ослабувам, навредувам, повредувам

af-figo, fixi, fixum, 3 приковувам, оковувам, срушувам, скршувам, повредувам, фрлам во очај, обесхрабрувам, навредувам, унесрекувам, понижувам

af-firmo, 1 засилувам, зајакнува, потврдувам, поткрепувам

Africa, ae f Африка

Agamemnon, ōnis m Агамемнон

ager, agri m поле, нива

agger, ĕris m насип, бедем, шанец, опкоп, возвишение, могила

ag-gredior, gressus sum, 3 пристапувам, се доближувам, се приближувам, напаѓам, навалувам врз некого, судски гонам, терам на суд, пристапувам кон, се зафаќам, започнувам

Agis, ĭdis m Агид, име на повеќе спартански басилеи

agnus, i m јагне

ago, egi, actum, 3 водам, терам, гонам, потиснувам, правам, изградувам, протерувам, живеам, минувам време, се занимавам со нешто, дејствувам, работам, настојувам околу нешто, се грижам за нешто

agrestis, e adi. селски

agricōla, ae m земјоделец

agricultūra, ae f земјоделеие

Agrippa, ae m Агрипа

aio, ait (defect.) говорам, вела

ala, ae f крило на птица, рамо, пазув, крило на војска, фаланга, коњичка чета

alacritas, atis f живост, пргавост, бодрост, страст, возбуда, полет

Alarĭcus, i m Аларик, крал на Визиготите

Albāni, ōrum m жители на градот Алба Лонга

albeo, ui, -, 2 бел сум, се белеам

Albinus, i m Албиниј

Albis, is m река во Германија, ден. Елба

albus, a, um adi. бел, светол, блед, сед, јасен, среќен, добар, поволен

Alcibiādes, is m Алкибијад, атински државник и војсководец, современик на Сократ

alea, ae f зар, коцка, игра со коцки

ales, itis m птица

Alexander, dri m Александар; **A. Magnus** - Александар Велики

Alexandria, ae f Александрија, град во Египет

aliēnus, a, um adi. туѓ, непознат, далечен

alio adv. на друго место

aliquando adv. еднаш, некогаш, понекогаш

aliquis, aliqua, aliquid pron. indef. некој, некаков, нешто, понекој

aliquot adi. indecl. неколку

aliter adv. поинаку, на друг начин

aliunde adv. од друго место, од друга страна

alius, a, ud друг (од повеќемина)

Allia, ae f Алија, река во Италија, притока на Тибар

Alliensis, e adi. алиски

al-ligo, 1 приврзувам, врзувам, приковувам, заковувам, ставам во пранги, спречувам, запирам

almus, a, um adi. хранителен, плодороден, плоден, благонаклонет, благ, мил, добр

alo, alui, alitum, 3 хранам, нахранувам, одгледувам

Alpes, ium m Алпи

alter, ĕra, ĕrum друг (од двајца), **alter... alter** едниот ... другиот

altitūdo, ĩnis *f* височина, длабочина
altum, i *n* височина, вис, отворено море
altus, a, um *adi.* висок, длабок
amabilis, e *adi.* достоен за љубов
Amalthēa, ae *f* Амалтеја, козата што го отхранила Јупитер
amārus, a, um *adi.* горчлив, непријатен
ambiguus, a, um *adi.* двосмислен, сомнителен, променлив, дволичен, неодлучен, спорен, сомнителен, нејасен, загадочен
ambitio, ōnis *f* умилкување, додворување, честољубие, славољубие, сјај, велелепност, тежнеење, жед за нешто, ревност, ревносно настојување
ambo, ae, o *adi.* обајцата, двајцата
ambūlo, 1 се шетам, прошетувам, одам, марширам, патувам, поминувам, изминувам
amen амин, навистина
amīca, ae *f* пријателка, љубовница
amicitia, ae *f* пријателство
amicus, i *m* пријател
amitto, misi, missum, 3 испраќам, отпуштам, оставам, пуштам, губам, изгубувам, губам поради смрт
amnis, is *m* река, поток
amo, 1 љубам
amor, ōris *m* љубов
amphitheātrum, i *n* амфитеатар
amplius повеќе, посилено
Amulius, i *m* Амулиј, крал на Алба Лонга
an *прашална честичка* дали, ли, или, зарем
Anacharsis, is *m* Анахарсид, скитски философ од времето на Солон
anceps, cipitis *adi.* двоглав, двостран, двоен, нерешителен, несигурен, колеблив, сомнителен, променлив, опасен, гибелен
ancilla, ae *f* слугинка

angēlus, i *m* гласник, ангел
anguis, is *m, f* змија
angūlus, i *m* агол, ќош, катче
angustus, a, um *adi.* тесен, скуден, мал, незначителен
anīma, ae *f* здив, душа, дух, живот
anim-adverto, verti, versum, 3 обраќам внимание, забележувам
anīmal, ālis *n* животно, живо суштество
animans, ntis *m, f* живо суштество, животно
anīmus, i *m* дух, душа
annāles, ium *m* летописи, хроники, анали
annōna, ae *f* годишен приход, летнина, род, жито, храна, леб, цена на храната, скапотија, вид годишен данок во храна
annus, i *m* година
annuus, a, um *adi.* едногодишен, годишен
anser, ěris *m* гуска
ante (*praep.* + *acc.*) пред
antea *adv.* порано, претходно
ante-pōno, posui, positum, 3 ставам напред, претпочитам, повеќе ценам
antēquam *conict.* пред да
antiburschius, i *m* антибурш, непријател на младите
Antigōna, ae *f* Антигона
antiquus, a, um *adi.* древен, стар
Antonius, i *m* Антониј
antrum, i *n* пештера
anūlus, i *m* прстен, особено прстен со печат
anus, us *f* старица, баба, стара госпоѓа
anxious, a, um *adi.* растревожен, вознемирен, неспокоен, немирен, кој растревожува, кој носи немир
aperio, rui, rtum, 4 откривам, разголувам, отворам, отклучувам, правам достапен

apertus, a, um *adi.* непокриен, откриен, отворен, незафатен, очигледен, јасен разбирлив

Apollo, ĩnis *m* Аполон, бог на светлината, прорекувањето, поетската, музичката и лекарската вештина

apostolĭcus, a, um *adi.* апостолски

apostolus, i *m* апостол

apparatus, us *m* подготовка, направа, машина, прибор

ap-pareo, rui, -, 2 се појавувам, се покажувам, јасен сум, очигледен сум; *impers.* **apparet** јасно е, очигледно е

appello, 1 повикувам некого, викам, нарекувам, се обраќам некому за помош, споменува, изговарам

ap-pello, pŭli, pulsum, 3 приближувам, терам, доведувам, пристапувам со брод, доведувам до

ap-peto, petivi, petitum, 3 се стремам кон нешто, сакам, посакувам, напаѓам, се нафрлам, се приближувам, приближувам

Appius, i *m* Аппиј

ap-propinquo, 1 (+ *dat.*) се приближувам

aptus, a, um *adi.* прикачен, прикремен, збиен, сврзан, поврзан, пригоден, згоден, соодветен, добар

apud (+ *acc.*) укај

aqua, ae *f* вода

aquila, ae *f* орел

Aquilo, onis *m* Аквилон, северен ветер

ara, ae *f* олтар, жртвеник

arbitror, 1 мислам, сметам

arbor, oris *f* дрво

arcesso, sivi, situm, 3 повикувам, свикувам, праќам по некого, повикувам на суд, давам на суд, обвинувам, стекнувам, снабдувам

Arctous, a, um *adi.* северен

arcus, us *m* лук, свод, арка

ardeo, arsi, arsum, 2 горам, пламтам

arduus, a, um *adi.* стрмен, висок,

возвишен, мачен, тежок, здодеван

arēna, ae *f* песок, арена, борилиште, место во амфитеатар посипано со песок

argentum, i *n* сребро, садови, украси, предмети од сребро

argonauta, ae *m* аргонаут

Ariadna, ae *f* Аријадна

aries, etis *m* овен, орудие за уривање зидови

Ario, onis *m* Арион, грчки пејач и свирач на китара од Лезбос

Ariovistus, i *m* Ариовист, поглавар на Свевите

Aristaeus, i *m* Аристеј, син на Аполон и Керера кој ги научил луѓето на пчеларство и сточарство

Aristides, is *m* Аристид, атињанин, противник на Темистокле

arma, orum *n pl. t.* оружје

armarium, i *n* долап, шкаф, орман

armatus, i *m* *adi.* вооружен

armifer, era, erum *adi.* вооружен, воинствен

aro, 1 орам

Arpinum, -i *n* Арпин, град во Латиј

arrideo, risi, risum, 2 се смејам заедно со некого, се насмевнувам, се допаѓам, годам

ars, artis *f* уметност, вештина

artifex, ficis *m* уметник, творец

artista, ae *m* студент или професор на факултет за либерални уметности

artus, us *m* зглоб, член, *pl.:* тело

arx, arcis *f* тврдина, крепост, акропол

as, assis *m* ас, бакарна монета

Ascanius, i *m* Асканиј, син на Ајнеј

a-scendo, scendi, scensum, 3 се качувам, се искачувам, се кравам, се издигам

ascensio, onis *f* искачување, подем, вознесение

ascio, 4 знаејќи примам, примам
Asia, ae f Азија
asīnus, i m магаре
aspectus, us m поглед, вид, гледање, појава, лице, изглед, вид
asper, ĕra, ĕrum adi. рапав, нерамен, кисел, горчлив, остар, строг, суров, груб, див, опасен, свиреп, жесток, мачен, тежок
aspĕre adv. строго, свирепо, жестоко
a-spicio, spexi, spectum, 3 погледнувам, гледам кон, лежам наспроти, разгледувам, гледам со почит, набљудувам, испитувам, имам предвид, здогледувам, забележувам, воочувам
as-porto, 1 оденсувам, одведувам, одземам, оттргнувам, грабнувам, откраднувам
as-sentio, sensi, sensum, 4 согласен сум, одобрувам
assiduus, a, um adi. постојан, марлив, истраен, неуморен, непрекинат
assigno, 1 назначувам, определувам, доделувам, давам, оставам на чување, запечатувам
assisto, stīti, -, 3 застанувам до, пристапувам, стојам покрај, сум до, се наоѓам кај, присутен сум, потпомагам, припомагам
a(s)stringo, nxi, ctum, 3 стегнувам, стегам, врзувам, обврзувам, зацврстувам
assuefacio, fĕci, factum, 3 привикнувам, навикнувам некого на нешто
as-sūmo, sumpsī, sumptum, 3 привикнувам, навикнувам, се привикнувам
asylum, i n прибежиште, засолниште, скривалиште
at conict. но, ама, туку, сепак
Athēnae, ārum f Атина
Atheniensis, is m атињанин
atheus, i m безбожник, атеист

Atilius, i m Атилиј
atque conict. и, дури и, уште и
atrium, i n атриј, сала за пречекување клиенти, дворје, двор, куќа стан
atrocīter adv. стравотно, грозоморно, немилосрдно, жестоко, свирепо
atrox, ōcis adi. грозен, стравотен, ужасен, чудовишен, гнасен, див, свиреп
attāmen conict. па сепак, но сепак, но пак
attente adv. внимателно, со внимание
attentus, a, um adi. напрегнат, внимателен, грижлив, штедлив
Attīca, ae f Атика, област во Грција
Attīcus, i m Атик
at-tingo, tīgi, tactum, 3 допирам, стигнувам, пристигнувам, граничам со, вкусувам, навалувам врз некого, се случувам, засегам, се занимавам со нешто, споменувам, зборувам
at-tribuo, tribui, tribūtum, 3 доделувам, определувам, назначувам, поделувам, пружам, придодавам, припишувам
auctor, ōris m творец, виновник, иницијатор
auctoritas, ātis f власт, влијание, авторитет
audax, ācis adi. одважен, смел, решителен, храбар
audeo, ausus sum, 2 се оселувам, се решавам, се дрзнувам
audio, 4 слушам, одобрувам, се согласувам
aufĕro, abstūli, ablātum, auferre однесувам, оддалечувам, насила одземам, грабнувам, одвлекувам, откраднувам, добивам, стекнувам
Aufidus, i m Ауфид, река во Апулија
augeo, auxi, auctum, 2 зголемувам, наголемувам, умножувам, зајакнувам, преувеличувам, збогатувам, усреќувам, опсипувам

Augustus, a, um *adi.* августовски, августов
Augustus, i m Август
aura, ae f воздух, здив, дување, ветер, мирис, сјај, блесок, ек, испарување
Aurelius, i m Аврелиј
aureus, a, um *adi.* златен
auris, is f уво
aurum, i n злато
auster, tri m јужен ветер, југ, јужна страна
aut conict. или
autem *adv.* но, пак, а пак
auxiliātus, us *m* укажување помош, помагање
auxilior, 1 помагам
auxilium, i n помош; *pl.:* - помошни чети, помошни војски
avaritia, ae f алчност, лакомост, похотливост, скржавост
aviditas, ātis f лакомост, ненаситност, алчност, страст
avis, is f птица

B b

Babel, ēlis f = Babylon, ōnis f Вавилон
balneum, i n бања
baptisma, mātis n крштевање
barba, ae f брада
barbārus, a, um *adi.* барбарски, иноземен, туѓ
barbārus, i m барбарин
basium, i n бакнеж
beātus, a, um *adi.* блажен, среќен, богат
Belgae, ārum m Белги, галско племе
bellicōsus, a, um *adi.* воинствен
bello, 1 војувам
bellum, i n војна
bellus, a, um *adi.* убав, строен, пријатен мил
bene *adv.* убаво
bene-dico, dixi, dictum, 3 фалам некого

benedictum, i n пофалба, благослов
benedictus, a, um *adi.* благословен
beneficium, i n добро дело, добротинство, услуга
benevolentia, ae f благонаклоност, благосклоност
benigne *adv.* благо, милостиво, добронамерно, милостиво, благодарно, дарежливо, штедро, избилно
benignus, a, um *adi.* добронамерен, благосклон, добродушен, љубезен, пријатен, мил, благ
bestia, ae f свер, животно
bibo, bibi, -, 3 пијам
bis *adv. num.* два пати
bitūmen, īnis n смола, асфалт
blandimentum, i n умилкување, галење, милина, прелест, пријатност
blanditia, ae f ласкање, умилкување, задоволство, уживање; *pl.* - умилни зборови
Boeotia, ae f Бојотија, област во Грција
bonum, i n добро, благо, богатство
bonus, a, um *adi.* добар, згоден, пригоден, полезен, благороден, богат, имашлив
bos, bovis m, f вол, говедо, бик, крава
brachium, i n рака
brevi *adv.* набргу, за кратко време
brevis, e *adi.* кус, краток
Britannia, ae f Британија
Britannus, i m жител на Британија
bruma, ae f најкусиот ден во годината, зима, година
Brutus, i m Брут
bublus = bubūlus, a, um *adi.* говедски, кравски
bucca, ae f образ, уста
bursa, ae f интернат, место каде што живеат студенти

С с

cado, cecīdi, casum, 3 паѓам, се струполувам, се ничкосувам, заоѓам, умирам, загинавам, доликувам некому, прилегам, се случувам, настанувам, се намалувам, исчезнувам, завршувам, свршувам
caduceum, i n гласничка палка, гласнички стап, жезол, палката на Меркуриј
caeco, 1 ослепувам
caecus, a, um adi. слеп
caedes, is fубиство, убивање, колење
caedo, cecīdi, caesum, 3 сечам, исечувам, заколувам, убивам, усмртувам
caelestis, e adi. небесен
caelum, i n небо
caementum, i n груб, неизделкан камен, сидарски камен
Caere n (indecl.) Кајра, град в Етрурија
Caeretāni, ōrum m жители на градот Кајра
caeruleus, a, um adi. модар, син, темносин, темнозелен, темен
Caesar, āris m Кајсар, римски војсководец и државник
Caius, i m Гај
Calchas, antis m Калхант, грчки жрец под Троја
calidus, a, um adi. топол, врел, жежок, жесток, страсен, буен, невоздрзан, загреан, огнен, пламен, нов, свеж
calix, ĩcis m чаша, пехар
callīdus, a, um adi. искусен, опитен, паметен, разборит, досетлив, остроумен, духовит, лукав, коварен, итар, препреден
Calypso, us f Калипсо, ќерка на Атлант, нимфа на островот Огигија
Camillus, i m Камил, прекар на римскиот род Фурии
campus, i m поле, рамнина, нива, бојно поле, морска ширина, пучина

candidātus, a, um adi. во бела тога, облечен во бело
canis, is m, f куче, кучка
Cannae, ārum f Кана, град во Италија
cano, cecīni, cantum, 3 пејам, играм, свирам, трубам, воспевам, прорекувам, гатам
canor, ōris m пеење, пев, звук
cantor, ōris m пејач, музичар, пејач во хор, кажувач, читач, фалител
cantus, us m пеење, мелодија, песна
capella, ae f коза
capillus, i m влакно
capio, cepi, captum, 3 фаќам, зграбувам, зграпчувам, земам, пристигнувам некаде, допловувам, одземам, земам, пленувам, залудувам, измамувам, надитрувам
Capitolinus, a, um adi. capitoлиски
Capitolium, i n Капитол, еден од седумте Ридови во Рим
captivus, i m заробеник, пленик, роб
capto, 1 фаќам, тежнеам, се стремам, настојувам, барам
caput, ĩtis n глава, престолнина, глава од книга
careo, carui, caritūrus, 2 немам, лишен сум од нешто, ми недостасува, сум без
caritas, ātis f скапотија, висока цена, ценење, почитување, преданост, љубов, милосрдие
carmen, ĩnis n стих, песна, збор, реч, басма, магиски зборови, текст на закон или клетва
caro, carnis f месо, мрша, тело, плот
carpo, carpsi, carptum, 3 кинам, откинувам, берам, кубам, јадам, пасам, брстам, уживам, се насладувам, изедувам, раскинувам, истрошувам, ослабувам
Carthaginiensis, is m Картагинец
Carthāgo, ĩnis f Картагина

carus, a, um *adi.* скап, со висока цена, драг, мил, скапоцен, љубен, почи-туван, многу ценет

Casca, ae *m* Каска, римско име

caseus, i *m* сирење

Cassius, i *m* Касиј, римско родово име

cassus, a, um *adi.* шуплив, празен, кој нема, лишен од, напразен, залуден, бесполезен, ништожен, безуспешен, пуст

castellum, i *n* утврдено место, гратче, тврдина, кула, бедем

castra, ōrum *n pl. t.* логор, табор;

castra ponere поставувам логор, се улогорувам

casula, ae *f* куќичка, колипка, гробница

casus, us *m* паѓање, пад, морално паѓање, грешка, престап, крај, свршеток, случај, случка, случајност, падеж, веројатност, шанса, ризик, положба, состојба, незгода, несреќа, смрт, пропаст

catēna, ae *f* синџир, верига, стега, жарем, пранги, окови

catholicus, a, um сеопшт, уни-верзален

Catilina, ae *m* Катилина, творец на прочуениот заговор во Рим

Cato, ōnis *m* Катон, презиме на gens Porcia

Catullus, i *m* Катул, римски поет

catulus, i *m* кученце, кутре, младо од лав, волк, мачка, свиња и др.

Caucāsus, i *m* Кавказ

cauda, ae *f* опашка

cauneae, ārum *f* каунски смокви

causā (+ *gen.*) заради, поради

causa, ae *f* причина, повод, разлог, праведна работа, праведно дело, изговор, одбрана, правно или судско дело

cavea, ae *f* шуплина, кафез, трло, штала, гледалиште

caveo, cavi, cautum, 2 се чувам, претпазлив сум, внимавам, се пазам, се вардам, преземам мерки на претпазливост, се грижам, давам заштита, помагам, давам некому гаранција, гарантирам, определувам, предвидувам

cedo, cessi, cessum, 3 чекорам, одам, стапнувам, врвам, преминувам во, паѓам кај, припаѓам некому, си одам, отстапувам, отстапувам некому нешто, попуштам, се покорувам, се потчинувам

celēber, bris, bre *adi.* славен, прочуен
celēbro, 1 често посетувам, празнувам, славам, фалам, величам, прославувам

celer, ěris, ěre *adi.* брз, подвижен, пргав, жив

celeritas, ātis *f* брзина, решителност

celeriter *adv.* брзо

cella, ae *f* собичка, стаја, амбар, житница, визба, во храмовите – место каде што стоел кипот на богот, капела

celsus, a, um *adi.* кренат, издигнат, возвишен, благороден, велик, истакнат, горд, надмен

Celtae, ārum *m* Келти, племе што живеело во Галија и Хиспанија

cena, ae *f* ручек, главен оброк кај Римјаните

ceno, 1 ручам, обедувам, јадам

censeo, nsui, nsum, 2 проценувам, оценувам, мислам, сметам, кажуввам мислење, гласам за, се изјаснувам, досудувам

ensor, ōris *m* кенсор, *прен.* строг судија, строг критичар

centaurus, i *m* кентаур

centum *num. card. indecl.* сто

centuria, ae *f* кентурија

Cereālis, e Керерин, посветен на Керера, житен, земјоделски

Ceres, ěris *f* Керера, божица на земјоделието

cerno, crevi, cretum, 3 разликувам, различувам, распознавам, гледам, разбирам, видувам, забележувам, познавам, здогледувам

certāmen, ĩnis *n* борба, бој, натпревар, спор

certatio, ōnis *f* натпревар, надбивање

certe *adv.* сигурно, навистина, бездруго

certo, 1 се борам, се пречкам, се натпреварувам, спорам, се расправам, се тепам, се бијам

certus, a, um *adi.* определен, одреден, востановен, сигурен, прав, вистински, очигледен, познат

cerva, ae *f* кошута

cesso, 1 одложувам, се колебам, попуштам, малаксувам, престанувам, се откажувам од, безделничам, денгубам, погрешувам, згрешувам

cetĕrum *adv.* впрочем, имено, но, ама

cetĕrus, a, um *adi.* друг, преостанат

character, ěris *m* орудие за жигосување, за ставање печат, жиг, знак, печат, белег, особено својство, белег, својственост

Christiānus, a, um *adi.* христијански

Christiānus, i *m* христијанин

Christus, i *m* Христос

cibus, i *m* храна, јадење, крма

Cicĕro, ōnis *m* Кикерон, римски оратор

Cimbri, ōrum *m* Кимбри, германско племе

Cineas, ae *m* Кинеја, пријател на епирскиот крал Пир

cingo, cĭnxi, cinctum, 3 опашувам, опколувам, оградувам, обидувам, затворам, опседнувам, заштитувам, засолнувам, одам покрај, следам

cinis, nĕris *m* пепел, прав

Circe, es *f* Кирка, морска нимфа, волшебничка

circenses, ium *m* (*sc. ludi*) киркуски игри

circĭter *adv.* околу, приближно

circum-do, dĕdi, dātum, 1 опколувам, опкружувам, опашувам, облекувам, нагрнувам

circum-eo, ii, ĩtum, ĩre обиколувам, заобиколувам, премолчувам, посетувам, разгледувам, патролирам

circum-fulgeo, fulsi, fulsum, 2 осветлувам (во круг)

circum-silio, -, -, 4 потскокнувам наоколу

circum-sto, stĕti, —, 1 стојам во круг, стојам наоколу, опкружувам, опсадувам

circum-venio, vĕni, ventum, 4 обиколувам, опкружувам, притеснувам, соборувам

circus, i *m* круг, тркалиште за коњи и за коли, киркус

Cisalpinus, a, um *adi.* кисалпински, кој се наоѓа од оваа страна на Алпите

citerior, ius кој се наоѓа од оваа страна, оностран, поблизок

cithāra, ae *f* китара, жичан инструмент

citharista, ae *m* китарист

citra (*праер. + acc.*) од оваа страна, одовде

civilis, e *adi.* граѓански

civis, is *m, f* граѓанин, граѓанка

civĭtas, ātis *f* граѓанство, држава

clades, is *f* несреќа, пораз

clam *adv.* скришно, тајно

clamo, 1 викам, довикувам, повикувам, јасно покажувам

claresco, cui, -, 3 станувам јасен, станувам светол, блеснувам, засветлувам, јасно се слушам, се прославувам

claritas, ātis *f* блесок, слава, прославленост
claritūdo, ĩnis *f* светлост, блесок, слава
clarus, a, um *adi.* прочуен, славен, познат
classis, is *f* флота
Claudius, i *m* Клавдиј, римско родово име
claudio, clausi, clausum, 3 затоврам, заклучувам, завршувам, довршувам, сокривам, прикривам, опколувам, опсадувам
clavis, is *f* клуч
clavum, i *n* пурпурна опшивка на туника
clementia, ae *f* благост, милост, милосрдие, снисходливост, умереност
cliens, entis *m* клиент, штитеник
clipeus, i *m* штит
clivus, i *m* рид, падина, брег
cloāca, ae *f* клоака, подземен канал, утроба
cluso = clauso см. **claudio**
Clymēna, ae *f* Климена, ќерка на Океан, жена на Мероп, мајка на Фаетон
Clytaemnestra, ae *f* Клитајмнестра, ќерка на Тиндареј и Леда, жена на Агамемнон, мајка на Орест и Електра
coarguo, gui, gūtum, 3 докажувам, покажува, откривам, докажувам вина, обвинувам, разобличувам, отфрлам, побивам
coctilis, e *adi.* печен
codicillus, i *m* табличка за пишување покриена со восок, писменце, писание, пусулче, белешка, запис, повелба, указ, наредба, додаток на завештание кој содржи некои споредни и помалку важни одредби
Codrus, i *m* Кодар, атински цар

coelum, i *n* = **caelum, i** *n* небо
co-eo, ii, ĩtum, ĩre се сретнувам, се состанувам, се собирам, се соединувам, се здружувам, се женам, копулирам, склучувам, склопувам, сврзувам
coepi, coeptum, coepisse започнав, почнав
co-ērcēo, cui, cĭtum, 2 стеснувам, стегнувам, запирам, задржувам, препречувам, скротувам, зауздувам, ограничувам, совладувам
cogitatio, ōnis *f* размислување, мислење, мисла, моќ на мислење, фантазија
cognāta, ae *f* роднина
cognatio, ōnis *f* спознавање, познавање, узнавање, познанство, испитување, судска истрага и пресуда
cognōmen, ĩnis *n* презиме, фамилијарно име, прекар
cognosco, gnōvi, gnĭtum, 3 спознавам, узнавам, познавам, дознавам, забележувам, разбирам, настојувам да дознаам, прашувам, испитувам, разгледувам, се запознавам со нешто, читам, проучувам
cogo, coēgi, coactum, 3 дотерувам на куп, доведувам на едно место, собирам заедно, соединувам, сврзувам, збивам, набивам, присилувам, принудувам, натерувам
cohors, ortis *f* чета, војска, кохорта
Colchi, ōrum *m* Колхи, жители на Колхида
collaudo, 1 фалам, пофалувам
collēga, ae *m* другар по служба, колега
col-lĭgo, lĕgi, lectum, 3 собирам
collis, is *m* ридче, височинка, брдо, брег
col-lōco, 1 наместувам, сместувам, наредувам, уредувам

colo, colui, cultum, 3 обработувам, работам, одгледувам, населувам, живеам, се грижам за, настојувам околу нешто, извршувам, вршам, негувам, удостојувам, чествувам, почитувам

colonia, ae f колонија

colōnus, i m земјоделец

color, ōris m боја

coma, ae f коса

combūro, bussi, bustum, 3 изгорувам, спалувам, опожарувам

com-ēdo, ēdi, ēsum (essum), 3 изедувам, потрошувам

comes, itis m сопатник, другар

comitia, ōrum n комитии, народно собрание

com-mendo, 1 доверувам, поверувам, препорачувам, пофалувам

commeo, 1 одам натаму-наваму, често одам, посетувам

commercium, i n трговија

com-minuo, minui, minūtum, 3 раздробувам, кршам на парчиња, смалувам, намалувам, истрошувам, упропастувам

com-mitto, mīsi, missum, 3 соединувам, склопувам, составувам, сврзувам, здружувам, споредувам, започнувам, извршувам, заслужувам, предавам, врачувам, препуштам, изложувам, издавам

commōdum, i n угодност, полза, корист, добивка

com-moveo, mōvi, mōtum, 2 придвижувам, раздвижувам, мрднувам, помрднувам, одведувам, отерувам, оддалечувам, отстранувам, изнесувам, предизвикувам, причинувам, разбудувам, поттикнувам, потресувам, вознемирувам, обеспокојувам, дразнам, раздразнувам, трогнувам

communīco, 1 приопштувам, здружувам, споделувам, делам, се

советувам со некого, имам нешто заедничко со некого, делам нешто со некого, земам учество во нешто, осврнувам, се советувам, разговарам

commūnis, e adi. заеднички, општ

communītas, ātis f заедница, заедништво, дух на заедништво, дружељубивост

com-mūto, 1 променувам, сменувам, изменувам, превртувам

compar, āris adi. еднаков, рамен; *subst.* другар, другарка, маж, сопруг, жена, сопруга

com-pāro, 1 1) подготвувам, уредувам, одредувам, стекнувам, набавувам, собирам 2) спротивставувам, споредувам

com-pello, pūli, pulsum, 3 собирам, прогонувам, потиснувам, принудувам, натерувам, присилувам

com-perio, pēri, pertum, 4 дознавам

com-pēto, petīvi, petītum, 3 се случувам во исто време, се совпаѓам, соодветствувам, доликувам, прилегам, способен сум, тежнеам кон нешто, сакам да добијам

com-plector, plexus sum, 3 опфаќам, опколувам, искажувам, изложувам, заклучувам, изведувам, сфаќам, разбирам, засакувам, ценам, се заземам за, присвојувам, стекнувам, придобивам

com-pleo, plēvi, plētum, 2 наполнувам, свршувам, завршувам, правам потполн

complūres, a adi. повеќемина, многумина

com-pōno, posui, posītum, 3 сложувам, положувам, собирам, соединувам, здружувам, составувам, создавам, образувам, правам, основам, сочинувам, договорувам, средувам, уредувам, на-

местувам, сместувам, израмнувам, изгладувам, спротивставувам, соочувам, споредувам

com-prehendo, ndi, nsum, 3 опфаќам, заземам, фаќам, зграбувам, уловувам, пламнувам, се запалувам, привлекувам, приврзувам, сфаќам, разбирам, видувам, изложувам, опишувам

com-pūto, 1 пресметувам, сметам, избројувам

con-cēdo, cessi, cessum, 3 отстапувам, отидувам, одам, минувам, проаѓам, доаѓам во, стигнувам, попуштам, се покорувам, признавам некому предност, правам по волја, исполнувам желба, угодувам, пропуштам, простувам, дозволувам, допуштам, се согласувам, се откажувам од нешто, се жртвувам за

con-celēbro, 1 празнувам, свечено извршувам, ревносно се занимавам со, се оддавам на, славам, прославувам, величам

concilio, 1 соединувам, здружувам, привлекувам кон некого, препорачувам, сврзувам, склопувам, средувам, спријателувам некого со некој друг, стекнувам, набавувам, подведувам

concilium, i n врска, состанок, средба, собир, друштво, собрание, совет, сенатско собрание, народно собрание

concīto, 1 силно придвижувам, поттикнувам, протерувам, раздрамувам, причинувам, предизвикувам, свикувам, собирам

concordia, ae f слога, еднодушност, хармонија

concorditer adv. сложно, еднодушно

concupitus, us m сожителство, полов однос, водење љубов, копулација

concupisco, cupīvi, cupitum, 3 силно посакувам, страден сум за

con-curro, curri, cursum, 3 се стрчувам, се судрувам, се удирам, напаѓам, удирам врз некого, навалувам, се соочувам, се сретнувам, притрчувам

condicio, ōnis f услов

condignus, a, um adi. достоин, соодветен

con-do, didi, dītum, 3 изградувам, косидувам, втемелувам, основам, кревам, создавам, составувам, основам, опишувам, воспевам, прибирам, собирам, чувам, поминувам, сокривам, забивам

con-dūco, duxi, ductum, 3 собирам, најмувам, изнајмувам, земам под наем, соединувам, купувам

con-fēro, tūli, lātum, ferre собирам на едно место, натрупувам, при соединувам, приближувам, влегувам во близок бој, принесувам, внесувам, допринесувам, споредувам, носам, донесувам, однесувам, пренесувам, одложувам, средувам, составувам, свртувам, насочувам, препуштам, доверувам

con-ficio, fēci, fectum, 3 извршувам, довршувам, свршувам, собирам, кревам, изминувам, поминувам, заклучувам, уништувам, убивам, потрошувам, истоштувам, покорувам, освојувам

confidentia, ae f самоувереност, дрзост, безобразност, безобсирност

con-figo, fixi, fixum, 3 сврзувам, склопувам, прободувам, понижувам

con-firmo, 1 утврдувам, зацврстувам, зајакнувам, осигурувам, догворувам, потврдувам, охрабрувам, ободрувам, докажувам, посведочувам, тврдам, уверувам некого во нешто

con-fiteor, fessus sum, 2 признавам, покажувам
con-fodio, fōdi, fossum, 3 прекопувам, ископувам, прободувам, понижувам, уништувам
conformīter adv. слично
confractio, ōnis f уништување, кршење, скршување
con-fringo, frēgi, fractum, 3 скршувам, искршувам, уништувам, потрошувам
con-fundo, fūdi, fūsum, 3 слева, помешувам, соединувам, збркувам, збунувам, разливам
con-fūto, 1 стишувам, смирувам, успокојувам, побивам, замолчувам
conglorifico, 1 прославувам, воспфалувам заедно со некого
congrēgo, 1 собирам, соединувам, здружувам
con-icio, iēcī, iectum, 3 фрлам на едно место, натрупувам, насочувам, свртувам, се досетувам, просудувам, насетувам, заклучувам, претскажувам; **se conicere** се фрлам, се вдавам
coniectūra, ae f нагаѓање, претпоставка, заклучок, гатање, претскажување; **coniectūrā sequi aliquid** погаѓам, се досетувам за нешто
coniunctim adv. заедно, во заедница
con-iungo, iunxi, iunctum, 3 соединувам, сврзувам, впрегнувам, склопувам
coniunx, iūgis m, f сопруг, сопруга
coniuratio, ōnis f заговор
coniurator, ōris m заговорник
coniurātus, i m заговорник
con-iūro, 1 заедно се заколнувам, се обврзувам со заклетва, се здружувам, се соединувам

conor, 1 се обидувам, се нафаќам на нешто, се трудам, се одлучувам на, преземам
con-scendo, scendi, scensum, 3 се качувам, се искачувам, тргнувам
con-sēcro, 1 посветувам, осветувам, ставам во редот на боговите, прогласувам за бог, правам бесмртен, овековечувам, обесмртувам
con-sentio, sensi, sensum, 4 се согласувам, согласен сум, еднодушен сум, се здружувам, се договарам
consequenter adv. соодветно, оправдано, следствено, логично; **sic consequenter** и така натаму
con-sēquor, secūtus sum, 3 следам, одам по некого, се случувам по, настапувам, подражавам, следам како последица, произлегувам, достигнувам, стекнувам, спечалувам, сфаќам, разбирам, се досетувам
con-servo, 1 сочувувам, спасувам, извлекувам, чувам, пазам, одржувам
con-sido, sēdi, sessum, 2 седнувам, запоседнувам, се улогорувам, се населувам, се уривам, се смирувам, ослабувам, попуштам, престанувам, паѓам, се спуштам
consiliarius, i m советник
consilium, i n совет, план, решение, намера, собрание; **consilium capere** донесувам одлука
consimilis, e adi. сосема сличен, речиси еднаков
con-sisto, stīti, —, 3 застанувам, се поставувам, се наместувам, запирам, останувам, се задржувам, мирно стојам, мирувам, стојам цврсто, опсојувам, истрајувам, се состојам, се содржам, зависам, постојам, суштествувам, сум

con-sōlor, **1** утешувам, тешам, боDRAM, намалувам, ублажувам, олеснувам

conspēctus, **us** *m* поглед, гледање, лице, очи, изглед, набљудување, појавување, присуство, надворешност

con-spicio, **spexi**, **spectum**, **3** гледам, набљудувам, забележувам, разбираам

con-spīcor, **1** гледам, набљудувам

constantia, **ae** *f* постојаност, непроменливост, доследност, истрајност, цврстина, смелост, решителност, пркос

con-stituo, **stitui**, **stitūtum**, **3** поставувам, ставам, поставувам во боен ред, постројувам, населувам, сместувам, втемелувам, изградувам, основам, правам, средувам, уредувам, одредувам, договорам, решавам, одлучувам, заклучувам

con-sto, **stīti**, —, **1** стојам заедно, стојам неподвижно, цврсто стојам, постојан сум, опстојувам, се согласувам, се поклопувам, востановен сум, сигурен сум, чинам; **constat** (*impers.*) познато е, потврдено е

con-struo, **struxi**, **structum**, **3** натрупувам, собирам, градам, изградувам, создавам

con-suesco, **suēvi**, **suētum**, **3** се навикнувам, се привикнувам, имам пријателски односи со некого

consuetūdo, **īnis** *f* обичај, навика

consul, **ūlis** *m* конзул

consulātus, **us** *m* конзулат, конзулска служба

consūlo, **sului**, **sultum**, **3** 1. се советувам, се договарам, се грижам за, помагам, прашувам за совет, се советувам, размислувам, одобрувам, пофалувам

con-sūmo, **sumpsi**, **sumptum**, **3** потрошувам, исцрпувам, изе-

дувам, уништувам, истрошувам, убивам, употребувам, поминувам

con-surgo, **surrexi**, **surrectum**, **3** се исправам, се кравам, станувам, започнувам

con-temno, **tempti**, **temptum**, **3** презирам, не ценам, не се грижам за, пренебрегнувам, потценувам

contemplatio, **ōnis** *f* набљудување, разгледување, созерцавање, размислување, расудување, уважување

con-tendo, **tendi**, **tentum**, **3** оптегнувам, затегам, фрлам, пуштам, се напрегам, се трудам, се залагам, се натпреварувам, се борам, се препирам, се пречкам, настојчиво барам, молам, тврдам, уверувам, споредувам

contermīnus, **a**, **um** *adi.* соседен, граничен, близок

con-tēro, **trīvi**, **trītum**, **3** истривам, иситнувам, раздробувам, изабувам, оштетувам, поминувам време, потрошувам, презирам, потценувам

contiguus, **a**, **um** *adi.* соседен, близок, дофатлив

contīnens, **entis** *f* копно, сува земја, континент

continenter *adv.* непрестајно, без прекин, трезвено, воздржано, умерено

con-tineo, **tinui**, **tentum**, **2** држам заедно, поврзувам, во себе имам, опфаќам, содржам, зафаќам, се состојам од, составен сум, сочувувам, задржувам, истрајувам во нешто, зауздувам, совладувам, скротувам, затворам, опкружувам, опколувам, граничам

continuus, **a**, **um** *adi.* сврзан, поврзан, непрекинат, последователен, непрестаен, непрекинат

contra (*praep.* + *acc.*) наспрема, отспротива, на спротивната страна, наспроти, против

con-traho, traxi, tractum, 3 собирам, соединувам, се добирам до, предизвикувам, причинувам, договорувам, средувам, склучувам, стегнувам, стеснувам, разжалостувам, измачувам

controversia, ae f расправија, спор, препирка, кавга

contubernium, i n заеднички шатор, заедничко живеалиште за оженетите робови, шаторска дружина, сожителство, другарство, живеене во заедница

contumeliōsus, a, um adi. навредлив, погрден, грд, срамотен, прекорен

con-turbo, 1 збркувам, поматувам, побркувам, нарушувам, збунувам, растројувам

conubium, i n брак

con-valesco, valui, -, 3 зајакнувам, се засилувам, закрепнувам, оздравувам

con-vēnio, vēni, ventum, 4 се собирам, доаѓам, сретнувам, зборувам со некого, се согласувам, се договарам, соодветствувам, се поклопувам **convēnit** (*impers.*) прилега, доликува, пристојно е, треба,

con-vinco, vici, victum, 3 обвинувам за злосторство или грешка, непобитно докажувам, покажува, откривам, разобличувам

convivium, i n пир, гозба

con-vōco, 1 свикувам, повикувам, собирам

copia, ae f множество, изобилиство, резерва *pl.*: средства, богатство, имот, чета, војски

coquo, coxi, coctum, 3 готвам, варам, печам

cor, cordis n срце

coram (*praep.* + *abl.*) пред очите на, во присуство на, пред

Corinthus, i f Коринт, град во Грција

Coriolānus, i m Кориолан, римски прекар

Cornelia, ae f Корнелија, женско лично име

Cornelius, i m Корнелиј, римско родово име

cornu, us n рог, копито, симбол на плодност и изобилство, крило на војска

corōna, ae f венец, круна

corpus, ōris n тело

cor-ripio, ripui, reptum, 3 зграпчувам, фаќам, присвојувам, одземам, напаѓам, прекорувам, искарувам, обвинувам, стегнувам, скратувам

cor-ruo, rui, -, 3 се уривам, паѓам, се стрмоглавувам, упропастувам

corusco, 1 мавтам со нешто, замавнувам, треперам, блескам, светам

cotidiānus, a, um adi. секојдневен, вообичаен, обичен

cotidie adv. секојдневно

Crassus, i m Крас

creatio, ōnis f создавање, избирање, избор

creatūra, ae f створ, творение, творба

creber, bra, brum adi. чест, густ, многуброен, полн

credo, credīdi, creditum, 3 верувам

cremo, 1 запалувам, спалувам

creo, 1 избирам, создавам, раѓам

Creon, ōnis m Креонт

cresco, crevi, cretum, 3 израснувам, растам, се засилувам

Creta, ae f Крит

Crispus, i m Крисп

Croesus, i m Кројс

cruciātus, us m мачење, мака, смрт со мачење

crucifigo, fixi, fixum, 3 распнувам на крст
crucio, 1 мадам, распнувам на крст
crudēlis, e adi. жесток, свиреп, суров
crudelītas, tātis f жестокост, свирепост, суровост
cruento, 1 раскрвавувам, ранувам
cruentus, a, um adi. крвав, раскрвавен, жесток, крвожеден
crus, cruris n колена
cubicūlum, i n спална, ложница, стаја
culmen, īnis n врв, степенце
culpa, ae f вина, грешка, престап
cultus, us m обработување, садење, грижа, нега, начин на живеење, облека, префинетост, раскош, почит, уважување
cum conic. кога, бидејќи, иако
cum (praep. + abl.) со
Cumae, ārum f Куми, град во Кампанија
cumūlo, 1 собирам на куп, натрупувам, исполнувам, умножувам, зголемувам, доведувам до совршенство, довршувам
cunabūla, ōrum n лулка, кошница, гнездо, родно место, роден крај, рано детство, младост, почеток
cunctor, 1 се задржувам, одолговлекувам, се колебам
cunctus, a, um adi. целокупен, сиот
cupiditas, ātis f силна желба, похота, страст, алчност, борбеност
Cupido, īnis m Купидон, бог на љубовта, син на Венера
cupio, cupīvi, cupitum, 3 силно посакувам
cupressus, i f кипарис, чемпрес
cur conict. зошто
cura, ae f грижа, грижење, лекување, лек, беспокоејство, немир, јад, тага
curia, ae f курија, место каде што заседавале сенаторите
Curius, i m Куриј, римско родово име

curo, 1 се грижам, уредувам, извршувам, раководам, управувам, лекувам, негувам, се хранам, се закрепнувам, се погрижувам
curro, cucurri, cursum, 3 трчам, вјасам, бегам, итам, изминувам, поминувам
currus, us m кола, колесница, бојна кола
cursus, us m бегање, трчање, движење
custodia, ae f чување, пазење, држење под стража, стража, стражарско место, караул
custodio, 4 чувам, заштитувам, држам под стража, држам во затвор
custos, ōdis m чувар, стражар, заштитник, бранител
cylindrus, i m валјак, цилиндер
Cyprus, i f Кипар
Cyrus, i m Кир

D d

Daedālus, i m Дајдал
damno, 1 осудувам, прогласувам виновен, обвинувам
damnum, i n загуба, штета, казна
Damon, ōnis m Дамон, питагореец
Daphne, es f Дафна
Darēus, i m Дариј, персиски цар
Daunus, i m Даун, митски крал на Апулија, татко на Турн
David Давид
de (praep. + abl.) од, за
dea, ae f божица
debeo, debui, debitum, 2 должен сум, должам, морам, треба да
debitor, ōris m должник
debitum, i n долг
de-cēdo, cessi, cessum, 3 заминувам, се оддалечувам, тргнувам; **de vita decedēre** умирам

decem десет
decemvir, i m декемвир, член на колегиум од десет мажи
de-cerno, crēvi, crētum, 3 востановувам, определувам, решавам, одлучувам
decet, cuit, -, 2 (impers.) доликува, прилега, личи
decimus, a, um десетти
de-cipio, cēpi, ceptum, 3 залудувам, измамувам, излажувам, не забележувам
de-clāro, 1 покажувам, посочувам, изјавувам, разјаснувам, прогласувам
de-curro, curri, cursum, 3 слегувам трчајќи, вјасам, се брзам, едрам, патувам, пловам, претрчувам, поминувам, преминувам, изложувам, разложувам
decus, ōris, n украс, чест, слава
de-do, dīdi, dītum, 3 предавам, отстапувам, препуштам, врачувам, жртвувам, се оддавам наполно
de-dūco, duxi, ductum, 3 одведувам, доведувам, поведувам со себе, преселувам, населувам, водам, одведувам некого некаде
de-fendo, fendi, fensum, 3 заштитувам, бранам, одбранувам
de-fēro, tūli, lātum, ferre однесувам долу, донесувам, пренесувам, нудам, давам, доверувам, јавувам, покажувам, издавам, давам на суд, обвинувам, пријавувам
defessus, a, um adi. сосема изморен, папсан, обесилен, изнемоштен
de-ficio, fēcī, fectum, 3 се отцепувам од, отпаднавам, отстапувам, се одделувам, недостаствувам, исчезнувам, паѓам, се губам, ослабувам, напуштам, оставам, малаксувам

de-fungor, functus sum, 3 довршувам, свршувам, средувам, претрпувам, истрпувам, умирам
deglubo, deglupsi, degluptum 3 одерувам, излупувам
dego, degi, -, 3 поминувам, проживувам
de-icio, iēcī, iectum, 3 отфрлам, соборувам, уривам, убивам, усмртувам, лишувам некого од нешто, избркувам, одземам, протерувам, прогонувам, одвраќам, отстранувам
dein = deinde потоа
Deianira, ae f Дејанира, жена на Херкул
de-lābor, lapsus sum, 3 се спуштам, слегувам, паѓам, произлегувам, потекнувам, запаѓам во нешто, преминувам на нешто помалку важно
delecto, 1 веселам, развеселувам, забавувам, радувам, уживам
delenimentum, i n олеснување, утеха
deleo, ēvi, ētum, 2 разрушувам, уништувам, разорувам, избришувам, усмртувам
deliciae, ārum f, pl. t. наслада, радост, задоволство, веселба, сласт, миленик, драг, драга
delictum, i n престап, прекршок, грешка
de-līgo, lēgi, lectum, 3 собирам, берам, избирам
de-līro, 1 бладам, лудувам, постапувам глупаво
Delphi, ōrum m Делфи, град во Грција
Delphicus, a, um adi. делфиски
de-mīror, 1 се зачудувам
de-mitto, mīsi, missum, 3 спуштам, соборувам, наведувам, слегувам, се спуштам, водам потекло
de-monstro, 1 покажувам
demum adv. најпосле, најсетне, имено, едвај, токму, баш

denarius, i m денариј, римска сребрена монета
denġo, 1 одрекувам, негирам, порекнувам, одбивам, откажувам
deni, ae, a по десет
denique adv. најпосле, најсетне
dens, dentis m заб, врв, кука
densus, a, um adi. густ, чест, набиен
denuo adv. одново, уште една, повторно
deorsum adv. надолу, удолу, долу, оздола
de-pello, pūli, pulsum, 3 туркам долу, истерувам, истиснувам, изгонувам, одбивам, отстранувам, смирувам
de-pendeo, pendi, pensum, 2 висам, зависам
de-plōro, 1 плачам, оплакувам
de-pōno, posui, positum, 3 одложувам, ставам на страна, положувам, симнувам, доверувам, положувам, се откажувам, се одречувам, оставам
deprecatio, ōnis f молба за одбегнување нешто, проколнување
de-prehendo, hendi, hensum, 3 фаќам, земам, изненадувам, неочекувано напаѓам, притеснувам, збунувам, сфаќам, забележувам, откривам, наоѓам
depūto, 1 оценувам, ценам, сметам
de-rideo, rīsi, rīsum, 2 се потсмевам некому, исмевам некого
derisorius, a, um adi. потсмешлив, подбивен
derīvo, 1 одвраќам, одведувам, насочувам, натоварувам, фрлам
derōgo, 1 одземам, скусувам, оспорувам
de-scendo, ndi, nsum, 3 слегувам, се спуштам, опаѓам, сум подолу, се зафаќам, се согласувам на нешто, се решавам на нешто

de-scribo, scripsi, scriptum, 3 опишувам
descriptio, ōnis f опис, нацрт, цртеж, поделба, распределба, уредба, устројство
desertus, a, um adi. пуст, напуштен, ненаселен
desiderium, i n желба, копнеж, тага
desidġro, 1 посакувам, копнеам, пропаѓам, изгинувам, загубувам
desidia, ae f бездејствие, денгубење, безделништво
de-signo, 1 означувам, обележувам, определувам
de-sīno, sivi (sii), sītum, 3 престанувам, оставам, напуштам, прекинувам, прекратувам, завршувам
de-sipio, sipui, -, 3 луд сум, лудувам
de-sisto, stīti, stītum, 3 отстапувам, се откажувам, напуштам
de-spġro, 1 очајувам
despono, 1 (се) свршувам, се зарекувам, давам збор
de-stīno, 1 прицврстувам, определувам, одредувам, целам, поставувам како цел, нишанам
de-sum, fui, —, esse не сум тука, отсутен сум, не земам учество, не помагам, не се грижам, не доаѓам
desūper adv. озгора, одозгора
deterior, ius comp. полош, понизок, послаб
de-terreo, rui, rītum, 2 застрашувам, уплашувам, запирам, спречувам
de-testor 1 повикувајќи ги боговите проколнувам, одбивам, отстранувам
detractio, ōnis f одземање, лишување, отстранување
de-traho, traxi, tractum, 3 свлекувам, симнувам, одвлекува, отргнувам, одземам, оддалечувам, довлекувам

de-ūro, ussi, ustum, 3 запалувам, изгорувам, спалувам
deus, i m бог
de-vinco, vīci, victum, 3 совладувам, победувам
de-vōco, 1 повикувам, довикувам
de-vōro, 1 проголтувам, изедувам, голтам, уништувам
de-voceo, vōvi, vōtum, 2 заветувам, посветувам за жртва, жртвувам, се посветувам, проколнувам, маѓепсувам, предавам
dexter, tra, trum adi. десен
dextera, ae f десница, десна рака
di nom. pl. од **deus, i m** бог
diabōlus, i m ѓавол
diadēma, ātis n дијадема, круна
Diagōras, ae m Дијагор, древногрчки философ
Diāna, ae f Дијана, римска божица на ловот и месечината
dico, 1 посветувам, жртвувам, предавам
dico, dixi, dictum, 3 зборувам, велам, кажувам, раскажувам, опишувам
dictum, i n збор, реч, исказ, изјава
dies, ēi m, f ден
dif-fēro, distūli, dilātum, differre раширувам, распрснувам, разгласувам, објавувам, се разликувам
difficilis, e adi. тежок, тегобен, мачен, тврдоглав, своеглав, неподнослив
dif-fluo, fluxi, fluxum, 3 се разлевам, исчезнувам, се губам, минувам, тонам
dignitas, ātis f достоинство, углед, чест, висока положба, почест, почитување,
dignosco, nōvi, nōtum, 3 распознавам, разликувам
dignus, a, um adi. достоен
di-lābor, lapsus sum, 3 се распаѓам, се разурнувам, се разбегувам, се распрснувам

diligens, entis adi. грижлив, внимателен, марлив, штедлив
diligenter adv. внимателно, марливо, грижливо, точно, совесно
di-līgo, lexi, lectum, 3 почитувам, уважувам, ценам, љубам
dimīco, 1 се борам, се бијам, војувам, ставам на коцка, ризикувам
dimidium, i n половина
di-mitto, mīsi, missum, 3 испраќам, праќам, пуштам, распуштам, оставам, се откажувам, се одрекувам, губам, заборавам
Diocletianus, i m Диоклетијан
Dionysius, i m Дионисиј, име на двајца сиракушки кралеви
Dionysus, i m Дионис, бог на виното
directus, a, um adi. прав, исправен, стрмен, отворен, јасен, искрен
di-rīgo, rexi, rectum, 3 исправам, постројувам, насочувам, свртувам, подредувам, уредувам, устројувам
dir-īmo, ēmi, emptum, 3 раздвојувам, разделувам, прекинувам, преkraтувам, спречувам
di-ripio, ripui, reptum, 3 растргнувам, раскинувам, ограбувам, пљачкусувам, свлекувам, симнувам
di-ruo, rui, rūtum, 3 разрушувам, разурнувам, разбивам, разорувам
dis dat./abl. pl. од **deus**
Dis, Ditis m Дит (= Плутон), бог на подземното царство
dis-cēdo, cessi, cessum, 3 се разделувам, се раздвојувам, се распрснувам, се разотидувам, се разбегувам, си одам, се оддалечувам, излегувам, проаѓам, исчезнувам
dis-cerno, crēvi, crētum, 3 разделувам, одделувам, разграничувам, разликувам, одлучувам, решавам

discessus, us *m* разделување, оддалечување, заминување, разделба, прогонство

disciplīna, ae *f* учење, теорија, дисциплина

discipŭla, ae *f* ученичка

discipŭlus, i *m* ученик

disco, didīci, —, **3** учам

discordia, ae *f* раздор, неслога

discretio, ōnis *f* одделување, одвојување

dis-curro, curri, cursum, 3 се растрчувам, се разбегувам, се распрснувам

dis-cutio, cussi, cussum, 3 разбивам, распарчувам, растерувам, разбркувам, отстранувам

disertus, a, um *adi.* речит, красноречив, вешт

dis-pergo, persi, persum, 3 распрснувам, истурам, разлевам, разнесувам, распространувам, ширам

dis-pōno, posui, positum, 3 разместувам, поставувам, распоредувам, уредувам, распределувам, насочувам

dispŭto, 1 точно пресметувам, средувам, разгледувам, иследувам, се препирам, спорам

dis-sĕco, secui, sectum, 1 расечувам, сечам

dissensio, ōnis *f* неслога, несогласност, кавга, раздор

dis-sĕro, serui, sertum, 3 расејувам, расадувам, расфрлам, поставувам на разни места

dissimŭlo, 1 прикривам, кријам, таам, се преправам, не обрнувам внимание

dissolŭtus, a, um *adi.* лошо поврзан, распаднат, неповрзан, немарен, небрижен, лекоумен, распуштен, разуздан, расипан

distinguo, nxi, nctum, 3 разликувам, раздвојувам, украсувам, искитувам, накитувам, покривам

disto, distiti, —, 1 оддалечен сум, разделен сум, се разликувам

ditio, ōnis *f* власт, владеење, потчинетост

diu *adv.* долго

diversorium, i *n* конак, ан, преноќиште, прибежиште, засолниште

dives, itis *adi.* богат

divido, visi, visum, 3 делаам, одделувам, разделувам

divinus, a, um *adi.* божествен

divitiae, arum *f, pl.t.* богатство

do, dedi, datum, 1 давам

doceo, docui, doctum, 2 учам, подучувам, објаснувам

doctus, a, um *adi.* учен

doleo, dolui, —, 2 ме боли нешто, ме разжалостува, ми причинува болка, ме погодува, болам, оскрбувам

dolor, ōris *m* болка, страдање, печал, жалост, гнев, јад

dolus, i *m* итрина, измама, лукавство, ујдурма

domesticus, a, um *adi.* домашен, куќен, семеен

domi дома

domicilium, i *n* дом, живеалиште

domīna, ae *f* господарка, домаќинка, госпоѓа

dominatio, ōnis *f* господарење, господство, власт, тиранија

dominīca, ae *f* [*sc. dies*] воскресение

domīnor, 1 господарам, владеам

domīnus, i *m* господар

domo, mui, mītum, 1 скротувам, покорувам

domus, us *f* дом

donec *conict.* додека

dono, 1 дарувам, подарувам, давам

donum, i *n* дар, подарок

dormio, 4 спијам

dos, dotis *f* мираз, прике, дар
draco, ōnis *m* змија
druīdes, um *m* друиди, келтски жреци
dubīto, 1 се сомневам, се колебам
dubium, i *n* сомнеж, колебање
dubius, a, um *adi.* сомнителен, несигурен, опасен, гибелен
ducenti, ae, a двесте
duco, duxi, ductum, 3 водам, одведувам, поведувам
dum *conict.* додека
duo, duae, duo *num. card.* два, две
duodēcim *num. card.* дванаесет
duodēni, ae, a *num. distr.* по дванаесет
duplis, e *adi.* двоен
duritia, ae *f* тврдост, строг начин на живеење, навикнатост на маки и напори, грубост, бесчувствителност, свирепост, строгост, тешкотија, тегоба
duro, 1 правам тврд, стврдувам, искалувам, подучувам на напор и страдање, отапувам, затапувам
durus, a, um *adi.* тврд, навикнат на напор и страдања, цврст, јак, сиров, бесчувствителен, недоделкан, лош
dux, ducis *m* водач, војсководец, предводник, вожд, управувач, заповедник

Е е

e, ex (*praep.* + *abl.*) од, поради, по, според, почнувајќи од
ebriōsus, a, um *adi.* пијан, опиен
ecce *inter.* еве, ете
ecclesia, ae *f* црква
ecquid дали, ли
edax, ācis *adi.* лаком, ненаситен, кој уништува
e-dīco, dixi, dictum, 3 кажувам, известувам, јавувам, соопштувам, објавувам, прогласувам

edictum, i *n* оглас, објава, заповед, пропис, едикт
e-do, dīdi, dītum, 3 издавам, изнесувам, испуштам, раѓам, пораѓам, создавам, давам, носам, причинувам, задавам, издавам
edo, edi, esum (essum), edēre (esse) јадам
educatio, ōnis *f* воспитание
edūco, 1 хранам, одгледувам, воспитувам
e-dūco, duxi, ductum, 3 извадувам, поведувам, воспитувам, обучувам, поминувам, преживувам
effemīno, 1 правам жена, правам како жена, разнежнувам, правам мекушав, разнежнувам
effērus, a, um *adi.* подивен, свиреп
efficax, ācis *adi.* успешен, делотворен
ef-ficio, fēcī, fectum, 3 создавам, произведувам, правам, завршувам, довршувам, носам, раѓам, произведувам, изработувам, докажувам
ef-fingo, finxi, fictum, 3 обликувам, изработувам, насликувам, опишувам, претставувам, создавам, си вообразувам, тријам, истривам
ef-flo, 1 издишувам, испуштам, изгубувам, сипувам
ef-fugio, fūgi, —, 3 избегувам, побегнувам, бегам
effugium, i *n* бегство
egestas, ātis *f* потреба, нужда, немаштија, недостиг
ego *pron. pers.* јас
e-gredior, gressus sum, 3 излегувам, тргнувам, се оддалечувам, се искачувам, се качувам, напуштам, оставам
egregius, a, um *adi.* одличен, извонреден
eiulātus, us *m* плач, лелек
electio, ōnis *f* бирање, избирање, избор

eļēvo, 1 издигам, кревам, олеснувам, ублажувам, намалувам, ослабувам, понижувам
e-līgo, lēgi, lectum, 3 избирам, одбирам
elimīno, 1 изнесувам преку прагот, излегувам од дома, избркувам
eloquentia, ae f речитост, красноречие
eloquium, i n красноречие, јазик
e-migro, 1 се иселувам, се преселувам, умирам
e-mitto, misi, missum, 3 испраќам, испуштам, пуштам, отпуштам, ослободувам
emo, emi, emptum, 3 купувам
enim conict. зашто, оти, имено
eo, ii, itum, ire одам
eōdem adv. на исто место, токму таму, баш тука
Epaminondas, ae m Епаминонда, тебански војскодец
Epicūrus, i m Епикур, старогрчки философ
epistūla, ae f писмо
epūlae, arum f јадење, ручек, обед, коштерка, пир
eques, itis m коњаник, витез, припадник на витешкиот сталеж
equester, tris, tre adi. коњички, витешки
equīdem adv. навистина, секако, сигурно
equus, i m коњ
erga (praep. + acc.) кон, наспрема, спроти
ergo adv. значи, следствено
ericus, i m еж
Eridānus, i m Еридан, старото име на реката По
e-rigo, rexi, rectum, 3 исправам, издигам, кревам, изградувам, одобрувам, утешувам, охрабрувам

e-ripio, ripui, reptum, 3 истргнувам, одземам, грабам, извлекувам, ослободувам, спасувам
erro, 1 грешам, скитам, лутам
error, ōris m грешка, скитање, талкање
eruditus, a, um adi. учен, образован, просветен, начитан
esca, ae f јадење, јастие, храна, мамка за животни, стрв
esuritio, ōnis f гладување, глад
et conict. i
etiam conict. уште, уште и, дури, исто така
Etruscus, i m Етрурец
etsi conict. иако
Euēnus, i m Евен, река во Грција
Eurōpa, ae f Европа
Eurōtas, ae m Еврот, река во Грција
Eurydice, es f Евридика, жена на Орфеј
Eurystheus, i m Евристеј, крал во Микена
Eurytion, ōnis m Евритион, кентаур
e-vādo, vāsi, vāsum, 3 излегувам, се измолкнувам, се извлекувам, се спасувам, се качувам, се свртувам, произлегувам, завршувам, минувам низ, преминувам, поминувам, избегнувам, побегнувам
Evangelia, ōrum n евангелија, благовести
evangelizo, 1 благовестам, објавувам, го проповедам евангелието
e-venio, vēni, ventum, 4 излегувам, се случувам, настанувам, произлегувам
eventus, us m крај, исход, резултат, среќа, случај, судбина, настан, цел, мета
e-vinco, vīci, victum, 3 победувам, совладувам, надминувам, наговарам, натерувам, постигнувам
ex (praep. + abl.) од

examīno, 1 одмерувам, мерам, испитувам, иследувам, проверувам
exanimātus, a, um *adi.* убиен, безживотен
ex-anīmo, 1 убивам, лишувам од живот
ex-ardesco, arsi, arsum, 3 се распалувам, пламнувам, се разжестувам, избувнувам, пламнувам, возвишено зборувам
ex-audio, 4 слушам
ex-cēdo, cessi, cessum, 3 излегувам, отидувам, заминувам, се оддалечувам, напуштам, оставам, умирам, минувам, исчезнувам, напуштам, излегувам од
ex-cello, -, -, 3 се одликувам, се истакнувам, надминувам
ex-cipio, cēpi, ceptum, 3 извадувам, извлекувам, исклучувам, договрам, определувам, востановувам, собирам, земам, заробувам, фаќам, уловувам, стекнувам, добивам, слушнувам, наслушнувам, дочекувам, прифаќам, напаѓам, погаѓам, убивам, се придружувам, настапувам, сменувам, следам
ex-cīto, 1 терам некого да се крене, повикувам, извикувам, растревожувам, исплашувам, градам, изградувам, предизвикувам, побудувам, поттикнувам, охрабрувам, утешувам
ex-clūdo, clūsi, clūsum, 3 исклучувам, не пуштам внатре, отстранувам, избркувам, истиснувам, одделувам, извадувам
ex-cōlo, colui, cultum, 3 грижливо обработувам, украсувам, разубавувам, облагородувам, наобразувам, усовршувам
ex-crucio, 1 мачам, тормозам
exemplar, āris *n* пример, образец
exemplum, i *n* пример, образец
ex-eo, ii, itum, ire излегувам

ex-erceo, ercui, ercĭtum, 2 вежбам, извежбувам, се занимавам со, извршувам
exercitatio, ōnis *f* вежбање, вештина, искуство, опитност, исполнување, извршување
exercĭtus, us *m* вежба, војска
ex-ĭgo, ēgi, actum, 3 истерувам, протерувам, прободувам, забивам, распоредувам, продавам, побарувам, барам, наплатувам, прашувам, распрашувам за, сакам да знам за, минувам, изминувам, поминувам, поднесувам, трпам, доведувам до крај, завршувам, одмерувам, измерувам, испитувам, оценувам, расправам, разгледувам
exiguĭtas, ātis *f* теснотија, малубројност, скудност, недостиг, кусост
exiguus, a, um *adi.* скуден, мал, кус, беден, незначителен
exim = exinde
ex-istĭmo, 1 ценам, оценувам, проценувам, мислам, сметам, претполагам, одлучувам, пресудувам, решавам, судам
exitus, us *m* излегување, заминување, излез, крај, завршеток, исход, резултат, успех
ex-orior, ortus sum, 4 се кревам, излегувам, се појавувам, настанувам, изникнувам, се раѓам, избувнувам
ex-ōro, 1 молам, наговорувам, измолувам, испросувам, постигнувам
ex-pello, pūli, pulsum, 3 истерувам, протерувам, прогонувам, отфрлам, исфрлам, уништувам, отстранувам
experientia, ae *f* обид, опит, искуство
explorātor, ōris *m* истражувач, испитувач, разузнавач, шпион

ex-posco, popōsci, -, 3 настојчиво барам, побарувам, измолувам, молам

ex-prīmo, pressi, pressum, 3 истиснувам, истргнувам, присилувам, принудувам, изнудувам, нацртувам, живо насликувам, се угледувам на, подражавам, преведувам, издигам, кревам

ex-pugno, 1 совладувам, освојувам, уништувам

expuo = ex-spuo, spui, spūtum, 3 исплукувам, отстранувам, исфрлам

exsilium, i n прогонство, заточение, егзил

ex-solvo, solvi, solūtum, 3 ослободувам, разврзувам, преkraтувам, прекинувам, исплаќам

ex-specto, 1 очекувам, чекам

ex-stinguo, stinxi, stinctum, 3 угасувам, гасам, исушувам, усмртувам, погубувам, истребувам, искоренувам, уништувам, сотирам

ex-sto, stīti, -, 1 стрчам, излегувам надвор, се покажувам, се истакнувам, се гледам, излегувам

ex-struo, struxi, structum, 3 натрупувам, затрупувам, опсипувам, издигам, изградувам, поставувам

exsūlo, 1 живеам во заточеништво

exta, ōrum n утроба, внатрешности на жртвувано животно

extemplo adv. веднаш, во тој миг

exterior, ius comp. надворешен

externus, a, um adi. надворешен, туѓ, странски

extērus = externus

extra (праер. + *acc.*) надвор од, вон

extraneus, a, um adi. надворешен, туѓ

extrēmus, a, um adi. надворешен, туѓ, иноземен, странски

ex-turbo, 1 изгонувам, избркувам, уништувам, одземам, лишувам

exūlo = exsūlo, 1

ex-ūro, ussi, ustum, 3 изгорувам, спалувам, уништувам

F f

faber, bri m мајстор, ковач, занаетчија

Fabricius, i m Фабрикиј, римско родово име

fabūla, ae f расказ, приказна, басна

facesso, ssivi, ssītum, 3 извршувам, причинувам, задавам, се оддалечувам, се тргам, бегам

facies, ēi f надворешност, изглед, облик, лице, образ, убавина

facīlis, e adi. лесен

facinus, ōris n постапка, дело, престап, злосторство

facio, feci, factum, 3 правам, градам, творам, создавам

factio, ōnis f правење, работење, роднини, приврзаници, политички приврзаници, партија

factor, ōris m творец, создател, автор

factum, i n дело, чин, постапка

facundia, ae f красноречие

fagus, i f буква

fala, ae f дрвена кула, опсадна машина

Falernus, a, um adi. Фалернски

fallo, fefelli, falsum, 3 лажам, мамам, измамувам, излажувам

falsus, a, um adi. лажен, измислен, невестинит

fama, ae f глас, непотврдена вест, фама, јавно мнение, добар глас, слава, чест, лош глас

fames, is f глад

familia, ae f семејство, фамилија

familiāris, e adi. домашен, семеен, познат, пријателски

fas *n* (*indecl.*) божеско право или закон, природен закон, судбина, она што е дозволено, она што е пристојно; **fas est** допуштено е, дозволено е, смее, прилега, праведно е

fascis, is *m* врзоп, сноп, прачка; *pl.*: фаски, сноп прачки со секира во средината што пред највисоките магистрати ги носеле ликторите, како знак на владетелска моќ

fateor, fassus sum, 2 признавам, покажувам, пројавувам

fatigo, 1 заморувам, истрошувам, измачувам, мачам

fatum, i *n* претскажување, пророштво, судбина, предодреденост, суден час, смрт, несреќа, гибел

fauces, ium *f* (*sing. abl. fauce*) грло, грклан, тесен премин, теснина, тесна патека, бездна, провалија, устие на река

faveo, favi, fautum, 2 наклонет сум, заштитувам, потпомагам, ракоплескајќи пофалувам

favilla, ae *f* пепел, жар, жежок пепел на мртовец, никулец, зачеток

fax, facis *f* факел, борина, лач

fel, fellis *n* жолч, чемер, јад

feliciter *adv.* среќно

felix, icis *adi.* среќен, блажен, поволен

femina, ae *f* жена

fenestra, ae *f* прозорец, дупка, отвор

fera, ae *f* див звер, животно

ferax, ācis *adi.* плоден, плодороден, обилен, богат, полн

fere *adv.* речиси

feriae, ārum *f* празнични денови, празници

feriātus a, um *adi.* слободен, празничен

fero, tuli, latum, ferre носам, донесувам, предлагам, поднесувам, трпам, распространувам, разнесувам, разгласувам

ferox, ōcis *adi.* див, необуздан, бесен, жесток, дрзок, надмен

ferreus, a, um *adi.* железен

ferrum, i *n* железно

fertilis, e *adi.* плоден, плодороден

ferto, ōnis *m* фертон, сребрена монета

ferus, a, um *adi.* див, неприпитомен, свиреп, безмилосен

festus, a, um *adi.* свечен, празничен, торжествен

fidēlis, e *adi.* верен, чесен, искрен

fides, ēi *f* вера, доверба, верност, чесност, искреност

fido, fisus sum, 3 верувам, имам доверба, се потпирам на, се надевам на

fidus, a, um *adi.* верен, чесен, сигурен

figo, fixi, fixum, 3 заковувам, закачувам, забивам, насочувам, прободувам, ранувам, боцкам, зајадувам

filia, ae *f* ќерка

filius, i *m* син

filum, i *n* нишка, конец, волнена преврска

tingo, finxi, fictum, 3 образувам, обликувам, творам, создавам, градам, претворам, преобразувам, си вообразувам, измислувам, скројувам

finio, 4 омеѓувам, заградувам, завршувам, замолчувам, престанувам да зборувам, умирам

finis, is *m* меѓа, крај, граница, *pl.*: област, територија

finitimus, a, um *adi.* соседен, близок

fio, factus sum, fiēri настанувам, произлегувам, се појавувам

firmo, 1 утврдувам, зацврстувам, зајакнувам

firmus, a, um *adi.* јак, цврст, силен

fistūla, ae *f* цевка, свирка, свирче

Flaccus, i *m* Флак, римско презиме

flagro, 1 горам, пламтам

flamen, ĩnis *n* дување, ветер
flamma, ae *f* пламен, оган
flecto, flexi, flexum, 3 виткам, свиткувам, превиткувам, свртувам, насочувам, тргнувам, поаѓам
fleo, ēvi, ētum, 2 плачам, оплакувам
fletus, us *m* плач
floreo, florui, –, 2 цветам, расцветувам, процветувам
flos, floris *m* цвет
fluctus, us *m* бран, далга, бранување, бура
flumen, ĩnis *n* река
fluvius, i *m* река
focūlus, i *m* мало огниште, мангал
focus, i *m* огниште, жртвеник, дом, куќа
foedus, ěris *n* сојуз, договор
fons, fontis *m* извор, кладенец, почеток
foris *adv.* вон, надвор, однадвор
foris, is *f* крило од врата, врата, влез
forma, ae *f* облик, вид, убавина
formīdo, ĩnis *f* страв
formōsus, a, um *adi.* убав, личен, красен
fors, fortis *f* случај, судбина
fortasse *adv.* можеби
fortis, e *adi.* силен, јак, снажен, храбар
fortīter *adv.* храбро
fortitūdo, ĩnis *f* смелост, храброст, јунаштво
fortūna, ae *f* среќа, судбина, богатство
forum, i *n* плоштад, форум
fossa, ae *f* ров
foveo, fovi, fotum, 2 греам, топлам, загревам, стоплувам, милувам, негувам, потпомагам, се грижам за
frango, fregi, fractum, 3 кршам, обесхрабрувам, понижувам, скротувам, зауздувам
frater, tris *m* брат
fraus, fraudis *f* измама, лага, итрина

frequentia, ae *f* присуство на многумина, многубројност, множество, изобилство, голем број присутни
frigīdus, a, um *adi.* студен, ладен
frigus, ōris *n* студ
frons, frondis *f* лист, лисја
frons, frontis *f* чело, предна страна, лице
fructus, us *m* уживање, задоволство, плод, род, полза, корист, добивка
frugīfer, ěra, ěrum *adi.* плодороден, плодоносен
frumentum, i *n* жито
frustra *adv.* залудно, напразно
frux, ugis *f* плод, род
fuga, ae *f* бег, бегство; **in fugam se dare** летнувам да бегам; **fugae se mandāre** се давам во бегство, летнувам да бегам
fugax, ācis *adi.* кој бега, брз, плашлив, бојазлив
fugio, fugi, —, 3 бегам, побегнувам
fugo, 1 терам во бегство, протерувам
fulgur, ūris *n* молња, светкавица, молскавица
fulmen, ĩnis *n* молња, молскавица, секавица, гром
fulmino, 1 фрлам молњи, фрлам громови, грмам, молскам, светкам
fundamentum, i *n* темел, основа
fundo, 1 удирам темел, ставам основи, втемелувам, основам, утврдувам, зајакнувам
fundo, fudi, fusum, 3 лејам, излевам, разливам, сипувам, пролевам, фрлам, потиснувам, истерувам, ширам, раширувам, распростирам
fungor, functus sum, 3 вршам, извршувам, исполнувам
funis, is *m* јаже, врвка
funus, ěris *n* погреб, закоп, спровод
furibundus, a, um *adi.* бесен, јаростен, помамен, вдахновен
furor, ōris *m* јарост, безумие, бес, збеснатост

furtim *adv.* скришно
furtum, i n кражба, измама,
лукавштина
futūrum, i n иднина
futūrus, a, um *adi.* иден

G g

Gabinus, i m Габиниј, римско родово
име
Galilaea, ae f Галилеја, северниот дел
од Палестина
Gallia, ae f Галија
gallina, ae f кокошка
gallus, i m петел
Gallus, i m Гал
gaudeo, gavisus sum, 2 се радувам, се
веселам
gaudium, i n радост, веселост, задо-
волство, наслада
gelidus, a, um *adi.* ледено студен,
смрзнат, скаменет, вкочанет
gemebundus, a, um *adi.* кој стенка, кој
офка, кој воздивнува
gemino, 1 удвојувам, спарувам,
соединувам
geminus, a, um *adi.* двоен, близнак
gener, ěri m зет
genēsis, is f раѓање, создавање
gens, gentis f род, племе, народ
gentilis, e *adi.* кој е од еден род, кој е
од ист род, родов, племенски
genus, ěris n род, фамилија, племе,
колени, вид, начин, состојба
Germania, ae f Германија
Germanicus, a, um *adi.* германски
germānus, a, um *adi.* роден,
вистински, братски, сестрински
Germānus, i m Германец
gero, gessi, gestum, 3 извршувам,
вршам, носам, имам; **magistratum**
gerere извршувам служба
gestio, 4 многу се радувам, силно
посакувам, зелен сум
gestus, us m движење, гестикација

gigno, genui, genitum, 3 раѓам,
создавам
gladiator, ōris m гладијатор
gladiatorius, a, um *adi.* гладијаторски
gladius, i m меч
glisco, -, -, 3 се распламтувам, се рас-
палувам, се наголемувам, земам
замав
gloria, ae f слава, славољубие, често-
љубие
Gordium, i n Гордиј, град во
Мала Азија
Gothi, ōrum m Готи, германско племе
Gracchus, i m Гракх, римско презиме
gracilis, e *adi.* тенок, вит, строен,
нежен, сиромашен, скуден
gradus, us m чекор, стапка, положба,
место
Graece *adv.* грчки
Graecia, ae f Грција
Graecus, a, um *adi.* грчки
Graecus, i m Грк
Granicus, i m Граник, река во Мала
Азија
gratiā (праер. + *gen.*) заради, поради
gratia, ae f милина, прелест, убавина,
милост, услуга, услужност, бла-
годарност; **gratiam agere** се забла-
годарувам
gratis *adv.* бесплатно, дабе
gratūlor, 1 честитам, поздравувам
gratus, a, um *adi.* пријатен, мил
gravis, e *adi.* тежок, тегобен, опасен,
погубен
graviter *adv.* тешко
gremium, i n скут, крило, грижа, нега,
преград, пазуви, утроба
grex, gregis m стадо, булук, сурија,
толпа, множество
grossus, i m грош
guberno, 1 кормиларам, управувам
брод, управувам, владеам, рако-
водам
gurgēs, ĩtis m вир, водовртеж, вител

gusto, 1 вкусувам, пробувам, уживам,
се насладувам
gutta, ae f капка

Н н

habeo, habui, habĭtum, 2 имам,
држам, сметам

habĭto, 1 живеам, населувам, прес-
тојувам

habĭtus, us m држење на телото, по-
ложба, став, состојба, својство,
носија, облека, крој

hac adv. по овој пат, овде, тука

haedus, i m јаре

Hamĭlcar, āris m Хамилкар,
картагински војсководец

Hannĭbal, ālis m Ханибал

haruspex, pĭcis m харуспик, гатач кој
гатал според внатрешните органи
на жртвуваните животни

hasta, ae f копје

haud adv. не баш, не сосем

haustus, us m црпење, голтање, пи-
ење, дишење, вдишување, голтка

Hector, ōris m Хектор, најголемиот
тројански јунак

Hecūba, ae f Хекуба, тројанска
кралица, мајка на Хектор

Helēna, ae f Хелена, жената на
Менелај

Helle, es f Хела, ќерка на бојотскиот
крал Атамант

Helvetius, i m Хелветиец

Hephaestus, i m Хефајст, бог на
ковачкиот занает

herba, ae f тревка, билка, растение

hercle interi. жими Херкула

Hercūles, is m Херкул

heres, ēdis m наследник

Herodōtus, i m Херодот, старогрчки
историограф

hiberna, ōrum n, pl. t. зимски логор,
презимувалиште

Hibernia, ae f Хиберија (= Ирска)

hic, haec, hoc pron. demonst. овој, оваа,
ова

hiems, ěmis f зима

Hierosolyma, ae f Јерусалим

hinc adv. оттука, одовде

Hispania, ae f Хиспанија

historia, ae f историја

hodie adv. денес

Homērus, i m Хомер, старогрчки поет

homo, ĩnis m човек

honestas, ātis f чест, почест, уважу-
вање, углед, одличие, чесност,
благородност, доблесност, мора-
лно достоинство

honeste adv. чесно

honestus, a, um adi. чесен, достоен за
почит, почитуван, угледен

honor, ōris m чест, почит, почесна
должност

honōro, 1 чествувам, уважувам, почи-
тувам

hora, ae f час

Horatius, i m Хоратиј, римско родово
име

horribĭlis, e adi. страшен, ужасен

horridus, a, um adi. ужасен, страшен

hortor, 1 храбрам, бодрам, потти-
кнувам

hortus, i m градина

hospes, ĩtis m гостин, странец,
туѓинец

hospĭta, ae f туѓинка, гостинка

hospitium, i n гостопримство

hospĭtus, a, um adi. туѓ, странски,
гостољубив

hostia, ae f жртва

Hostilius, i m Хостилиј, римско
родово име

hostis, is m туѓинец, дојденец, гост,
непријател

huc adv. тука, ваму, овде, на ова место

hucusque adv. дури дотука

huiusmōdi од овој вид, ваков

humanitas, ātis *f* човекољубие, образованост, љубезност, префинетост

humānus, a, um *adi.* човечки, човеков, човечен, човекољубив, љубезен, услужлив

humi на земја

humilis, e *adi.* низок, ништожен, од ниско потекло, неблагороден, прост

humus, i *f* земја, почва

hydra, ae *f* хидра, водна змија

hymnus, i *m* химна

I i

iaceo, cui, cĭtum, 2 лежам, почивам, долго се задржувам

iacio, ieci, iactum, 3 фрлам, подметнувам, натрупувам, издигам, градам

iacto, 1 фрлам, зафрлувам, отфрлам; **se iactāre** се фалам, се гордеам, се перчам

iam *adv.* веќе, скоро, речиси, сега

ianicŭlus, i *m* Јаникул, еден од седумте римски ридови

ianua, ae *f* врата, влез

Ianus, i *m* Јанус, бог на вратите и на секаков почеток

Iāson, ōnis *m* Јасон, предводник на аргонаутите

ibi *adv.* таму

ibidem *adv.* на истото место

Icārus, i *m* Икар

ico (icio), ici, ictum, 3 удирам, погодувам, тепам

ictus, us *m* удар, напад, јуриш

idcirco *adv.* затоа, заради тоа

idem, eādem, idem *pron. demonstr.* ист, иста, исто

idōlum, i *n* прилика, слика, претстава, сенка, призрак, идол, кумир

idoneus, a, um *adi.* пригоден, згоден, добар

Idus, uum *f pl. t.* Иди, 13-ти или 15-ти ден во месецот

iecur, ōris *n* јетра, црн дроб, цигер

ieiuninium, i *n* постеење, пост, глад

Iesus Исус Христос

igĭtur *conict.* значи, следствено, имено

ignārus, a, um *adi.* кој не знае, невешт, неискусен, непознат, неизвесен

igneus, a, um *adi.* огнен, горешт

ignicŭlus, i *m* оганче, пламенче, искра

ignis, is *m* оган

ignōro, 1 не знам

ignosco, nŏvi, nŏtum, 3 простувам, проштевам

ignŏtus, a, um *adi.* непознат, туѓ, невешт, неопитен, неискусен, кој не знае

ille, illa, illud *pron. demonstr.* оној, онаа, она

illic *adv.* онде, онаму, таму

illuc *adv.* онаму, таму, натаму

il-lŭdo, lŭsi, lŭsum, 3 си играм, се шегувам, се потсмевам, уништувам, упоропаствувам

illumĭno, 1 осветлувам, расветлувам, разјаснувам, украсувам

illustris, e *adi.* светол, јасен, блескав, славен, познат, одличен

il-lustro, 1 осветлувам, расветлувам, правам разбирливо, разјаснувам

imāgo, ĩnis *f* слика, статуа, лик, облик, изглед, појава, вид, претстава

imber, bris *m* дожд

imitatio, ōnis *f* подражавање, имитација

immānis, e *adi.* огромен, неприродно голем, ужасен, страшен, свиреп, жесток, чудовиштен

immensus, a, um *adi.* неизмерен, безграничен, бескраен, огромен

im-migro, 1 се вселувам, влегувам

im-mineo, -, -, 2 висам над, заплашувам, се заканувам, следам постојано, близу сум

im-mōlo, 1 принесувам жртва
immortālis, e adi. бесмртен
immortalitas, ātis f бесмртност
immunditia, ae f нечистотија
impar, pāris adi. нееднаков, нерамен, непарен
impatientia, ae f нетрпение, неподнесување, несчувствителност
impedimenta, ōrum n, pl. t. пљачки, багаж, обич. воен багаж
im-pello, pūli, pulsum, 3 удирам, помрднувам, придвижувам, отерувам, отфрлам, одибвам, турнувам, буткам, упропастувам, натерувам, наведувам, подбуцнувам
imperātor, ōris m војсководец, император
imperium, i n власт, заповед, пропис, наредба
imperītus, a, um adi. неискусен, неопитен
im-pĕro, 1 заповедам
im-pĕtro, 1 измолувам, добивам, постигнувам
impĕtus, us m напад, пробив, жестина, брзина, сила
impius, a, um adi. безбожен, грешен, погубен, лош
implacabilis, e adi. непомирлив, неумолив
im-pleo, ēvi, ētum, 2 наполнувам, полнам
im-plico, 1 заплеткувам, вплеткувам, обвивам, обвиткувам, замотувам
im-plōro, 1 повикувам низ солзи, викам на помош, молам
im-pōno, posui, positum, 3 поставувам, турам, наложувам, наметнувам, причинувам, задавам
im-porto, 1 внесувам, увезувам, воведувам, предизвикувам
impōtens, entis adi. немоќен, слаб
impressor, ōris m вржувач, втиснувач, всадувач

imprōbus, a, um adi. нечесен, лош, неправеден, безбожен
imprūdens, entis adi. кој не знае, невешт, неразумен, глупав
impūbes, ĕris adi. недораснат, незрел, малолетен
impūnitas, ātis f неказнетост, разузданост
in (praep. +acc. и abl.) во
incarnor, 1 се овоплотувам
in-cendo, ndi, nsum, 3 запалувам, палам, распалувам, возбудувам, уништувам
incertus, a, um adi. несигурен, неизвесен, сомнителен, колеблив
in-cīdit излезе, се случи
in-cīdo, cīdi, cīsum, 3 врежувам, владувам, поткаструвам, прекинувам, прекратувам, прекинувам, режам
in-cīto, 1 поттикнувам, подбуцнувам, дразнам
in-clūdo, clūsi, clūsum, 3 заклучувам, затворам, сопирам, запирам, спречувам
inclusive adv. вклучувајќи
incognītus, a, um adi. непознат, неистражен, неиспитан
incōla, ae m жител
in-cōlo, colui, cultum, 3 населувам, живеам во
incolūmis, e adi. неповреден, цел
incommōdum, i n непријатност, незгода, тегобност, загуба, несреќа, пораз
incredibilis, e adi. неверојатен
incrĕpo, pui, pītum, 1 зашумувам, зазвечувам, се појавувам, се раѓам, правам да звечи, се нафрлам, навредувам, псујам, бодрам, поттикнувам
in-curro, curri, cursum, 3 налетувам на, се намерувам, навлегувам, граничам, потпаднавам под, запаѓам во, се изложувам на, учествувам, се натпреварувам

incursio, ōnis *f* **напад, навала, притисок**
incurvus, a, um *adi.* **извиен, свиен, искривен, крив**
incūso, 1 **обвинувам, набедувам, се жалам од**
in-cutio, cussi, cussum, 3 **удирам по, задавам, влевам, внушувам**
inde *adv.* **оттаму, оттука**
indiciūm, i *n* **пријава, достава, потказ, знак, белег, доказ, споменик**
in-dīco, dixi, dictum, 3 **објавувам, огласувам, соопштувам, заповедам да дојде, наложувам, наметнувам**
indiffērens, ntis *adi.* **рамнодушен, безразличен**
indignatio, ōnis *f* **гнев, огорченост, негодување**
in-dignor, 1 **сметам за срамно, негодувам**
in-do, dīdi, dītum, 3 **ставам, поставувам на, воведувам, предизвикувам, нанесувам, градам, изградувам**
in-dūco, duxi, ductum, 3 **воведувам, доведувам, втерувам**
indulgenter *adv.* **милостиво, благо, попустливо**
indulgeo, dulsi, dultum, 2 **попустлив сум, прогледувам низ прсти, склон сум кон, се грижам, чувам, препуштам, давам**
induo, dui, dūtum, 3 **облекувам, примаам, земам врз себе, прифаќам, присвојувам**
industria, ae *f* **работливост, дејствителност, трудољубовост, марливост**
in-eo, ii, ītum, īre **влегувам, настапувам, почнувам, преземам**
inērmis, e *adi.* **невооружен, незаштитен**
infamatorius, a, um *adi.* **кој е на лош глас, озлогласен**

infamia, ae *f* **лош глас, бесчестие, лоша слава, озлогласеност**
infans, fantis *m, f* *adi.* **мало дете, бебе**
infantia, ae *f* **детство**
infēri, ōrum *m* **кои се наоѓаат во подземното царство, мртовци**
inferior, ius *comp.* **подолен, понизок**
in-fēro, tūli, lātum, ferre **внесувам, донесувам, носам, наметнувам; in-fēro bellum + dat.** **напаѓам некого**
infestus, a, um *adi.* **непријателски, страшен, опасен**
in-ficio, fēcī, factum, 3 **обојувам, натопувам, заразувам, отрујам, расипувам**
infinītus, a, um *adi.* **неограничен, бескраен**
in-fringo, frēgi, fractum, 3 **кршам, удирам, ослабувам**
ingemīno, 1 **удвојувам, повторувам**
ingemisco, gemui, -, 3 **започнувам да стенкам, зајачувам, заофкувам, офкам над**
ingeniōsus, a, um *adi.* **надарен, даровит, духовит, досетлив, остроумен**
ingenium, i *n* **природа, карактер, нарав, темперамент, дарба, ум, талент**
ingens, entis *adi.* **огромен, многу голем, неизмерен**
in-gēro, gessi, gestum, 3 **внесувам, дотурам, давам, ставам, наложувам, наметнувам, дофрлам, испраќам**
ingratis *adv.* **нерадо, неволно, против волја**
in-gredior, gressus sum, 3 **влегувам, пристапувам, напаѓам**
in-hibeo, hibui, hibītum, 2 **задржувам, запирам, спречувам, употребувам, извршувам**
inimicus, a, um *adi.* **непријателски, неблагоприятен, омразен, погубен, гибелен, штетен**

inimicus, i m непријател, враг
initium, i n почеток, начело, принципи
iniuria, ae f неправда, навреда, загуба, штета
iniustus, a, um adi. неправеден, незаконски
inlustris, e adi. светол, јасен, блескав, познат, знаменит, одличен
innōcens, entis adi. нештетен, невин, недолжен
innumerabilis, e adi. безброен
inopia, ae f недостиг, скудност, немање
inquam, inquit (defect.) велам, кажувам, тврдам
inscius, a, um adi. кој не знае, невешт
in-scribo, scripsi, scriptum, 3 впишувам, запишувам
in-sector, 1 прогонувам, гонам, нападам
in-sēquor, secūtus sum, 3 следам, се залагам, се трудим, прогонувам, нападам, прекорувам
in-sēro, sēvi, sītum, 3 посејувам, засејувам, влевам, внушувам, соединувам, сврзувам
insidiae, ārum f заседа, измама, лукавство, итрина, подмолност
insigne, is n знак, белег, одличие, украс, облека, оружје
insignio, 4 обележувам, одликувам
insignis, e adi. обележан, бележит, знаменит, одличен, прочуен
insōlens, entis adi. ненавикнат, невообичаен, прекумерен, претеран, надуен, горделив
in-stituo, tui, tūtum, 3 поставувам, приредувам, подготвувам, прибавувам, востановувам, одредувам, организирам, одлучувам, решавам, обучувам, подучувам, воспитувам
institūtum, i n востановен начин на постапување и однесување, обичај, навика, намера, план, одлука

in-sto, stīti, -, 1 стојам на нешто, следам, одам по некого, нападам, гонам, се посветувам на нешто, се залагам, ревносно се занимавам со нешто, настојувам, настојчиво барам
in-struo, struxi, structum, 3 вградувам, засидувам, градам, постројувам, наредувам во боен ред, наместувам, поставувам, снабдувам со нешто, доставувам, добавувам, учам, подучувам
insūla, ae f остров
in-surgo, surrexi, surrectum, 3 се исправам, станувам, се кревам, се издигам
intēger, gra, grum adi. недопрен, неоштетен, цел, здрав, незавршен, нерешен, непристрасен, разборит, трезен
intel-lēgo, lexi, lectum, 3 забележувам, видувам, разбирам, спознавам
inter (praep. + acc.) меѓу, среде
inter-dīco, dixi, dictum, 3 забранувам, прогонувам, заповедам, наложувам
interdictum, i n забрана, привремена наредба на преторот
interdiu adv. дење, преку ден
interdum adv. понекогаш
interfector, ōris m убиец
inter-ficio, fēci, fectum, 3 убивам
intērim adv. меѓутоа, во секој случај
interior, ius com. внатрешен, близок, искрен, срдечен
interītus, us m пропаст, загнување, гибел, смрт
inter-mitto, mīsi, missum, 3 вметнувам, оставам да измине, пропуштам, оставам незаземен, оставам слободен, оставам пуст
interpret, ētis m, f посредник, толкувач, објаснувач

interprētor, 1 посредник сум, толкувам, објаснувам
inter-rōgo, 1 прашувам, распрашувам, обвинувам, повикувам на суд
inter-rumpo, rupi, ruptum 3 срушувам, прекинувам, пресечувам
inter-sum, fui, -, esse присутен сум, учествувам, земам учество;
interest (impers.) важно е
intervallum, i n меѓупростор, растојание, оддалеченост
inter-venio, vēni, ventum, 4 доаѓам меѓу, пречам, попречувам, застапувам на пат, се случувам, настапувам
intīmus, a, um adi. највнатрешен, најсилен, длабокоумен, најискрен
intro, 1 влегувам
intro-dūco, duxi, ductum, 3 воведувам, втерувам, тврдам
intro-eo, ii, itum, ire влегувам
introitāle, is n влезница
introitus, us m влегување, влез, пристап
inultus, a, um adi. неодмазен, неказнет
in-urgeo, ursi, -, 2 притиснувам, туркам, потиснувам
inutilis, e adi. непотребен, бескорисен
in-vādo, vāsi, vāsum, 3 влегувам, навалувам, напаѓам
in-venio, vēni, ventum, 4 наидувам, дознавам, откривам, пронаоѓам, извршувам
inventor, ōris m пронаоѓач
in-vertō, verti, versum, 3 свртувам, извртувам, расипувам, изопачувам
invicem adv. наизменично, по ред, меѓусебно, од двете страни
in-video, vīdi, vīsum, 2 завидувам
invidia, ae f завист, омраза
invisibilis, e adi. невидлив

invito, 1 повикувам, поканувам
invitus, a, um adi. неволен, кој не сака
in-vōco, 1 повикувам, наречувам
in-volvo, volvi, volūtum, 3 тркалам, завиткувам, обвиткувам, покривам
Iocasta, ae f Јокаста, мајката на Ојдип
Ioseph Јосиф
Iphigenia, ae f Ифигенија, ќерка на Агамемнон
ipse, ipsa, ipsum pron. demonstr. сам, сама, само
ira, ae f гнев
irātus, a, um adi. гневен, лут, разгневен
irremissibīlīter adv. незвозвратно, безвозвратно
ir-rīgo, 1 натопувам, наводенувам, закрепнувам
irrīsor, ōris m потсмевач, ругач, подбивач
irrīto, 1 дразнам, раздразнувам, разлутувам, огорчувам
ir-rumpo, rūpi, ruptum, 3 продирам, провалувам, проникнувам, со сила прекратувам
is, ea, id pron. demonstr. тој, таа, тоа
iste, ista, istud pron. demonstr. тој, таа, тоа; оној, онаа, она
ita adv. така, на таков начин
Italia, ae f Италија
Itālus, a, um adi. италски
itāque adv. и така
item adv. исто така, на истиот начин, исто
iter, itinēris n патување, пат, марш;
iter facere патувам
itērum adv. повторно
Ithāca, ae f Итака, остров во Јонското Море
iubeo, iussi, iussum, 2 заповедам
Iudaea, ae f Јудеја
iucundus, a, um adi. пријатен, угоден, мил, привлечен
iudex, icis m судија

iudicium, i n судско решение, суд, пресуда, проценка, мнение, мислење

iudico, 1 судам, пресудувам, осудувам, решавам, одлучувам, расудувам, мислам, проценувам, заклучувам

iugĕrum, i n југер, мерка за земја

iugum, i n јарем, иго, ропски јарем

Iulia, ae f Јулија

Iulius, a, um adi. јулиев, јулски

Iulius, i m Јулиј, римско родово име

iungo, iunxi, iunctum, 3 впрегнувам, јармувам, соединувам, сврзувам, спојувам

Iuno, ōnis f Јунона, божица на бракот

Iuppiter, Iovis m Јупитер, врховниот бог на Римјаните

iuramentum, i n заклетва

iurgiōsus, a, um adi. кавгаџиски

iurgium, i n кавга, карање, судски процес

iurisperitus, i m правник, познавач на правото и законите

iurista, ae m юрист, правник

iuro, 1 се колнам, се заколнувам, под заклетва тврдам

ius, iuris n право, справедливост

iussum, i n заповед, наредба, налог, порака

iussus, us m заповед

iustitia, ae f справедливост, правда, праведност

iustus, a, um adi. праведен, чесен, справедлив

iuvĕnis, is m млад, млад човек

iuventus, ūtis f младост

iuvo, iuvi, iutum, 1 (+acc.) помагам

iuxta adv. близу, блиску

K k

Kalendae, ārum f Календи, првиот ден во месецот во римскиот календар

L l

labefacto, 1 нишам, тресам, растресувам, занишувам, ослабувам, уништувам, разорувам

Labiēnus, i m Лабиен, легат на Кајсар во Галија

labium, i n усна

labor, lapsus sum, 3 се лизгам, се спуштам, паѓам во, потонувам, пропаѓам, се уништувам, се излажувам, погрешувам

labor, ōris m труд, работа, напор, мака

laboriōsus, a, um adi. работлив, трудољубив

labōro, 1 работам, се трудам, страдам

labrum, i n леген, када, котел, каца

Labyrinthus, i m лабиринт

lac, lactis n млеко

Lacedaemonius, i m лакедајмонец, спартанец

lacĕro, 1 раскинувам, растргнувам, распарчувам, упропастувам, уништувам, осрамотувам, понижувам

Laconica, ae f Лаконија, област во Грција на Пелопонес

lacrīma, ae f солза

lacrimōsus, a, um adi. полн солзи, солзлив, печален, тажен

lacus, us m езеро

laedo, laesi, laesum, 3 повредувам, оштетувам, огорчувам, растажувам, навредувам

Laërta, ae m Лаерт, таткото на Одисеј

laetitia, ae f радост, веселба

laetor, 1 се радувам, се веселам

Laius, i m Лај, таткото на Ојдип

lampas, ādis f свеќа, факел, борина

lanātus, a, um adi. волнест, покриен со волна

lanīger, ĕri m овен, јагне

laqueus, i m јаже со јамка, замка, стапица, измама, итрина

largior, 4 раздавам, дарувам, поткупувам
largitio, ōnis *f* дарезливост, поткуп
lassus, a, um *adi.* изморен, преморен, истоштен, капнат, папсан
lateo, tui, -, 2 сокриен сум, се кријам, непознат сум
later, ěris *m* тула, цигла
Latīnus, a, um *adi.* латински
latitūdo, ĩnis *f* ширина, широчина, пространство
Latium, i *n* Латиј, област во Италија
Latōna, ae *f* Латона, мајка на Аполон и Дијана
latro, ōnis *m* разбојник, арамија
latrocinium, i *n* разбојништво, грабеж
latus, a, um *adi.* широк
latus, ěris *n* страна, бок
laudabilis, e *adi.* достоен за пофалба
laudo, 1 фалам, пофалувам
laurus, i *f* лавор, лаврово дрво
laus, laudis *f* пофалба, слава
lavo, lavi, lautum, 1 мијам, перам, се капам
lectum, i *n* легло, кревет
lectūra, ae *f* читање
legatio, ōnis *f* пратеништво
legātus, i *m* пратеник, легат
legio, ōnis *f* легија
lego, legi, lectum, 3 собирам, берам, читам
lentitūdo, ĩnis *f* бавност, тромост, млитавост
Lentūlus, i *m* Лентул, римско презиме
lentus, a, um *adi.* жилав, подвижен, мек, вит, бавен, тром, спокоен, мирен, трпелив, рамнодушен, млитав, опуштен, безгрижен
leo, ōnis *m* лав
Leonidas, ae *m* Леонида, спартански басилеј
lepus, ōris *m* зајак
Lernaeus, a, um *adi.* лернајски
Lesbia, ae *f* Лезбија
levis, e *adi.* лесен, слаб, незначителен, мал, лесноумен, неугледен
lex, legis *f* закон
libenter *adv.* радо, со задоволство, на драго срце
liber, bri *m* книга
liber, ěra, ěrum *adi.* слободен
liberātor, ōris *m* ослободител
liběri, ōrum *m, pl. t.* деца
liběro, 1 ослободувам
libertas, ātis *f* слобода
libertus, i *m* ослободеник
libet, libuit (libitum est), 2 (*impers.*) се допаѓа, се сака, угодно е, пријатно е
Libitīna, ae *f* Либитина, римска божица на погребувањето
libo, 1 земам малку од нешто, штрбнувам, каснувам, одземам, жртвувам, излевам во чест на боговите
libum, i *n* вид медањак, колач
licet, licuit, -, 2 дозволено е, може, прилега
licitor, ōris *m* ликтор
ligneus, a, um *adi.* дрвен
lignum, i *n* дрво
limen, ĩnis *n* праг, живеалиште, дом, куќа
limes, ĩtis *m* меѓа, граница
lingua, ae *f* јазик
linia, ae *f* линија, црта
liquor, ōris *m* течност, влага, вода, мора
littěra, ae *f* буква; *pl.:* наука, литература, писмо, писменост
litus, ōris *n* брег
Livius, i *m* Ливиј, римски историограф
loco, 1 сметствувам, положувам, поставувам, изградувам
locuples, ětis *adi.* богат, имотен
locus, i *m* место
longaevus, a, um *adi.* долговечен, многулетен

longitūdo, ĩnis *f* должина, долготрајност
longus, a, um *adi.* долг
loquor, locūtus sum, 3 зборувам, говорам, беседам
Luca, ae *m* Лука
luceo, luxi, —, 2 блескам, светкам
Lucia, ae *f* Лукија, лично име
Lucifer, ěri *m* утринска ѕвезда, планетата Венера, Деница
lucus, i *m* лаг, шума
ludibrium, i *n* ругање, потсмев, подбив
ludīcrum, i *n* игра, забава
ludo, lusi, lusum, 3 играм, се занимавам со нешто на шега, се потсмевам, се шегувам
ludus, i *m* игра, забава, разонода, училиште, школа
lugeo, luxi, luctum, 2 оплакувам, жалам, во траур сум за неког
lumen, ĩnis *n* светлина, виделина, лач, факел, свеќа, очи, украс, блесок, спас, помош, надеж
luna, ae *f* месечина
lupus, i *m* волк
lux, lucis *f* светлина, огин, пламен, сјај, дневна светлина; **prima luce** во мугрите
luxus, us *m* раскош, изобилие, расипништво
Lycaōnis, ĩdis *f* Ликаонида, ќерката на Ликаон, т. е. Калисто
Lydi, ōrum *m* Лидијци
lympha, ae *f* влага, вода
lyra, ae *f* лира

M m

Macēdo, ōnis *m* Македонец
machīna, ae *f* машина, орудие
machīnor, 1 измислувам, пронаоѓам, кројам, смислувам некакво зло против неког

macto, 1 колам, принесувам како жртва, жртвувам, убивам
Maecēnas, ātis *m* Мајкенат, пријател на Август, покровител на учените и поетите
maereo, rui, —, 2 тажен сум, тагувам, оплакувам, тажам
maestus, a, um *adi.* тажен, жален
magis *comp.* подобро
magister, tri *m* учител
magistra, ae *f* учителка
magistrātus, us *m* магистрат, висока службена положба
magnificus, a, um *adi.* великолепен, возвишен
magnitūdo, ĩnis *f* големина, величие, возвишеност
magnus, a, um *adi.* голем, велик
Maia, ae *f* Маја, мајка на Меркур
maiestas, ātis *f* возвишеност, светост, достоинство, углед
maior, ius *comp.* поголем, постар
maiōres, um *m pl. t.* предци
male *adv.* лошо
maledictum, i *n* пцост, клетва, навредлив збор
malo, malui, —, malle повеќе сакам, претпочитам
mālum, i *n* 1 зло, несреќа
mālum, i *n* 2 јаболко
malus, a, um *adi.* лош, зол
Mamercīnus, i *m* Мамеркин, римско презиме
mandātum, i *n* порачка, налог, заповед
mando, 1 наложувам некому нешто, предавам, доверувам, врачувам
mane *adv.* утро
maneo, mansi, mansum, 2 останувам, се задржувам, чекам
manus, us *f* рака, чета, власт, сила, моќ
Marāthon, ōnis *m, f* Маратон
Marathonius, a, um *adi.* маратонски
marca, ae *f* гривна

Marcus, i m Марк, лично име
mare, is n море
Maria Марија
maritimus, a, um adi. морски, приморски
maritus, i m маж, сопруг
Marius, i m Мариј
Mars, Martis m Марс, бог на војната
Martius, a, um adi. 1. Марсов, 2. мартовски
martyr, yris m, f маченик, маченичка
mas, maris m маж, мажјак
masculus, i m маж
Massiliensis, e adi. масилиски, од Масилија (ден. Марсеј)
mater, tris f мајка
matrimonium, i n брак, сопружништво
matrōna, ae f матрона, почитувана и позната омажена жена, госпоѓа
matūrus, a, um adi. зрел, стасан, дораснат, мажествен
maxīme comp. најмногу, највеќе
Maximiānus, i m Максимијан
maximus, a, um comp. најголем
Medea, ae f Медеја
medicamentum, i n лекарство, лек
medicīna, ae f медицина, лекарска вештина
medicus, i m лекар
mediterraneus, a, um adi. средоземен, внатрешен, централен
medium, i n средина
medius, a, um adi. среден
mel, mellis n мед
melior, ius comp. подобар
mellitū, a, um adi. меден, сладок
Melpomēne, es f Мелпомена, муза на трагедијата и лирската поезија
membrum, i n член, крак како дел од човечкото тело
memīni, meminisse се сеќавам
memor, ōris adi. оној кој се сеќава
memorabilis, e adi. достоин за спомен

memoria, ae f сеќавање; **memoria tenēre** се сеќавам
memoriālis, e adi. кој се однесува на спомен, на сеќавање
memōro, 1 се споменувам, споменувам, раскажувам, се потсетувам на нешто
Menelaus, i m Менелај, син на Атреј, крал на Спарта, сопруг на Хелена
mens, mentis f ум, мислење, мисла
mensa, ae f маса, трпеза
mensātor, ōris m столар
mensis, is m месец
messūra, ae f мерење, мерка, големина
mentior, 4 измислувам, лажам, измамувам
mercātor, ōris m трговец
mercatūra, ae f трговија
mercor, 1 купувам
Mercurius, i m Меркур, римски бог на трговијата и патиштата, гласник на боговите
mere adv. непомешано, чисто
mereo, rui, rītum, 2 заслужувам, заработувам, стенкнувам
mereor, merītus sum, 2 заслужувам, заработувам
mergo, mersi, mersum, 3 потопувам, нурнувам, вовлекувам, сокривам
meridies, ēi m пладне, југ
merīto adv. заслужено
merītum, i n заслуга, услуга
merus, a, um adi. непомешан, чист, сув, цел, вистински, прав
messor, ōris m жетвар, косач
metrīca, ae f метрика
metuo, metui, tūtum, 3 се плашам, стравувам
metus, us m страв
meus, a, um pron. poss. мој
Midas, ae m Мида, митски крал во Фригија
migro, 1 се преселувам
miles, ītis m војник

Milētus, i f Милет, град во Мала Азија
militāris, e adi. воен, војнички
militia, ae f поход, воена служба; **domi militiaeque** во време на мир и војна
mille (pl.: milia) илјада
Miltiādes, is m Милтијад, атински војсководец
Minerva, ae f Минерва, римска божица на мудроста, вештините, уметностите и науките
minīme *comp.* најмалку
minīmus, a, um *comp.* најмал
minister, tri m слуга, помошник
minītor, 1 се заканувам, заплашувам
minor, minus *comp.* помал
Minos, Minois m Минос, крал на Крит
Minotaurus, i m Минотаур, полу човек-полу бик
minuo, minui, minūtum, 3 намалувам, снижувам, ослабувам
minus *comp.* помалку
mirābilis, e adi. чудесен, восхитувачки, чуден, необичен
miror, 1 се чудам, се восхитувам
mirus, a, um adi. чуден, чудесен, восхитувачки, прекрасен
misceo, miscui, mixtum, 2 мешам, соединувам
misellus, a, um adi. мешовит, смешан, помешан
miser, ēra, ērum adi. беден, несреќен, јаден, тажен, сиромашен
misericordia ae f милосрдие, сожалување
misēror, 1 жалам некого, сочувствувам
mitīgo, 1 смекнувам, правам мек, ублажувам, олеснувам, успокојувам
mitis, e adi. мек, нежен, благ, мек, мирен, тивок, кроток
mitto, misi, missum, 3 испраќам, пуштам, праќам

moderatio, ōnis f умереност, воздржување, снисходливост, раководење, управување
moderātor, ōris m кој ја запазува правата мерка, управувач, раководител, владеач
modicus, a, um adi. умерен, среден, приличен, разумен, разборит
modo adv. само, сега, токму сега; **modo... modo** ту... ту
modus, i m мерка, права мерка, големина, количество, граница, цел, крај, мелодија, ритам, начин
moedor, 1 вршам прељуба
moenia, ium n, pl. t. ѕидини
moles, is f тежина, куп камења, насип, големина, бреме, тешкотија, напор, труд, мака, сила
molestus, a, um adi. тегобен, тежок, мачен, непријатен, одвратен, усилен
mollio, 4 омекнувам, разнежувам, размазувам
momentum, i n движење, растојание, минување време, време, кусо време, миг, час, удар, тежина, значење, важност
moneo, nui, nītum, 2 опоменувам, потсетувам, поучувам, укорувам, казнувам
mons, montis m планина, брдо, гора, рид
monstro, 1 покажувам
monstrum, i n божјо знамение, знак, натприродна појава, чудо, чудовиште
monumentum, i n споменик
mora, ae f задржување, завлекување, одолжување, одложување, запирање, одмор, почивка, тешкотија, пречка
morbus, i m болест
mordeo, momordi, morsum, 2 гризам, касам
morior, mortuus sum, 3 умирам

moror, 1 се забавувам, се задржувам, задоцнувам, се одолжувам, сопирам, спречувам, одлагам

morōsus, a, um adi. своеглав, ситничав, зловолен

mors, mortis f смрт

morsus, us m гризнување, каснување, гриз

mortālis, e adi. смртен

mortuus, a, um adi. мртов

mos, moris m нарав, обичај, карактер

moveo, movi, motum, 2 раздвижувам, движам, трогнувам, возбудувам, поттикнувам

mox adv. наскоро

Mucius, i m Мукиј, римско родово име

muliēbris, e adi. женски

mulier, ēris f жена

multiugus, a, um adi. многукратен, многуброен

multiplex, līcis adi. многукратен, многуброен, опширен

multiplicatio, ōnis f множување

multiplīco, 1 умножувам, наголемувам, зголемувам

multitūdo, īnis f множество, толпа

multo adv. многу

multum adv. многу, особено, силно

multus, a, um adi. многу, многуброен

mundus, i m свет, вселена, свемир

munio, 4 утврдувам, заштитувам, бранам

munus, ēris n должност, служба, услуга, помош, дар, подарок, претстава, свечени јавни игри

murmur, ūris n шепот, мрморење, шум, бука, татнеж

murmuratio, ōnis f мрморење

murus, i m ѕид

mus, muris m глушец, глувче

Musa, ae f Муза

musicus, a, um adi. музички, музикален, поетски

mutatio, ōnis f промена, замена, сменување

muto, 1 менувам, заменувам, сменувам, променувам

N n

nam conict. имено, зашто, бидејќи

narro, 1 раскажувам

nascor, natus sum, 3 се раѓам, произлегувам

natālis, e adi. кој се однесува на раѓањето, роден

natio, ōnis f племе, народ

nato, 1 пливам

natūra, ae f природа

natus, i m син, чедо

natus, us m раѓање

nauta, ae m морнар

navālis, e adi. морски

navīgo, 1 пловам

navis, is f кораб; **navis longa** — воен кораб

Nazareth Назарет

-ne ли, да ли

ne conict. за да не, да не

Neapōlis, is f Неапол

nes conict. ниту

necessarius, a, um adi. неопходен, потребен, нужен

nesnon conict. како и

neso, 1 убивам

nefastus, a, um adi. недозволен, забранет, несреќен, злокобен, грешен, нечестив

neglēgo, lexi, lectum, 3 не се грижам за нешто, пренебрегнувам, занемарувам

nego, 1 одрекувам, порекнувам; + *acc. cum infin.* велаам, дека не

negotium, i n работа, занимавање, дејност

nemo никој

nepos, ōtis m внук

Neptūnus, i m Нептун, римски бог на морето

neque *conict.* и не, па не, а не, исто така не, ниту; **neque** ..., **neque** ниту ... ниту

Nero, ònis *m* Нерон, римски император

nervus, i *m* жила, дамар, мускул

nescio, 4 не знам

Nessus, i *m* Нес, кентаур

nex, necis *f* смрт, убиство

nexus, us *m* врска, сплет, низа, обврска, договор

niger, gra, grum *adi.* црн

nihil ништо

nil = nihil

Nilus, i *m* Нил

nimius, a, um *adi.* многу голем, пре-голем, прекумерен

nisi *conict.* ако не, да не

nix, nivis *f* снег

no, navi, -, 1 пливам, пловам

nobilis, e *adi.* познат, знаменит, сла-вен, благороден

noceo, nocui, nocitum, 2 наштетувам, нанесувам штета, повредувам

noctu *adv.* ноќе

nodus, i *m* јазол, врска, пранги

Noe Ное

nolo, nolui, —, nolle не сакам

nomen, inis *n* име, род, племе, народ, слава

nomino, 1 нарекувам

non не

non solum...sed etiam не само...туку и

nondum *adv.* уште не

nonne зарем не, не... ли, не ли

nonnullus, a, um *adi.* некој, понекој

nos *pron. pers.* ние

nosco, novi, notum, 3 познавам, запознавам, разбирам, испитувам, признавам

noster, tra, trum *pron. poss.* наш

notitia, ae *f* познавање, познатост, знаење

notities, ei *f* познавање, познатост, знаење

noto, 1 означувам, обележувам, посочувам, покажувам

notus, a, um *adi.* познат

novem *num. card.* девет

noverca, ae *f* маќеа

novies *adv. num.* деветпати

novus, a, um *adi.* нов

nox, noctis *f* ноќ

nubes, is *f* облак

nubo, nupsi, nuptum, 3 (+ *dat.*) се мажам

nudus, a, um *adi.* гол

nullus, a, um *adi.* никој, ниеден

num *adv. interr.* зар, зарем

Numa, ae *m* Нума

numen, inis *n* миг, кимање, намигнување, заповед, божја волја, божествена сила, пророштво, божество

numero, 1 бројам, сметам

numerus, i *m* број

Numitor, oris *m* Нумитор, крал на Алба Лонга

nummus, i *m* пара, монета

nunc *adv.* сега

nunquam *adv.* никогаш

nuntio, 1 објавувам, прогласувам, соопштувам

nuntius, i *m* гласник, весник, извес-тувач

nuper *adv.* неодамна

nuptiae, arum *f, pl. t.* свадба

nusquam *adv.* никаде

nympha, ae *f* нимфа

О о

ob (*praep.* + *acc.*) пред, кон, заради, поради

ob-icio, ieci, iectum, 3 фрлам пред, поставувам пред, испречувам, изложувам, причинувам, предизвикувам, создавам, нанесувам, задавам, одвраќам, префрлам, приговарам, прекорувам

ob-līgo, 1 приврзувам, обврзувам
obliviscor, lītus sum, 3 (+ *gen.*)
заборавам
ob-servo, 1 набљудувам, следам,
пазам, чувам, почитувам
obses, īdis m заложник
obsidio, ōnis f опколување, опсада
ob-sideo, sēdi, sessum, 2 заземам,
освојувам, запоседнувам, блокирам
ob-sīdo, sēdi, sessum, 3 заземам,
освојувам, запоседнувам
ob-sto, stīti, (stātum), 1 стојам на пат,
се испречувам, пречам, се спротивставувам, се противам
ob-strēpo, pui, pītum, 3 шумам,
свечам, бучам
ob-tineo, tinui, tentum, 2 држам,
зафаќам, заземам, имам, владеам,
управувам, добивам, стекнувам,
бранам, докажувам, покажувам
occāsus, us m запаѓање, заоѓање,
залез, пропаѓање, пропаст, крај
occidentālis, e adi. западен
oc-cīdo, cīdi, cāsūm, 3 паѓам, се
уривам, загнувам, заоѓам, умирам
oc-cīdo, cīdi, cīsūm, 3 соборувам,
сечам, убивам, отепувам, измачувам,
уништувам, упропастувам
occultatio, ōnis f сокривање, криење,
таење
occulto, 1 сокривам, кријам,
прикривам
occultus, a, um adi. таен, скришен
occūpo, 1 заземам, освојувам, напаѓам
Oceānus, i m океан
Octaviānus, i m Октавијан, римско
родово име
octo num. card. осум
octogesīmus, a, um adi. num. ord.
осумдесетти
ocūlus, i m око
odi, -, odisse мразам

odiōsus, a, um adi. омразен, непријатен,
здодавен
odium, i n омраза
Oedīpus, i u pōdis m Ојдип, цар на
Теба
offendo, fendi, fensum, 3 удирам,
повредувам, навредувам, оскрбувам,
претрпувам повреда, поразен сум
of-fēro, tūli, lātum, ferre изнесувам
пред, испречувам, препуштам,
изложувам, изнесувам против некого,
понудувам, жртвувам
officium, i n служба, должност,
задолжение; **officium servāre**
извршувам должност
Ogygia, ae f Огигија, остров во
Средоземното Море, дом на нимфата
Калипсо
Oineus, i m Ојнеј, цар на Калидон
olea, ae f маслинка, маслина
olim adv. некогаш, одамна
olīva, ae f маслинка, маслина
Olympius, a, um adi. олимписки
Olympus, i m Олимп
omen, īnis n знак, белег, предзнак
omitto, mīsi, missum, 3 испуштам,
пуштам, оставам, занемарувам,
пренебрегнувам, пропуштам, премолчувам,
не споменувам
omnīno adv. сосема, напoлно, потполно
omnipōtens, entis adi. семоќен
omnis, e adi. секој, сиот; pl. сите
onerarius, a, um adi. товарен
onus, ēris n бремене, товар, тежина
opĕra, ae f работа, труд, дејност;
opĕram dare настојувам, се трудам
operio, rui, rtum, 4 покривам,
закопувам, погребувам, затворам
opĕror, 1 работам, се трудам, извршувам,
принесувам жртва
opinio, ōnis f мнение, мислење, став,
нагаѓање

oportet, rtuit, -, 2 треба
oppīdum, i n тврдина, град
op-prīmo, pressi, pressum, 3 притискам, притиснувам, потиснувам, кријам, затајувам, ставам крај, наеднаш напаѓам
op-pugno, 1 напаѓам, опсадувам
ops, opis f моќ, снага, сила, власт, помош, заштита; *pl.*: воена сила, имотност, богатство
optīmus, a, um *compr.* најдобар
opto, 1 избирам, посакувам
opūlens, entis adi. богат
opulentus, a, um *adi.* богат, моќен, влијателен, угледен, знаменит
opus n (indecl.) потреба; **opus est** треба
opus, ěris n работа, дејност, дело
ora, ae f брег
oracūlum, i n пророчиште, одговор на пророчиште, пророштво
oratio, ōnis f говор, моќ или способност за говорење, говор, јазик, начин на зборување; **oratiōnem habēre** држам говор
oratorius, a, um *adi.* ораторски, говорнички
orba, ae f сирачка, вдовица
orbis, is m круг; **orbis terrārum** земјен круг, свет
Orcus, i m подземје, подземно царство, богот на подземното царство, *прен.* смрт
ordīno, 1 редам, подредувам, доведувам во ред, уредувам, определувам, назначувам на должност
ordo, ĩnis m ред, редица, боен ред, строј, уредба, поредок
oriens, entis m изгревање, изгрев, исток, источни земји
orientālis, e *adi.* источен
orior, ortus sum, 4 се кревам, се издигам, изгревам, се раѓам, се појавувам, настанувам, започнувам

ornātus, a, um *adi.* снабден, вооружен, украсен
ornātus, us m наоружување, накит, украс
orno, 1 снабдувам, вооружувам, украсувам, фалам, восфалувам
oro, 1 говорам, зборувам, молам
Orpheus, i m Орфеј
ortus, us m изгревање, изгрев, излез, исток, почеток, потекло, настанок, пород, раѓање
os, oris n уста, јазик, говор, изговор, устие, отвор, влез, дупка
ostendo, ndi, ntum, 3 покажувам, прикажувам, претставувам, ветувам, посочувам
ostium, i n устие, влез, врата
otium, i n време слободно од службени работи, слободно време, политички слободно време, мирно време, мир
Ovidius, i m Овидиј, римски поет
ovis, is f овца

P p

paene adv. речиси
pagus, i m околија, округ, област, село
palam adv. јавно, пред очите на сите, јасно, отворено
Palatīnus, a, um *adi.* палатински
Palatium, i n Палатин, еден од седумте ридови во Рим
palatium, i n дворец, палата
pallor, ōris m бледило, страв, неспокој
palma, ae f дланка, рака, гранче, фиданка, награда за победник, слава, победник
pando, pandi, passum (pansum), 3 распростирам, растегнувам, раширувам, пружам, спружувам, отворам, откривам, објавувам, објаснувам, излагам
panis, is m леб

pannus, i m крпа, партал, облека, лента за глава

panthēra, ae f пантер, леопард, жирафа

par, paris n пар, двојка, чифт

par, paris adi. рамен, еднаков

parco, pepercī, -, 3 (+dat.) штедам, пазам, поштедувам

parcus, a, um adi. штедлив, скржав, стиснат, умерен, воздржан, скуден, редок

parens, entis m, f родител, родителка

pareo, rui, ritum, 2 се покажувам, се појавувам, станувам видлив, се покорувам, слушам, се повинувам, се предавам

paries, ētis m ѕид

pario, pepēri, partum, 3 раѓам, снесувам, несам, создавам, творам, измислувам, изумувам, причинувам

Paris, idis m Парис, син на Пријам

paritas, ātis f равенство, еднаквост

pariter adv. еднакво, рамно, заедно

Parmenio, ōnis m Парменион, војсководец на Филип II

paro, 1 подготвувам, спремам, израмнувам, извршувам, се подготвувам, придобивам, стекнувам, набавувам

pars, partis f дел, страна

parsimonia, ae f штедење, штедливост

Parthi, ōrum m Парти, скитско племе

particeps, cipis adi. кој има дел во нешто, кој учествува во нешто

partim adv. делумно

parvus, a, um adi. мал, млад, слаб

pasco, pavi, pastum, 3 терам на паша, пасам, се занимавам со сточарство, одгледувам, негувам, насладувам, развеселувам, наситувам, пасам, брстам

passer, ēris m врабец

passus, us m чекор, мерка за должина (=1.48 m)

pastor, ōris m овчар, пастир

patefacio, fēci, factum, 3 отворам, правам достапен или прооден, изнесувам на виделина, откривам, укажувам, предочувам, правам видлив

pateo, tui, -, 2 отворен сум, подавам, давам, очигледен сум, јавен сум, се простирам, се протегам

pater, tris m татко

paternus, a, um adi. татков, татковски

patienter adv. трпеливо, стрпливо

patior, passus sum, 3 трпам, трпеливо поднесувам, допуштам, давам, дозволувам

patria, ae f татковина

patrimonium, i n татковина, наследен имот, наследство, имот, богатство

patrius, a, um adi. татковски, татков, наследен

Patroclus, i m Патрокле

patrōnus, i m патрон, покровител, заштитник

paucus, a, um adi. мал, малуброен

paulātim adv. по малку, постепено, малку по малку

paulo adv. малку

paulūlum adv. малку

pauper, ēris adi. сиромашен, беден, скуден, сиромав

pavimentum, i n под, направен од набиени камења, глина, песок и вар

pavo, ōnis m паун

paux, pacis f мир, спокој, тишина, душевен спокој

peccātor, ōris m грешник

peccātum, i n грешка, вина, престап, грев

pecco, 1 грешам, правам престап, правам голема грешка

pectus, ōris *n* гради, граден кош, срце, душа
pecunia, ae *f* пари
pecus, ōris *n* стока, добиток, стадо
peior, ius *comp.* полош
pelāgus, i *n* море, морска шир, голема вода
Peleus, i *m* Пелеј, татко на Ахил
pellis, is *f* кожа, крзно, зимски шатор од кожа
pello, pepūli, pulsum, 3 удирам, тропам, бијам, допирам, трогнувам, избркувам, изгонувам, протерувам, прогонувам, заточувам
Pelops, ōpis *m* Пелоп, син на Тантал
pendeo, rependi, -, 2 висам, обесен сум на нешто, зависам, произлегувам, се заканувам да паднам, се поведувам по некој, се колебам
pendo, rependi, pensum, 3 обесувам на вага, мерам, одмерувам, премерувам, ценам, проценувам, расудувам, уважувам, сметам, плаќам, исплаќам, трпам, претрпувам, поднесувам, тежам
Penelōpa, ae *f* Пенелопа, жената на Одисеј
penes (*praep. + acc.*) во, кај, при
Penēs, i *m* Пенеј, речен бог
penna, ae *f* перо, пердув, крило
penuria, ae *f* недостиг, скудност
per (*praep. + acc.*) низ, по, преку, со посредство на
perāgo, ēgi, actum, 3 понижувам, прободувам, истерувам до крај, извршувам, завршувам, проживувам, протерувам, расправам, раскажувам
peragro, 1 патувам по, поминувам, проникнувам
perambūlo, 1 обиколувам, поминувам, прешетувам

percontatio, ōnis *f* испитување, распрашување, преслушување, иследување
percontor, 1 испитувам, распрашувам
percussor, ōris *m* убиец
per-cutio, cussi, cussum, 3 прободувам, удирам, погодувам, бијам, убивам
per-do, dīdi, dītum, 3 упропастувам, уништувам, распипувам, губам
per-domo, domui, domitum, 1 сосема скротувам, покорувам, совладаувам
per-dūco, duxi, ductum, 3 доведувам, дотерувам, издигам, возвишувам, приклонувам, придобивам
peregrīnus, a, um *adi.* туѓ, странски
peregrīnus, i *m* туѓинец, странец
perennis, e *adi.* кој трае цела година, непрестаен, траен, вечен
per-eo, ii, itum, ire се изгубувам, исчезнувам, пропаѓам, загинавам, умирам
perfīde *adv.* вероломно, подмолно
perfidia, ae *f* вероломност, нечесност, подмолност
perfūga, ae *m* бегалец
per-fugio, fūgi, fugitum, 3 бегам, пребегнувам
perfugium, i *n* прибежиште, засолниште
pergo, perrexi, perrectum, 3 продолжувам во иста насока, отидувам, појдувам, се упатувам кон
periculōsus, a, um *adi.* опасен
periculum, i *n* опасност
perītus, a, um *adi.* искусен, вешт, опитен
per-lēgo, lēgi, lectum, 3 разгледувам, прочитувам, читам
per-luo, lui, lūtum, 3 измивам, исперам
permagnus, a, um *adi.* многу голем, огромен

per-mitto, mīsi, missum, 3 пуштам, испуштам, препуштам, предавам, доверувам, се откажувам, дозволувам

per-moveo, mōvi, mōtum, 2 раздвижувам, поттикнувам, наговорувам, наведувам, набедувам, трогнувам, потресувам, возбуждам

per-mulceo, mulsi, mulsum (mulctum), 2 мазнам, гладам, милувам, угодувам, успокојувам, смирувам, утешувам, смекнувам

perniciēs, ēi f гибел, уништување, пропаст

perniciōsus, a, um adi. гибелен, погубен, опасен

perpetuus, a, um adi. вечен, постојан

Persa, ae m Персиец

per-sēquor, secūtus sum, 3 одам по, следам, преследувам, бркам, бранам, заштитиувам, кажувам, објаснувам

per-sevēro, 1 упорен сум, истраен сум, продолжувам

per-sisto, stīti, -, 3 продолжувам да стојам, истрајувам, опстојувам

per-suadeo, suāsī, suāsum, 2 (+ dat.) убедувам, наговарам

per-taedet, taesum est, 2 (impers.) здодеано ми е, одвратно ми е

per-terreo, rui, ritum, 2 преплашувам

per-tineo, tinui, tentum, 2 допирам, се протегам, се простирам, се однесува на, засегам, служам, имам значење

per-tingo, -, -, 3 допирам, се протегам, се простирам

per-ungo, unxi, unctum, 3 намачкувам, премачкувам

per-venio, vēni, ventum, 4 доаѓам, пристигам, одам

pes, pedis m нога, стапка – мерка за должина (30 cm)

pessimus, a, um super. најлош

petitio, ōnis f напад, удар, барање,

peto, petīvi, petitum, 3 брзам, одам, итам, се упатувам, барам, напаѓам, навалувам, молам, измолувам

petulantia, ae f беснотија, распуштеност, дрскост, палавост

Phaedrus, i m Фајдар, баснописец

Phaëthon, ōnis m Фаетон, син на Хелиј и Климена

Pharnāces, is m Фарнак, крал на Понт

Pharsālus, i f Фарсал, град во Тесалија

Pharus, i f Фарос, остров кај Александрија во Египет

Phasis, is f Фасис, река во Колхида

Philippus, i m Филип, крал на Македонија

Philo, ōnis m Филон, грчки философ

philosophia, ae f философија

philosōphus, i m философ

philtrum, i n љубовен напиток

Phoenicia, ae f Фојникија

Phrixus, i m Фрикс, брат на Хела

Phrygia, ae f Фригија, област во Мала Азија

piētas, ātis f побожност, почит, приврзаност, љубов, справедливост, благост, милосрдие

piger, gra, grum adi. мрзлив, бавен, тром

pilus, i m влакно

piper, ěris n бибер

pipio, 1 црцорам

Piraeus, i m Пиреј, атинското пристаниште

piscis, is m риба

Pisistrātus, i m Писистрат, атински тиранин

pius, a, um adi. богобојазлив, побожен, чесен, верен, љубезен

placeo, cui, cītum, 2 се допаѓам, по волја сум; **placet (impers.)** ми се допаѓа, сметам за добро, мислам, сакам

placīde adv. тивко, спокојно, мирно, кротко

placo, 1 успокојувам, смирувам
plaga, *ae* *f* удар, рана, штета, загуба
planities, *ēi* *f* рамнина, рамница, рамно место
planta, *ae* *f* растение
Plato, *ōnis* *m* Платон, старогрчки философ
plaustrum, *i* *n* товарна кола
plebs, *bis* *f* прост, обичен народ, толпа, цган
plenus, *a*, *um* *adi.* полн
plerique, **pleraeque**, **pleraque** *adi.* повеќето, поголемиот дел, мнозинството
plerumque *adv.* најмногу, најчесто, обично
pluit (*impers.*) врне дожд
plumbum, *i* *n* олово; **p. album** калај
plurimum *adv.* највеќе, најмногу
plurimus, *a*, *um* *adi.* [*superl.*] најмногу, многуброен, особено многу
plus *comp.* повеќе
Pluto, *ōnis* *m* Плутон, бог на подземното царство
poena, *ae* *f* казна
Poeni, *ōrum* *m* Пунци
poëta, *ae* *m* поет
polliceor, **pollicitus sum**, 2 ветувам
Polybius, *i* *m* Полибиј, старогрчки историчар
Polybus, *i* *m* Полиб, крал на Коринт
Polyphēmus, *i* *m* Полифем, едноок киклоп
Pompeiānus, *a*, *um* *adi.* Помпеев
Pompēius, *i* *m* Помпеј, римско родово име
Pompilius, *i* *m* Помпилиј, римско родово име
Pomponius, *i* *m* Помпониј, родово име
pomum, *i* *n* овошје, овошно дрво
pondus, *ēris* *n* тежина, товар, важност, углед, значајност, бреме
pono, **posui**, **positum**, 3 поставувам, положувам, градам, издигам, осветувам

pons, **pontis** *m* мост
Ponticus, *a*, *um* *adi.* понтиски
pontifex, **ficis** *m* понтифекс, врховен свештеник
Pontius Pilātus, *i* *m* Понтиј Пилат
Pontus, *i* *m* Црно Море, Понт
poples, **ītis** *m* потколеница, колено
popūlus, *i* *m* народ
Porcius, *i* *m* Поркиј, римско родово име
porro *adv.* понатака, напред, натаму, далеку, понапред, подоцна
Porsenna, *ae* *m* Порсена, крал на Етрурците
porta, *ae* *f* врата, порта
portendo, **tendi**, **tentum**, 3 објавувам, прорекувам, претскажувам, предвестувам
porticus, *us* *f* портик, трем, покриена галерија, колонада
porto, 1 носам, пренесувам, донесувам, снабдувам
portus, *us* *m* пристаниште, засолниште, прибежиште
posco, **poposci**, –, 3 барам, побарувам, испитувам, викам на суд, молам
possideo, **sēdi**, **sessum**, 2 поседувам, имам, имам во своја власт
possum, **potui**, —, **posse** можам, во состојба сум
post (*praep.* + *acc.*) зад, позади, по
postea *adv.* потоа, подоцна
postērus, *a*, *um* *adi.* иден, следен
postquam *conict.* откако, откако, бидејќи
postrēmo *adv.* најпосле, на крај, конечно, за последен пат
postrēmus, *a*, *um* *adi.* последен, краен
postridie *adv.* следниот ден, утрентата
postūlo, 1 барам, побарувам, наложувам, обвинувам
potens, *entis* *adi.* моќен, способен, силен, влијателен
potentia, *ae* *f* сила, моќ, власт

potestas, ātis *f* моќ, сила, политичка моќ, власт, владеење, можност

potior, potitus sum, 4 освојувам нешто, се доберувам до нешто, завладувам, владеем, имам, господарам

potius *adv.* поскоро, подобро

praeebo, praebui, praebitum, 2 пружам, подавам, давам, укажувам, искажувам, покажувам

praecaveo, cāvi, cautum, 2 претпазлив сум, се пазам, се чувам, одвраќам, отстранувам

praecēdo, cessi, cessum, 3 одам напред, одам пред некого, претстигнувам, надминувам

praecceptum, i n пропис, наредба, заповед, правило

praecipio, cēpi, ceptum, 3 претходно земам, добивам во време, однапред правам, чувствувам, дознавам, знам, насетувам, нагаѓам, наредувам, заповедам, препорачувам, заповедам, советувам, подучувам

praecipitō, 1 фрлам преку глава, уривам, погубувам, уништувам, паѓам наврапито, паѓам

praecipue *adv.* особено

praecipuus, a, um adi. особен, исклучителен, посебен

praecīlārus, a, um adi. многу јасен, прекрасен, блескав, одличен, извонреден, познат, славен

praeda, ae f плен

praedīco, dixi, dictum, 3 однапред кажувам, претскажувам, проречувам

praedium, i n имот, земјиште

praefātus, a, um adi. претскажан, проречен

praefectus, i m началник, поглавар, настојник, префект

prae-fēro, tūli, lātum, ferre носам напред, претпочитам, повеќе ценам, се одликувам, надминувам

praegnans, ntis adi. бремен, труден, обременет, полн

prae-mitto, mīsi, missum, 3 испраќам напред

praemium, i n награда, плата, корист

praenominātus, a, um adi. претходно назначен

prae-pōno, posui, positum, 3 поставувам напред, поставувам на чело, повеќе сакам, претпочитам

prae-scribo, scripsi, scriptum, 3 напишувам однапред, пропишувам, определувам, запишувам

praesens, entis adi. присутен, сегашен

praesento, 1 предлагам, нудам

praesepium, i n јасли, штала

praesertim *adv.* особено

praeses, īdis m покровител, заштитник

praesidium, i n заштита, помош, одбрана, гарнизон, стража

praestans, antis adi. извонреден, одличен, истакнат

praesto, stīti, stitum, 1 стојам напред, стојам на чело, се одликувам, се истакнувам

prae-sum, fui, -, esse напред сум, раководам, управувам

praeter (praep. + acc.) освен, покрај, со исклучок на

praeterea *adv.* освен тоа, покрај тоа

praetor, ōris m претор

pratun, i n ливада, ливадска трева

preces, um f молба, молитва, клетва

precor, 1 молам, се молам, посакувам, проколнувам

prehendo, ndi, nsum, 3 фаќам, уловувам, зграпчувам, заземам

premo, pressi, pressum, 3 притискам, потиснувам, гонам, измачувам, опсадувам, спуштам, уни-жувам, задржувам, запирам

pretiōsus, a, um adi. скапоцен, скап, драг

pretium, i n цена, вредност, плата, награда

prex, precis f молба, молитва

Priāmus, i m Пријам, син на троганскиот крал Лаомедонт

pridem adv. одамна, некогаш

primo adv. прво, на почетокот

primogenitus, a, um adi. првороден

primum adv. најнапред, прво, за првпат, првпат

primus, a, um num. ord. прв

princeps, cīpis adi. прв, првенствен, најважен, првенец

principālis, e adi. прв, главен, најважен

principātus, us m принкипат, првенство, заповедништво, хегемонија, врховна власт

principium, i n почеток, потекло, извор, причина, повод, темел, начело

prior, ius adi. [comp.] прв од двајца, попрв

priscus, a, um adi. стар, древен

prius adv. [comp.] порано, побргу, пред, некогаш

priusquam conict. пред да

privātus, a, um adv. личен, приватен, свој, сопствен

privilegium, i n привилегија, повластица, лично право

privo, 1 лишувам, ослободувам, избавувам, спасувам

pro (praep. + abl.) пред, за, во полза на, во прилог на, наместо, како, во својство на, заради

proāvus, i m прадедо, предок

probātus, a, um adi. испитан, испробан, добар, сигурен, драг, мил

probītas, ātis f чесност, честитост

probo, 1 испитувам, разгледувам, судам според нешто, оценувам, одобрувам, докажувам

probus, a, um adi. добар, чесен, скромен

pro-cēdo, cessi, cessum, 3 излегувам, отидувам напред, напредувам, изминувам, проаѓам, успевам

procella, ae f бура

procul adv. далеку, надалеку

procus, i m просец, кандидат за женидба, натпреварувач, кандидат

prodigium, i n чудо, чудна појава, неприродно, грозно дело, чудовишност

proditor, ōris m издајник, предавник

pro-do, dīdi, dītum, 3 објавувам, огласувам, назначувам, именувам, предавам, издавам, изневерувам, опишувам, раскажувам

pro-dūco, duxi, ductum, 3 изведувам, извлекувам, предавам, испраќам, поттикнувам, раѓам, произведувам, продолжувам, издигам, возвиѓувам

proelium, i n битка, бој

profecto adv. навистина, секако, бездруго, без сомнение

pro-fēro, tūli, lātum, ferre изнесувам, изведувам, предавам, подавам, носам напред, движам напред, придвижувам, раширувам, поместувам напред, продолжувам

professor, ōris m учител, предавач

pro-ficio, fēcī, fectum, 3 одам напред, напредувам, напредувам, успевам, добивам, помагам, користам, полезен сум

proficiscor, fectus sum, 3 тргнувам, заминувам, поаѓам, појдувам, преминувам на друго, произлегувам, водам потекло

pro-fiteor, fessus sum, 2 слободно кажувам, признавам, отворено изјавувам, се занимавам со, учам, подучувам

pro-fugio, fūgi, – , 3 избегнувам, бегам

profūgus, a, um adi. кој бега, бегалец
prognātus, a, um adi. роден, кој потекнува

prohibeo, hibui, hibitum, 2 одбивам, задржувам, спречувам, запирам, препречувам, пречам, забранувам, чувам, пазам, бранам

pro-icio, iēcī, iectum, 3 фрлам напред, протегам, пружам, отфрлам, занемарувам, пренебрегнувам, се одрекувам, истерувам, избркувам

proles, is f потомок, син, рожба, дете
Prometheus, i m Прометеј, син на Јапет

promiscue adv. без разлика, заеднички, помешано

pro-mitto, mīsi, missum, 3 пуштам, ветувам, заветувам, прорекувам

promo, prompsi, promptum, 3 извадувам, изнесувам, земам, покажувам, откривам, изнесувам, објаснувам, изложувам

pro-moveo, mōvi, mōtum, 2 движам напред, помрднувам, зголемувам, кревам, унапредувам

promptus, a, um adi. видлив, јавен, очигледен, готов, подготвен, решителен, смел, спремен за битка

promulgo, 1 соопштувам, објавувам

pro-nuntio, 1 објавувам, разгласувам, јавно кажувам, рецитирам

prope adv. близу, блиску, во близина, наскоро

prope (praep. + acc.) блиску, кај, крај

propere adv. бргу, итно, нагло

prophēta, ae m пророк

propinquitas, ātis f близина, блискост, сродство

propinquus, a, um adi. близок, соседен, близок по род, сроден

pro-pōno, posui, positum, 3 поставувам пред, изложувам, изнесувам, објавувам, огласувам, предлагам, понудувам, изложувам, раскажувам, споменувам, изјавувам

proprius, a, um adi. сопствен, свој, личен, особен, исклучителен, посебен

propter (praep.+acc.) крај, до, близу, поради, од

propterea adv. затоа, поради тоа

proscriptio, ōnis f проскрипција, објавување на закон, конфискување, заплenuвање, изгонување, протерување, прогонство

pro-sēquor, secūtus sum, 3 следам, пружам, испраќам, гонам, прогонувам, преследувам, испраќам некого со нешто, удостојувам, почестувам, чествувам, дарувам некого со нешто, раскажувам, зборувам за нешто

Proserpina, ae f Просерпина, божица на подземното царство

pro-spicio, spexi, spectrum, 3 гледам нешто од далеку, предвидувам, гледам нешто однапред, однапред се грижам за нешто

pro-sum, fui, —, esse користам, полезен сум, донесувам полза

pro-tēgo, texi, tectum, 3 прикривам, заштитувам

pro-tendo, tendi, tentum (tensum), 3 протегам, испружувам, простирам, допирам

proūnus adv. напред, понатаму, непрекинато, секогаш, веднаш по некого, веднаш, од самиот почеток

pro-traho, traxi, tractum, 3 довлечувам, извлекувам, изнесувам на виделина, откривам, принудувам на, завлекувам, продолжувам

pro-video, vīdi, vīsum, 2 предвидувам

providus, a, um adi. кој однапред гледа, кој предвидува, грижлив, претпазлив, внимателен

provincia, ae f провинција, покраина

provisor, ōris m кој предвидува, кој однапред гледа, кој однапред се грижи

pro-vōco, 1 довикувам, повикувам, предизвикувам, вознемирувам

proximus, a, um adi. најблизок, претходен, последен, иден

prudens, entis adi. разборит, умен, мудар, искусен, вешт

prudencia, ae f предвидување, разборитост, памет, мудрост, благоразумност

pruīna, ae f слана, сињак, мраз, снег, зима

Ptolemaeus, i m Птолемај, крал на Египет

pubes, is f зрелост, мажественост, момчиња, израснати момци, мажи

publice adv. јавно, државно, во име на државата

publicus, a, um adi. народен, државен, општествен, јавен

Publilius, i m Публилиј, родово име

Publius, i m Публиј, лично име

pudor, ōris m чувство за срам, срам, срамење, срамежливост, чест, чесност, добар глас, срамота

puella, ae f девојка

puer, ĕri m момче, дете

puerilis, e adi. детски

pugna, ae f битка, бој

pugnitivus, a, um adi. борбен, воинствен

pugno, 1 се борам

pulcher, chra, chrum adi. убав, прекрасен, славен, добар

Punīcus, a, um adi. пунски

punio, 4 казнувам

purgo, 1 чистам, оправдувам, извинувам

puto, 1 мислам, ценам, сметам

pyrāmis, ĩdis f пирамида

Pyrenaeus, a, um adi. пиринејски

Pyrrhus, i m Пир, крал на Епир

Pythagōras, ae m Питагора, старогрчки философ

Pythia, ae f Пителија, Аполонова свештеничка во Делфи

Q q

quā adv. relat. каде што

quadragesīmus, a, um adi. num. ord. четириесетти

quadrāginta num. card. четириесет

quadrans, ntis m четврт, четврина, четврт дел

quadrātus, a, um adi. четириаголен, четвртаст

quadrīngentesīmus, a, um adi. num. ord. четиристоти

quaero, quaesivī, quaesitum, 3 барам, барам да стекнам, стекнувам, добивам, заслужувам, заработувам, тежнеам кон нешто, се трудам, се мачам, спроведувам истрага, прашувам, истражувам

quaeso, -, - 3 барам, прашувам, молам

quaestio, ōnis f барање, прашање, иследување, судско испитување

quaestor, ōris m квестор

quaestus, us m добивање, спечалување, корист, добивка, полза

qualis, e inter. каков (по квалитет)?

relat. каков што

qualitercunque adv. како-годе, како било

quam adv. како, како што, отколку

quamdiu *adv.* сè додека, додека, дури
quamquam *conict.* макар и да, ако и, иако
quamvis *adv.* колку сакаш, колку и да, колку може повеќе
quando 1. *adv. inter.* кога; 2. *adv. indef.* некогаш, кога било; 3. *conict.* кога, кога веќе, бидејќи
quantum *adv.* колку, колку што
quantus, a, um *adi. inter.* колкав; *relat.* колкав што; **quanto** *adv.* колку, колку што, колку
quare *adv. interr.* со што, зошто; *adv. relat.* поради коешто, поради што
quartus, a, um *adi. num. ord.* четврти
quasi *adv.* како, како да
quater *adv. num.* четири пати
quattuor *num. card.* четири
-que *conict. и*
queo, quivi, quitum, quire можам
queror, questus sum, 3 се жалам, оплакувам, лелекам над, плачам
questus, us *m* лелек, плач, тажачка
qui, quae, quod *pron. relat.* којшто, којашто, коешто; **qua de causa** поради којашто причина
quia *conict.* бидејќи
quicumque, quaecumque, quodcumque *pron. relat.* кој-годе, која-годе, кое-годе, кој и да е, кој било
quidam, quaedam, quoddam *pron. relat.* некој, некоја, некое
quidem *adv.* навистина, секако, имено
quilibet, quaelibet, quodlibet *pron. indef.* кој сака, кој и да е, кој било
quin *conict.* да не
quindecimvir, i *m* квиндекимври, член на колегиум од петнаесет жреци
quingenti, ae, a *num. card.* петсотини
quingagesimus, a, um *num. ord.* педесетти
quinque *num. card.* пет
quintus, a, um *num. ord.* петти
Quintus, i *m* Квинт, лично име

quippe *adv.* секако, сигурно, се разбира
Quirites, um *m* квирити, Сабинци, а подоцна = римски граѓани
quis, quid *pron. interr.* кој, што
quisquam, quidquam *pron. indef.* кој било, кое било
quisque, quaeque, quidque (quodque) *pron. indef.* секој, сешто
quisquis, quidquid *pron. relat.* кој и да е, кој-годе, што-годе
quivis, quaevis, quidvis *pron. indef.* кој-годе, која-годе, што-годе, кој и да е, секој, секаков
quo *adv.* каде, каде што
quoad *adv.* до каде, до кога, колку, до каде што, колку што, додека
quod *conict.* зашто, бидејќи
quomodo *adv.* како, како што
quondam *adv.* некогаш, понекогаш
quoniam *conict.* кога веќе, бидејќи, оти
quoque *conict.* и, исто така
quot *adi. indecl.* колку, колку што
quotannis *adv.* секоја година
quotidiānus, a, um *adi.* секојдневен
quotidie *adv.* секојдневно
quum = cum *conict.* кога, бидејќи, иако

R r

rado, rasi, rasum, 3 стругам, гребам, бричам, допирам, пипнувам, минувам, одам
ramus, i *m* гранка, вејка
rapina, ae *f* грабеж, пљачка, плен
rapio, rapui, raptum, 3 грабам, зграпчувам, фаќам, уловувам, насила одземам
raptō, 1 насила одвлекувам, ограбувам, пљачкосувам
raptus, us *m* грабнување, грабеж, разбојништво
raro *adv.* ретко

ratio, ōnis *f* сметка, однос, обсир, мислење, ум, разум, памет, разборитост, начин, метод, план, устројство, наука, систем, теорија

re-bello, 1 ја обновувам војната, се побунувам, одново започнувам битка

re-cēdo, cessi, cessum, 3 отстапувам, се повлекувам

recens, entis *adi.* нов, скорешен

re-cipio, cēpi, ceptum, 3 земам назад, добивам, освојувам, спасувам, заземам; **se recipere** се повлекувам, отстапувам

re-ctō, 1 читам гласно, читам

reclino, 1 наведнувам наназад, облегнувам, освежувам, одморам

recognitio, ōnis *f* присетување, разгледување, прегледување

recordor, 1 се сеќавам, си припомнувам

recte *adv.* правилно, добро, како што треба

rector, ōris *m* управител, управник, господар

red-do, didi, dītum, 3 враќам, давам назад, предавам, преведувам, испуштам, пуштам

red-eo, ii, itum, ire одам назад, се враќам

red-igo, ēgi, actum, 3 терам назад, враќам, доведувам, свртувам, покорувам, намалувам, понижувам, ограничувам, собирам, добивам, внесувам, предавам

red-imo, ēmi, emptum, 3 купувам назад, откупувам, искупувам, закупувам, изнајмувам

redītus, us *m* враќање

re-dūco, duxi, ductum, 3 водам назад, одведувам, доведувам назад, враќам

re-fēro, tūli, lātum, ferre носам назад, враќам, давам назад, споредувам,

судам, раскажувам, кажувам, споменувам

re-ficio, fēci, factum, 3 правам одново, обновувам, поправам, повторно изградувам, обновувам нечии сили, окрепнувам, охрабрувам, извлекувам, добивам

regālis, e *adi.* царски, кралски

regio, ōnis *f* област, округ, крај, подрачје, земја, покраина

regius, a, um *adi.* царски, кралски

regno, 1 кралувам, владеем, заповедам, командувам, господарам

regnum, i *n* царство, кралство, кралско достоинство, кралска власт

rego, rexi, rectum, 3 управувам, водам, владеем, насочувам, определувам

Regūlus, i *m* Регул, римско презиме

religio, ōnis *f* заклетва, совесност, религиозност, благочестивост, побожност, религиозен страв, вера, религиозна почит, суеверие, празноверие, богослужба

religiōsus, a, um *adi.* совесен, внимателен, побожен, свет, суеверен, празноверен, сомнителен

relinquo, liqui, lictum, 3 оставам

reliquus, a, um *adi.* останат, преостанат

re-maneo, mansi, mansum, 2 останувам

remedium, i *n* лекарство, лек, средство

remissio, ōnis *f* спуштање, попуштање, ослабување, намалување, одморање, одмор, оддив, млитавост, рамнодушност, враќање

remissus, a, um *adi.* попуштен, олабавен, небрежен, немарен, кроток, мирен, спокоен, умерен, благ

re-mitto, mīsi, missum, 3 праќам назад, враќам, допуштам, признавам, се откажувам од нешто, отстапувам, испуштам, пуштам, давам одмор, разведрувам, стивнувам, минувам, престанувам

re-mōror, 1 се задржувам, се колебам, спречувам

Remus, i m Рем, брат на Ромул

re-nitor, nīsus (nixus) sum, 3 се спротивставувам, се противам

reno, ōnis m крзно, кожив

re-nōvo, 1 возобновувам

re-nuntio, 1 известувам, огласувам, јавувам, раскажувам

reor, ratus sum, 2 мислам, сметам

re-pello, pūli, pulsum, 3 одбивам назад, оттурнувам, изгонувам, протерувам, отстранувам, спречувам

repentīnus, a, um adi. напатеен, неочекуван, случаен

reperio, ppēri, pertum, 4 повторно наоѓам, откривам, дознавам, стекнувам, пронаоѓам, измислувам

re-pēto, petivi, petitum, 3 се враќам, повторно напаѓам, повторно барам, барам назад, донесувам, доведувам, повторувам, одново почнувам, обновувам, повторно стекнувам, спечалувам

re-pleo, plēvi, plētum, 2 пополнувам, наполнувам

re-porto, 1 носам назад, донесувам, донесувам глас, известувам, стекнувам

re-prehendo, ndi, nsum, 3 фаќам, уловувам, задржувам, сопирам, куда, карам, укорувам, побивам

reptile, is n влекач

re-pudio, 1 одбивам, не прифаќам, отфрлам, избркувам

re-pugno, 1 се борам против, се спротивставувам, не се согласувам, се противам

requies, ēi f мир, одмор, почивка

requiro, quisivi, quisitum, 3 повторно барам, побарувам, распрашувам, прашувам, испитувам

res, rei f предмет, ствар, нешто, дело, постапка, работа; **ob eam rem, qua re** поради таа работа; **res publica** република; **res adversae** несреќа; **res gestae** подвизи; **res novae** преврат; **res secundae** среќа

re-salūto, 1 отпоздравувам, одговарам некому на поздрав

re-scindo, scīdi, scisum, 3 повторно раскинувам, уривам, разурнувам, насила отворам, укинувам, уништувам

re-scribo, scripsi, scriptum, 3 пишувам како одговор, писмено одговарам

re-sideo, sēdi, sessum, 2 останувам да седам, почивам, останувам, преостанувам, празнувам

re-specto, 1 гледам, се обзирам, обрнувам внимание, се интересирам, очекувам

re-spergo, spersi, spersum, 3 испрскувам, попрскувам

re-spicio, spexi, spectum, 3 гледам назад, погледнувам назад, здогледувам, размислувам за, обрнувам внимание, земам во обзир, гледам, се грижам за, очекувам, се надевам

re-spondeo, spondi, sponsum, 2 ветувам, одговарам

re-stituo, stitui, stitutum, 3 поставувам на поранешното место, повторно поставувам, враќам во поранешната состојба, повторно градам, обновувам, повторно уредувам, поправам

re-sto, stīti, stitum, 1 останувам, преостанувам, се противам, се спротивставувам

re-surgo, surrexi, surrectum, 3 повторно станувам, се кревам, повторно се појавувам, избувнувам, се возобновувам
resurrectio, ōnis *f* воскресение
rete, is *n* мрежа
re-texo, texui, textum, 3 расткајувам, укинувам, уништувам, се откажувам од, повторно ткаам, преткајувам, обновувам, преработувам, поправам
re-tineo, tinui, tentum, 2 запирам, задржувам, не пуштам, сочувувам, разонодувам
re-traho, traxi, tractum, 3 влечам назад, одвлекувам насила, враќам назад, довлекувам, вовлекувам
reus, i *m* виновник, обвинет
revēlo, 1 откривам, разголувам
re-vertor, versus sum (verti), 3 се враќам
revireo, -, -, 2 повторно раззеленувам, се подмладувам, повторно зајакнувам
re-vōco, 1 викам назад, повторно повикувам, обновувам, враќам
rex, regis *m* крал, владетел, господар
Rhenus, i *m* Рен (*ден.* Рајна)
rideo, risi, risum, 2 се смеам, се потсмевам, се подбивам
ripa, ae *f* брег
Riphaei montes Рифајски Планини, планини во северна Скитија
ritus, us *m* верски пропис, верски обред, обичај, религиозна церемонија
rivus, i *m* поток, рекичка, канал
rixa, ae *f* кавга
robur, ōris *n* тврдо дрво, даб, дабовина, предмети од даб, јакост, цврстина, тврдост, снага, сила, јакост, цврстина
rogīto, 1 потпрашувам, настојчиво или често прашувам

rogo, 1 молам, молејќи барам, барам, прашувам
rogus, i *m* клادا, гроб
Roma, ae *f* Рим
Romānus, a, um *adi.* римски
Romānus, i *m* Римјанин
Romūlus, i *m* Ромул, братот на Рем
rotundus, a, um *adi.* заоблен, тркалезен, кружен
rubeo, bui, -, 2 црвенеам, руменеам, поцрвенувам од срам
rudis, e *adi.* необработен, суров, груб, недоделкан, необразован, прост, неопитен, невешт, неискусен
ruīna, ae *f* уривање, паѓање, грешка, заблуда, гибел, пропаст, уништување, пораз
rumor, ōris *m* шум, џагор, глас, гласина, зборување
rumpo, rupi, ruptum, 3 кршам, искршувам, разбивам, повредувам, прекршувам, нарушувам, уништувам
ruo, rui, rutum, 3 се уривам, се срушувам, се оборувам, се втурнувам, трчам, брзам, јурнувам
rupes, is *f* стена, карпа, спила, гребен
rus, ruris *n* село; **ruri** (*locat.*) на село
rursus *adv.* назад, повторно, пак, одново
rusticus, a, um *adi.* селски

S s

sabbātum, i *n* ден за одмор кај Евреите, сабат, сабота, празник
Sabīna, ae *f* Сабињанка
Sabīni, ōrum *m* Сабинци
Sabīnus, a, um *adi.* сабински
sacer, cra, crum *adi.* свет, свештен, посветен на бог, проклет, проколнат
sacerdos, ōtis *m, f* жрец, свештеник, свештеничка

sacerdotium, i n свештеништво, свештеничко достоинство, свештеничка должност
sacrarium, i n светилиште, храм
sacrificium, i n жртва, жртвување, жртвопринесување
sacrifico, 1 жртвувам, принесувам во жртва, жртвопринесувам
sacrilēgus, a, um adi. кој се однесува на светокражба, безбожен, opak, нечесен, проклет
sacrum, i n светиња, свет предмет, божја служба, религиозен обред, светост, неповредливост
saeculum, i n = saecūlum, i n
saecūlum, i n век, поколение, епоха
saepe adv. често
saepio, saepsi, saeptum, 4 оградувам со плет, заградувам, опколувам, опашувам, заземам, заградувам, затворам, препречувам, преградувам
saevus, a, um adi. свиреп, жесток, страшен, безмилосен
sagitta, ae f стрела
Salāmis, īnis f Саламина, остров и град во Саронскиот Залив
salio, lui, ltum, 4 скокам
Sallustius, i m Салустиј, римски историограф
saltus, us m скок; **saltum dare** скокнувам
salus, ūtis f здравје, спас, избавување, добро, полза, сигурност, благотворност, поздрав
salūto, 1 поздравувам
salvātor, ōris m спасител
salvo, 1 спасувам
salvus, a, um adi. здрав, сочуван, спасен, цел, неповреден, сигурен
Samii, ōrum m Самјани, жители на островот Самос
sanctifico, 1 осветувам, правам свет

sanctus, a, um adi. свет, неповредлив, возвишен, посветен, благороден, достоен, почитуван
sane adv. паметно, разумно, навистина, баш, секако, сигурно
sanguis, īnis m крв
sano, 1 лекувам, излекувам
sapiens, entis adi. мудар, разумен
sapientia, ae f мудрост
sapio, ii, -, 3 умен сум, разбирам, знам
satis adv. доволно
satisfacio, fēci, factum, 3 удоволувам некому, задоволувам некого, се покорувам, исполнувам, се извишувам
Saturnus, i m Сатурн, најстариот крал на Латиј, почитуван како божество
saxum, i n стена, карпа, спила
scaenīcus, a, um adi. сценски, драмски, театарски, театрален
scamnum, i n клупа, подножје
scandalōsus, a, um adi. срамотен, навредлив
scando, scandi, scansum, 3 се искачувам, се качувам, се издигам, се кревам
sceleste adv. злосторнички, безбожно, лукаво
scelus, ěris n злосторство, злочин, зло, недело, престап, несреќа
scenīcus, a, um = scaenīcus
schola, ae f школа, училиште
scientia, ae f знаење, умешност, умеење
scindo, scidi, scissum, 3 кинам, расечувам, сопирам, разделувам, прекинувам, раздвојувам
scio, 4 знам, умеам
scipio, ōnis f стап, палка, жезол
Scipio, ōnis m Скипион, римско презиме
sciscitor, 1 се трудам да дознаам, се распрашувам
scribo, scripsi, scriptum, 3 пишувам

scrinium, i n цилиндричен тулец за чување книги и хартии, сандак
scriptor, ōris m писател
scriptūra, ae f пишување, писмено излагање, состав, спис
sculptīle, is n статуетка
scutum, i n штит
scymnus, i m младунче, малечко од животно
Scytha, ae m Скит
Scythia, ae f Скитија
seco, secui, sectum, 1 сечам, режам, отсекувам, разделувам, делаам
secum = cum se
secundum (praep.+acc.) по, веднаш по, зад, после, сообразно со, според
secundus, a, um num. ord. втор
secūre adv. безгрижно, без страв, сигурно, безопасно
secūris, is f секира
secūrus, a, um adi. спокоен, безгрижен, без страв, сигурен
sed conict. но, ама
sedeo, sedi sessum, 2 седам
sedes, is f седиште, стол, пребивалиште, живеалиште, стан, дом, родно место, татковина
Segesta, ae f Сегеста, град на Сицилија
semel adv. еднаш
semen, īnis n семе, поколение, род, племе
sementis, is f сеидба, посев, житна храна, жито
semper adv. секогаш
senātor, ōris m сенатор, член на Сенатот
senatorius, a, um adi. сенаторски
senātus, us m Сенат, совет на старешини, совет
senectus, ūtis f старост
senex, senis m, f старец, старица
senilis, e adi. старечки, старски
senior, ōris m постар човек, постар, старец

Senōnes, um m Сенонци, галско племе
sententia, ae f мнение, мислење, мисла, предлог, глас
sentio, sensi, sensum, 4 чувствувам, сеќавам, забележувам, сфаќам, дознавам, кажувам свое мислење
separātim adv. засебно, поединечно, одделно
separātus, a, um adi. одвоен, разделен, одделен
sepelio, pelivi, pultum, 4 закопувам, погребувам
septem num. card. седум
septentrio, ōnis m север
septimāna, ae f недела, седмица
septimus, a, um num. ord. седми
septingenti, ae, a num. card. седумстотини
sepulcrum, i n гроб, гробница, надгробна могила
sequestro, 1 оставам кај посредник, одделувам, оддалечувам
sequor, cūtus sum, 3 следам, одам по, гонам, преследувам
series, eī f ред, редица, род, племе
serius, a, um adi. сериозен, важен
sermo, ōnis m разговор, говор, говорен јазик, јазик, наречје, начин на зборување
sero adv. доцна
sero, sevi, satum, 3 сејам
serpens, entis m, f змија
serus, a, um adi. доцен, задоцнет
servilis, e adi. ропски
Servilius, i m Сервилиј, родово име
servio, 4 робувам, роб сум, во ропство сум, служам, предан сум, се потчинувам, се покорувам
servitium, i n ропство
servītus, ūtis f ропство, робување, покорност, потчинетост
servo, 1 пазам, чувам, набљудувам, спасувам
servus, i m роб, слуга

sescenti, ae, a num. card. шестотини
sevērus, a, um adi. строг, суров
sex num. card. шест
sexaginta num. card. шеесет
sextus, a, um num. ord. шести
sexus, us m пол
si 1. *conict.*: ако; 2. *part. interr.* ли, дали
Sibylla, ae f Сибила, пророчица и свештеничка на Аполон
Sibyllinus, a, um adi. сибилински
sic adv. така
siccitas, ātis f сувост, пресушеност, суша, сув воздух
siccus, a, um adi. сув
Sicilia, ae f Сицилија
sicut (= sicūti) conict. како што, така како што, како на пример
sidus, ěris n звезда
signo, 1 бележам, означувам
signum, i n белег, знак, знамение, сигнал, трага
silentium, i n тишина, молчење, спокојство, мир, починка, бездејствие
silva, ae f шума
similis, e adi. сличен
similitudo, ĩnis f сличност, слични појави, споредба, аналогија
simul adv. заедно, истовремено
simulacrum, i n слика, одраз, статуа, претстава, карактеристика
simūlo, 1 правам сличен, насликувам, подражавам, се преправам, покажувам привидно
sin conict. ако не
sine (praep. + abl.) без
singūli, ae, a adi. одделни, единечни, одвоени, посебни
singūlus, a, um adi. одделен, единствен
sinister, tra, trum adi. лев, неспретен, лош, неповолен
sino, sivi (sii), situm, 3 дозволувам

Sinon, ōnis m Синоп, Гркот благодарение на кој Ахајците го довлекле дрвениот коњ во Троја
sitio, 4 жеден сум, жеднеам по нешто, силно посакувам
sitis, is f жед, суша, силна желба, страст
situs, a, um adi. положен, поставен, погребан, закопан
situs, us m положба, местоположба, почивање, бездејствие, неработење
sive (= seu) conict. или
socer, ěri m свекор, тест
sociālis, e adi. здружен, сложен, сојузнички
societas, ātis f друштво, здружување, сојуз
socio, 1 обединувам, соединувам
socius, i m другар, сојузник
Socrātes, is m Сократ
sol, solis m сонце
solacium, i n утеха, прибежиште
soleo, solitus sum, 2 имам обичај, навикнат сум
solitudo, ĩnis f самотија, осаменост, напуштеност, незаштитеност
solitus, a, um adi. вообичаен
solium, i n високо седиште, трон, престол, царска власт
sollemne, is n свеченост, празник
sollemnis, e adi. годишен, едногодишен, свечен, празничен
sollicitus, a, um adi. раздвижен, загрижен, обеспокоен, растревожен, вознемирен
Solo, ōnis m Солон, атински законодавец
solum adv. само
solummōdo adv. само
solus, a, um adi. единствен, сам
solvo, solvi, solutum, 3 одврзувам, ослободувам, исплаќам долг, плаќам, разрешувам, укинувам, расте-рувам, објаснувам

somnium, i n сон, сновидение
somnus, i m сон
sonitus, us m звук, шум
soror, ōris f сестра
sors, sortis f ждрепка, коцка, судбина, среќа, случај, положба, служба, должност
sortior, 4 фрлам ждрепка, разделувам, поделувам, стекнувам, избирам
spargo, sparsi, sparsum, 3 прскам, сипам, леам, раширувам, распространувам
Sparta, ae f Спарта, град во Грција
Spartacus, i m Спартак, водач на востанието на робовите
Spartānus, i m Спартанец
spatiōsus, a, um adi. простран, широк, опширен, голем
spatium, i n простор, место, пространство, пат, време, период од време
species, ēi f гледање, поглед, изглед, вид, појава, надворешност, привидение
spectaculum, i n место за седење во театарот, театар, претстава во театар, глетка, поглед
specto, 1 гледам, разгледувам, набљудувам
specūlor, 1 се обирам, гледам наоколу, дебнам, набљудувам, разузнавам
speculum, i n огледало, прилика, лик, копија
sperno, spreui, spretum, 3 презирам, одбивам, отфрлам
spero, 1 се надевам
spes, ei f надеж, надевање, очекување
Sphinx, ngis f Сфинга, чудовиште со глава на девојка и тело на лав
spiritus, us m дување, струење, здив, дишење, живот, душа, храброст, смелост, самодоверба, пркос, лутина

splendīdus, a, um adi. блескав, сјаен, светол, одличен, извонреден
spolium, i n одрана кожа, оружје одземено од убиен непријател, пљачка, воен плен
sponte со волја; **suā sponte** доброволно
stagnum, i n мртва, застоена вода, езеро, мочуриште, бара, локва
Statilius, i m Статилиј, римско име
statim adv. веднаш
statua, ae f статуа, кип
statuo, statui, statūtum, 3 поставувам, ставам, верувам, сметам, мислам, решавам, одлучувам
statūtum, i n (најчесто *pl. statūta, ōrum*) статут
stella, ae f звезда, cosвездие
stilus, i m дршка, перо, писалка
stipendium, i n плата, војничка служба, данок, придонес
stirps, stirpis f род, фамилија, племе, потомок, наследник, поколение, деца, почеток, извор, темел, основа, корен
sto, steti, statum, 1 стојам
strenuus, a, um adi. силен, снажен, пргав, вреден, решителен
stricte adv. збиено, стегнато, точно, накусо
stringo, strinxi, strictum, 3 стегнувам, гребнувам, ранувам, навредувам, трогнувам, оскрбувам, бегам, истргнувам
struo, struxi, structum, 3 натрупувам едно врз друго, наредувам, сложувам, собирам, градам, сидам, подготвувам, наредувам, постројувам
studeo, studui, —, 2 (+ dat.) се занимавам, се трудам, се залагам, се стремам кон нешто
studiōsus, i m студент, ученик

studium, i n стремеж, преданост, приврзаност, љубов, страст, научна работа, изучување

stultus, a, um adi. глупав

stupeo, pui, -, 2 се вкочанувам, се здрувам, се вчудовидувам, се запрепастувам

suadeo, suasi, suasum, 2 советувам, давам совет, препорачувам, убедувам, наговарам

sub (praep. + acc., +abl.) под

sub-dūco, duxi, ductum, 3 одвлекувам, отстранувам, грабнувам, украдувам, кревам, извлекувам

sub-eo, ii, ĭtum, ĭre одам под нешто, влегувам под, се протнувам, преземам, понесувам, се подложувам на, се изложувам на, се приближувам, се прикрадувам, заменувам, сменувам

suffero, sustuli, sublatu, suffere поднесувам, претрпувам

sub-icio, iēci, iectum, 3 ставам под, подметнувам, потфрлам, доведувам во, скришум заменувам со друго, подметнувам, наговорувам, поткревам, фрлам во вис, кревам, предавам, присоединувам

sub-igo, ēgi, actum, 3 терам, покорувам, совладувам, обработувам

subĭto adv. одненадеж, ненадејно, неочекувано

sublātum v. tollo, 3

subōles, is f фиданка, подмладок, потомок, племе, лоза, род

sub-sēquor, secūtus sum, 3 следам

subvenio, vēni, ventum, 4 доаѓам напомош, помагам

suc-cedo, cessi, cessum, 3 наследувам
successio, ōnis f доаѓање на нечие место, замена во служба, во наследство

suc-cumbo, cubui, cubĭtum, 3 паѓам под нешто, се струполувам, подлегнувам, попуштам, се покорувам, изнемоштувам

sudo, 1 се потам

Suebi, ōrum m Свеби, германско племе

suffĕro, sustŭli, —, sufferre подметнувам, подложувам, поддржувам, поднесувам

suffibŭlum, i n суфибул, бел вел што го носеле Весталките

suffragium, i n гласање во народното собрание, гласање, глас, право на глас, мислење, оценка, одобрување, согласување

sulcus, i m бразда, јама, дупка

sum, fui,—, esse сум, суштествувам, постојам

summa, ae f највисоко место, највисока положба, предимство, вкупен број, збир, сума, суштина

summus, a, um adi. [superl.] највисок, врховен

sumo, sumpsi, sumptum, 3 земам, избирам, наведувам, купувам, најмувам, преземам, прифаќам, при својувам

sumptuōsus, a, um adi. скап, раскошен, луксузен, кој многу троши
super (praep. + acc.) над, врз

superbia, ae f горделивост, надменост, дрзост, тиранија

superbus, a, um adi. велелепен, прекрасен, горд, надмен, горделив
supĕri, orum m небесни богови

superior, ius [comp.] погорен, повисок

supĕro, 1 се издигам, имам надмоќ, надминувам, надвладувам, подобар сум, надминувам, престигнувам

super-sedeo, sēdi, sessum, 2 седам
врз, стојам далеку од нешто, се
откажувам, избегнувам, изоста-
вам

super-sum, fui, —, esse останувам,
преостанувам, останувам жив,
наживувам, надминувам

supervacuum, a, um adi. излишен,
бескорисен, залуден

suppedito, 1 набавувам, снабдувам,
доставувам, во изобилство сум

supplex, līcis adi. кој понизно моли,
мирен, смирен

supplicatio, ōnis f сенародно
молебствие за смилостивување

supplicium, i n молитва, казна смртна
казна, мачење, страдање

supplīco, 1 се молам, со молитва
барам

supra adv. горе, одозгора, озгора

suprēmus, a, um adi. [*superl.* = *summus*]
најгорен, највисок

sus, suis m, f свиња

sus-cipio, cēpi, ceptum, 3 прифаќам,
примам, преземам, се нафаќам, се
одлучувам на, започнувам, пре-
трпувам

sus-pendo, pendi, pensum, 3 обесу-
вам, закачувам, правам да виси,
држам во неизвесност, запирам,
прекинувам

suspicio, ōnis f сомнеж, подозрение

su-spicio, spexi, spectrum, 3 оддолу
гледам, се восхитувам, почитувам,
ценам, се сомневам

sus-tineo, tinui, tentum, 2 држам
нагоре, подржувам, одржувам, со-
чувувам, издржувам, хранам, под-
несувам, можам, кадар сум, запи-
рам, задржувам, одложувам, заба-
вувам, завлекувам

suus, a, um pron. poss. свој

Syracūsae, ārum f Сиракуза, град на
Сикилија

Syria, ae f Сирија

T t

tabernaculum, i n колиба од штици,
барака, шатор, чадор

tabula, ae f таблица, табличка, даска,
штица, плоча

taceo, tacui, tacitum, 2 молчам

Tacitus, i m Такит, римски
историограф

talis, e adi. таков (по квалитет)

tam adv. така, толку

tamen conict. сепак

tamquam conict. така како што, како,
како што, речиси како, исто како

tandem adv. најпосле, најсетне,
конечно

Tantalus, i m Тантал, крал во Фригија,
син на Јупитер

tantum толку, толку многу

tantus, a, um adi. толкав, толку голем;
tanto толку, за толку

Tarentinus, i m Тарентинец

Tarquinius, i m Тарквиниј, име на
двајца римски кралеви

Tartarus, i m Тартар, подземно
царство

taurus, i m бик

tectum, i n куќа, дом

tegimentum, i n покривка, средство
за покривање, облека

tego, texi, tectum, 3 покривам, кријам

telum, i n оружје

temperatus, a, um adi. умерен,
воздржан, спокоен, разборит,
трезвен

tempĕro, 1 ублажувам, смекнувам,
успокојувам, умерен сум, воз-
држан сум, обуздувам, владеам
над нешто, поштедувам, прос-
тувам

tempestas, ātis f доба, време, бура,
виулица, навала, порој, несреќа

templum, i n храм

tempto, 1 допирам, се стремам кон, барам, тежнеам, испробувам, се обидувам, искушувам, придобивам, наговарам, се трудам да привлечам на своја страна, вознемирувам

tempus, ōris n време

tendo, tetendi, tentum, 3 напнувам, растегнувам, простирам, распостилам, кревам, протегам, пружам, насочувам, свртувам, се улогорувам, отидувам, се упатувам, марширам, се стремам, тежнеам кон нешто

tenēbrae, ārum f pl. t. темнина, мрак
tenebricōsus, a, um adi. темен, мрачен

teneo, tenui, tentum, 2 држам, имам, поседувам, владеам, чувам

tener, ěra, ěrum adi. нежен, тенок, мек

tentatio, ōnis f искушение

tenuo, 1 танчам, истенчувам, ослабувам, намалувам, истошувам

tergum, i n грб, плеќи; **a tergo** одзади, од зад грб; **tergum vertĕre** се вртам во бегство, бегам

termīno, 1 омеѓувам, ограничувам, определувам, завршувам, довршувам

tero, trivi, tritum, 3 тријам, истривам, истрожувам, излижувам, брусам, често одам, често употребувам

terra, ae f земја, копно, суво; **terrā marīque** по копно и море

terreo, rui, rītum, 2 плашам, исплашувам, преплашувам

terribīlis, e adi. страшен, ужасен

terror, ōris m страв, ужас

tertius, a, um num. ord. трет

testamentum, i n завештание, завет, тестамент

testimonium, i n сведоштво, сведочење, доказ

testis, is m, f сведок, очевидец

testitūdo, ĩnis f набљудување

testūdo, ĩnis f желка, оклоп од желка, секој жичен инструмент што личи на оклоп од желка, лира, китара; *војн. терм.* желка, дрвена стреа под чијашто заштита опсадувачите се доближувале до бедемите, покрив од штитови што го правеле војниците дигајќи ги штитовите над главите

Teutōnes, um m Тевтони, германско племе

texo, texui, textum, 3 ткаам, плетам, градам

Thales, etis m Талес, грчки философ од Милет

theātrum, i n театар

Thebae, ārum f Теба, град во Грција

Thebāni, ōrum m Тебанци

Themistōcles, is m Темистокле, атински војсководец

Thermopylae, ārum f Термопили, теснина во Локрида

Theseus, i m Тесеј, крал на Атина, син на Ајреј

Thessalia, ae f Тесалија, област во Грција

Thetis, ĩdis f Тетида, морска нимфа, ќерка на Нереј, жена на Пелеј

Thracia, ae f Тракија

thronus, i m трон, престол

thus, thuris n мало количество темјан, темјанче

Tibĕris, is m Тибер, река во Италија

Tiberius, i m Тибериј, лично име

tignum, i n греда

timeo, timui, —, 2 се плашам

timīdus, a, um adi. плашлив, страшлив, бојазлив

timor, ōris m страв

tingo (tinguo), tinxī, tinctum, 3 намокрувам, натопувам, бојадисувам

tinnūlus, a, um adi. свонлив, звучен

titŭlus, i m натпис, наслов, оглас, почесно име, славно име, титула
Titus, i m Тит, лично име
toga, ae f тога, долга машка облека
tolĕro, 1 поднесувам, издржувам, истрајувам
tollo, sustŭli, sublĀtum, 3 кревам, подигнувам, воздигам, возвеличувам, исправам прославувам, одземам, отстранувам, оддалечувам, уништувам
tono, nui, - , 1 грамам, праќам гром
tormentum, i n јаже, дебело јаже, направа за измачување, измачување, мачење, тортура, машина за исфрлање, балист, катапулт
torqueo, torsi, tortum, 2 свртувам, обрнувам, тркалам, свиткувам, замавнувам, пуштам, испитувам, мачам, измачувам
tot adi. pl. indecl. толку
totus, a, um adi. цел, сиот
tractus, us m влечење, бавно движење, протекување, спокојно течење, простирање, положба, простор, пространство, крај, околина, земја
tra-do, dīdi, dītum, 3 предавам, врачувам, отстапувам, писмено предавам, раскажувам
tra-dŭco, duxi, ductum, 3 преведувам, префрлам, пренесувам
traho, traxi, tractum, 3 влечам, тегнам, привлекувам, придобивам, извлекувам
tra-icio, iēci, iectum, 3 префрлам, пренесувам, пробивам, прободувам
Traianus, i m Трајан, римски император
trans (praep. + acc.) низ, преку
Transalpinus, a, um adi. трансалпински

trans-eo, ii, ĩtum, ĩre преминувам, преоѓам, изминувам, минувам покрај, одминувам
trans-fĕro, tŭli, lĀtum, ferre пренесувам, преведувам, преместувам, одлагам, одложувам
trans-ĭgo, ĕgi, actum, 3 водам, терам низ нешто, забивам, прободувам, довршувам, извршувам, протериувам
transmarĭnus, a, um adi. прекуморски
transmissus, us m премин
trans-porto, 1 пренесувам, превезувам, префрлам
TransrhenĀnus, a, um adi. задренски, отадеренски, отаде реката Рен
Trasumennus (sc. lacus), i m Трасименско езеро
trecentesĭmus, a, um num. ord. тристоти
trecenti, ae, a num. card. триста
tremendus, a, um adi. страшен, ужасен
tremŭlus, a, um adi. треперлив, кој предизвикува трепет, страшен
tres, tria num. card. три
tribŭnal, Ālis n трибунал, судиска столица
tribŭnus, i m трибун; **t. plebis** народен трибун; **tribŭnus militum** воен трибун
tribus, us f триба, едно од трите првобитни римски племиња, административна област
tribŭtum, i n данок, порез
trigemĭnus, a, um adi. троен
triginta num. card. триесет
triplex, ĭcis adi. троен, трикратен
triquĕtrus, a, um adi. триаголен
tristis, e adi. тажен, жален, жалостен, несреќен, мрачен, суров, кисел, горчлив
tristitia, ae f жалост, тага, скрб
triumpho, 1 триумфирам, влегувам свечено како победник во Рим

triumphus, i m триумф, славеничко влегување на војсководецот во Рим

trivium, i n крстопат, троделница, улица, пат

Troia, ae f Троја, град во Мала Азија

Troiānus, a, um adi. тројански

Troiānus, i m Тројанец

trucido, 1 колам, убивам, заколувам

trux, ucis adi. страшен, лут, мрачен, ужасен, жесток, грозен, див

tu pron. pers. ти

tuba, ae f труба

tubicen, inis m трубач

Tullia, ae f Тулија, ќерка на Кикерон

Tullius, i m Тулиј, родово име

Tullus, i m Тул, римско име

tum adv. тогаш

tumidus, a, um adi. отечен, набрекнат, надуен, раздразнет, бесен, горд, надмен

tumultus, us m немир, бука, врева, шум, тревога, свекот на оружје, востание, бунт

tumulus, i n тумба, возвишение, могила, куп, надгробна могила, гроб

tunc adv. тогаш

tundo, tutūdi, tu(n)sum, 3 тепам, удирам, мавам, бијам, смачкувам

turbo, 1 создавам смут, кревам паника, доведувам во безредие, вознемирувам, нарушувам, помамувам

turbulentus, a, um adi. немирен, бурен, бучен, вознемирувачки

turgidulus, a, um adi. малку набрекнат, натечен, отечен

turpis, e adi. грд, одвратен, гнасен, безобразен, срамен, бесрамен

turris, is f кула, дворец, замок

tutela, ae f заштита, одбрана, закрила, поддршка, грижа

tutor, 1 заштитувам, чувам

tutus, a, um adi. заштитен, засолнет, сигурен, безбеден, претпазлив, внимателен

tuus, a, um pron. poss. твој

tyrannicus, a, um adi. тирански

tyrannus, i m тиранин, неограничен владетел, господар, деспот

Tyrus, i f Тир, град во Феникија

U u

ubi adv. каде, каде што

Ubi, ōrum m Убијци, германско племе

ubique adv. каде и да е, насекаде, каде било

udus, a, um adi. влажен, мокар

ulciscor, ultus sum, 3 одмаздувам некого, се одмаздувам

Ulixes, is m Уликс (Одисеј), крал на Итака

ullus, a, um adi. кој и да е, кој било

ulterior, ius adi. [comp.] кој е од другата страна, отаден, подалечен

ultimus, a, um adi. [superl.] последен, краен, најоддалечен

ultio, ōnis f одмазда, казна

ultor, ōris m одмаздник

ultra (praep. + acc.) отаде, преку, над

ultra adv. отаде, на другата страна, преку

ululatus, us m вој, виџ, виџе, завивање, лекекање, кукање

umerus, i m надлактица со раме, раме, плешка

unā adv. заедно, воедно

uncus, i m кука

unda, ae f бран, далга, талас, вода, води, море

unde adv. interr. и relat. од каде, од каде што

undeviginti num. card. деветнаесет

undique adv. од каде и да е, од секаде, од сите страни, секаде

unguis, is m нокт, копито

unīce *adv.* единствено, особено, извонредно
unigenītus, a, um *adi.* еднороден, од еден род или племе, брат, сестра
universitas, ātis *f* целокупност, севкупност, целост, универзитет
universus, a, um *adi.* цел, целокупен, севкупен, општ, заеднички
unus, a, um *adi.* еден, единствен, само еден
unusquisque, unaquaeque, unumquodque *adi.* секој еден, секој поединечен
urbānus, a, um *adi.* градски, учтив, фин, образуван
urbs, urbis *f* град
ursa, ae *f* мечка
usque *adv.* непрекинато, постојано
usus, us *m* употребување, ползување, користење, вршење, вежбање, практично искуство, пракса
ut *conict.* кога, штом, откако, за да, да, иако
uter, utra, utrum *adi.* кој од двајца
uterque, utrāque, utrumque *adi.* и едниот и другиот, секој од двајцата, обајцата
utērus, i *m* матка, материца
utilis, e *adi.* полезен, корисен
utilitas, ātis *f* полза, корист, ползност
utīnam *conict.* камо да
utor, usus sum, 3 употребувам, ползувам, применувам
utrimque *adv.* на двете страни
utrum *conict.* дали, ли
uva, ae *f* грозд, грозје, винова лоза, вино
uxor, ōris *f* жена, сопруга; **uxōrem ducēre aliqum** се женам

V v

vaco, 1 празен сум, слободен сум, незафатен сум, немам, сум без,

имам време, се посветувам на, се оддавам на

vacuus, a, um *adi.* празен, слободен, лишен од нешто, незафатен, ослободен од, слободен

vadium, i *n* кауција, гаранција
vado, -, -, 3 одам, поаѓам, отидувам, чекорам, стапнувам

valde *adv.* силно, мошне, многу
valeo, valui, -, 2 здрав сум, јак сум, крепок сум, имам влијание, имам значење, способен сум за нешто, можам, придонесувам, добро се чувствувам

Valerius, i *m* Валериј, родово име
validus, a, um *adi.* силен, јак, цврст

vallum, i *n* насип, опкоп

vanus, a, um *adi.* празен, пуст, шуплив, залуден, јалов

vapor, ōris *m* пареа, испарување, чад
varie *adv.* различно, разновидно, променливо

varius, a, um *adi.* шарен, разнобоен, различен, разновиден, променлив, непостојан

vasto, 1 опустошувам, разорувам
vastus, a, um *adi.* пуст, празен, огромен, неизмерен, страшен

vates, is *m* пророк, поет

-ve ли, или

vehemens, entis *adi.* жесток, силен, бурен, огнен, нескротлив, строг, суров, жесток

vehementer *adv.* силно, страшно, енергично

veho, vexi, vectum, 3 возам, носам, влечам; *pass.* патувам, се возам, јавам, едрам, летам

vel или

vello, vulsi, vulsum, 3 скубам, истргнувам, извадувам, берам, кинам

vellus, ěris *n* волна

velociter *adv.* брзо

velox, ōcis *adi.* брз, подвижен, пргав, итар

vena, ae *f* вена, жила
venatio, ōnis *f* лов, хајка
vendo, dīdi, dītum, 3 продавам
venēnum, i *n* напивка, сок, отровна напивка, отров, црвило, боја
veneratio, ōnis *f* почитување, почит, уважување, чувствување
venia, ae *f* милост, благод, услуга, дозвола, прошка, простување
vēnio, vēni, ventum, 4 доаѓам, пристигам, стигнувам
ventus, i *m* ветер
venumdo, dēdi, dātum, 1 продавам
Venus, ěris *f* Венера, римска божица на љубовта и убавината
venustus, a, um *adi.* миловиден, красен, убав, привлечен, нежен, учтив, љубезен
verbĕro, 1 камшикувам, тепам со стап, тепам, шибам, мавам, казнувам, мачам
verbōsus, a, um *adi.* кој е со многу зборови, полн зборови, опширен, подбробен
verbum, i *n* збор, глагол
Vergilius, i *m* Вергилиј, римски поет
vergo, -, -, 3 наведнат сум, се навалувам, се спуштам, лежам, положен сум, излевам, сипувам
veritas, ātis *f* вистина, искреност, праведност, чесност
vernacŭlus, a, um *adi.* кој се однесува на домашен роб, ропски, домороден, домашен, куќен
Verres, is *m* Вер, пропретор, прочуен по своите грабежи
verrŭca, ae *f* брадавица
versus, us *m* ред, линија, стих
verto, verti, versum, 3 вртам, свртувам, обрнувам
verum *adv.* навистина, вистина, но, ама, меѓутоа
verum, i *n* вистина
verus, a, um *adi.* вистински, стварен, прав, справедлив

vescor, -, 3 се хранам, јадам, се насладувам, уживам
vesper, ěri *m* ѕвезда вечерница, вечер, запад
vespĕra, ae *f* вечер, вечерно време
Vesta, ae *f* Веста, римска божица на домашното огниште
Vestālis, is *f* Весталка, свештеничка на божицата Веста
vester, tra, trum *pron. poss.* ваш
vestibŭlum, i *n* предворје, место пред куќа, увод
vestigium, i *n* стапало, табан, нога, стапалка, траг, трага
vestio, 4 обликувам, покривам, украсувам
vestis, is *f* облека, руба, алишта, носија
vestitus, us *m* облека
veto, vetui, vetitum, 1 забранувам
vetus, ěris *adi.* древен, стар
vexo, 1 тресам, растресувам, потресувам, вознемирувам, угнетувам, измачувам, нанесувам штета, тиштам, навредувам
via, ae *f* пат, премин, метод, начин
vicesimŭs, a, um *num. ord.* дваесетти
vicinŭs, a, um *adi.* соседен, близок
vicinŭs, i *m* сосед
victor, ōris *m* победник
victoria, ae *f* победа
victus, us *m* храна, исхрана, начин на живеење, живеачка
vicus, i *m* село, местенце, имот
videlĭcet *adv.* очигледно е, јасно е
video, vidi, visum, 2 гледам, забележувам; *pass.:* изгледам, се чинам
vidua, ae *f* вдовица
vigilia, ae *f* бдеење, ноќна стража
vigĭlo, 1 бдеам, не спијам, пазам, постојано се грижам, неуморно работам, се залагам
viginti *num. card.* дваесет

vincio, vinxī, vinctum, 4 врзувам, обврзувам, стегнувам, ограничувам
vinco, vici, victum, 3 победувам, со-владувам
vindico, 1 судски си го барам своето назад, барам права над нешто, претендирам на нешто, барам слобода за некого, ослободувам, заштитувам, спасувам, одмаздувам, казнувам
vinea, ae f лоза, лозница; *војн. терм.* винае, заштитен кров, стреа
vinum, i n вино
violens, entis adi. насилен, жесток, силен
violō, 1 повредувам, навредувам, обесчестувам, окалувам
vir, viri m маж, сопруг
virga, ae f зелено гранче, фиданка, вејка, садница, прачка, стап
virgo, ĩnis f девојка
viridis, e adi. зелен
virtus, ūtis f доблест, добродетел, храброст
vis (sing.: acc. vim, abl. vi; pl.: vires, virium и т. д.) сила, моќ, насилство, воени сили, војски, чети
visibilis, e adi. видлив, забележителен, бележит
visito, 1 посетувам
viso, visi, visum, 3 гледам со внимание, разгледувам, набљудувам, посетувам, обиколувам
vita, ae f живот
vitālis, e adi. животен
vitium, i n порок, недостаток, мана
vito, 1 избегнувам, одбегнувам
vitreus, a, um adi. стаклен, бистар, просирен
vitrum, i n стакло, кристал
vitūlus, i m теле, младенче, младо од животно
vitupĕro, 1 карам, кудама, прекорувам
vivifico, 1 оживувам, оживотворувам

vivo, vixi, victum, 3 живеам
vivus, a, um adi. жив, природен, свеж, траен
vix adv. еднај
vocabŭlum, i n збор, назив, име
vocalis, e adi. гласен, звучен, милозвучен
vocito, 1 нарекувам, именувам, силно викам
voco, 1 викам, повикувам
volatilis, e adi. крилест, летечки, брз
volo, 1 летам
volo, volui, –, velle сакам, посакувам, барам
volŭcer, cris, cre adi. летачки, крилест, брз
volucris, is f птица
voluntas, ātis f волја, желба, ревност, спремност
voluptas, ātis f задоволство, наслада, страст, уживање
Volusĕnus, i m Волусен, лично име
volvo, volvi, volŭtum, 3 тркалам, се тркалам, развиткувам свиток, бргу кажувам, изговарам без да запрама, определувам
vos pron. pers. вие
votum, i n ветена жртва, завет, дар, заветување, желба
vox, vocis f глас, звук, тон, збор, реченица, заповед, забрана
Vulcānus, i m Вулкан, бог на огнот и ковачкиот занает
vulgus, i n свет, народ, маса, толпа, сурија
vulnĕro, 1 ранувам
vulnus, ĕris n рана
vulpes, is f лилица
vultus, us m лице, израз на лицето, изглед, образ, вид, надворешност

X x
Xantippe, es f Ксантипа, жената на Сократ
Xerxes, is m Ксеркс, персиски цар

СКРАТЕНИЦИ

<i>abl.</i>	ablativus, аблатив
<i>acc.</i>	accusativus, акузатив
<i>act.</i>	activum, актив
<i>adi.</i>	adiectivum, придавка
<i>adv.</i>	adverbium, прилог
<i>bot.</i>	botanicum, ботанички
<i>comp.</i>	comparativus, компаратив
<i>coni.</i>	coniunctivus, конјунктив
<i>conict.</i>	coniunctio, сврзник
<i>dat.</i>	dativus, датив
<i>f.</i>	feminini generis, од женски род
<i>gen.</i>	genitivus, генитив
<i>imper.</i>	imperativus, императив
<i>impers.</i>	impersonale, безлично
<i>ind.</i>	indicativus, индикатив
<i>indecl.</i>	indeclinabile, неменлив збор
<i>inf.</i>	infinitivus, инфинитив
<i>interi.</i>	interiectio, сврзник
<i>m.</i>	masculini generis, од машки род
<i>n.</i>	neutri generis, од среден род
<i>nom.</i>	nominativus, номинатив
<i>num. card.</i>	numerale cardinale, главен број
<i>num. ord.</i>	numerale ordinale, реден број
<i>part.</i>	participium, партицип
<i>pass.</i>	passivum, пасив
<i>pl.</i>	pluralis, множина
<i>praep.</i>	praepositio, предлог
<i>praes.</i>	praesens, презент
<i>прен.</i>	преносно, во преносно значење
<i>pron. indef.</i>	pronomen indefinitum, неопределена заменка
<i>pron. interr.</i>	pronomen interrogativum, прашална заменка
<i>pron. demonstr.</i>	pronomen demonstrativum, показна заменка
<i>pron. pers.</i>	pronomen personale, лична заменка
<i>pron. poss.</i>	pronomen possessivum, посвојна заменка
<i>pron. relat.</i>	pronomen relativum, односна заменка
<i>sg.</i>	singularis, еднина
<i>subst.</i>	substantivum, именка
<i>superl.</i>	superlativus, суперлатив
<i>v.</i>	vide, види
<i>verb.</i>	verbum, глагол
<i>verb. defect.</i>	verbum defectivum, непотполн глагол
<i>voc.</i>	vocativus, вокатив

VESTIBULUM LATINITATIS: LECTIONES ET PENSA

Практикум по предметот
Латински јазик (продолжителен курс)

Весна Димовска-Јањатова
Светлана Кочовска-Стевовиќ

Издавач:

Филозофски факултет-Скопје
Бул. „Гоце Делчев“
бр. 9А 1000 Скопје
++389(0)2 3116 520

info@fzf.ukim.edu.mk

Техничко уредување

Светлана Кочовска-Стевовиќ

Дизајн на корица:

Мар-Саж ДООЕЛ Скопје

Печати:

Мар-Саж ДООЕЛ Скопје

Тираж:

500

